BT 660
.G6 M34

Digitized by Google

INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

559

Digitized by Google

Digitized by Google

GOSPA SINJSKA.

NAPISAO

FRA IVAN MARKOVIĆ,
OD SV. OTCA PAPE LEONA XIII. NAIMENOVANI
DOKTOR BOGOSLOVLJA.

DRUGO IZDANJE NANOVO UREDJENO I NOVIM GOSPINIM MILOSTIMA POPUNJENO.

ZAGREB
TISAK DIONIČKE TISKARE
1899.

SK

Digitized by Google

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY
BT 660
.G6 M34

Ad Num. 186.

Imprimatur.

Datum in Conventu B. V. M.

Spalati, die 14 Martii 1899.

(L. S.) **Fr. Stephanus Bosančić**
Com. Genlis.

Ad Num. 1177.

Imprimatur.

Ex Archiepiscopali Curia

Zagrabiae, die 24 Martii 1899.

(L. S.) † **Georgius Archiepiscopus.**

Digitized by Google

2-6-67

OSOBITOME BOGOLJUBNIKU

GOSPE SINJSKE

PREUZVIŠENOM I PREPOŠTOVANOM PRAGOSPODINU

ŠIMUNU MILINOVIĆU

DUKLJANSKO-BARSKOM NADBISKUPU

PRVOSTOLNIKU SRBLJE

VITEZU CRNOGORSKOG REDA I. STEP. DANILA I.

I VELIKOG KRIŽA S VELIKOM VRPCOM

KRUNE TALIJANSKE

ODLIKOVANU PRVIM REDOM SRBSKIM SV. SAVE

I T. D.

OVU MALU KNJIGU NANOVO UREDJENU

U ZNAK VISOKOG ŠTOVANJA I ODANOSTI

POSVEĆUJE

PISAC.

Digitized by Google

Digitized by Google

PREDGOVOR.

Još se pravo ne zna broj svih čudotvornih Gospinih prilika; a ima ih veoma mnogo na svietu. U sedamnaestom vieku (1672) Ježuvit Gumppenberg, u djelu „Marijanski Zemljovid“, nabrojio ih je i opisao hiljadu i dvjesta. Ali je očito ovaj broj nedostatan. Jedan francuzki pisac (Bourassé), koji je, godine 1866, priredio novo izdanje Gumppenbergova djela, dodao je povjest drugih 150. Pa je i ovim dodatkom broj nepodpun.

Jedna od čudotvornih prilika, za koju nije znao ni Gumppenberg, ni njegov novi izdavatelj, jest Gospa Sinjska.

Njezinoj je povjesti ova mala knjiga namienjena.

O samoj knjizi napomenut mi je, kako su već dvie godine, da se sasvim razpačalo prvo izdanje od 2000 iztisaka; a dobra čeljad nju uviek pita i traži.

To je biljeg, da je ona — hvala Bogu i Gospi — ugodila pobožnom čuvstvu našega puka.

Mislim da mogu kazati, da se ona dopala i mnogim vriednim, a i naučnim svećenicima.

Evo je dakle i po drugi put na svjetlost. A da joj književni oblik bude štogod savršeniji, ter uzmogne pristojnije u sviet poći, izlazi sada drugojačije uredjena.

Sto s toga uzroka, a što od želje, da zadovoljim širemu obćinstvu, zapustio sam *ikavštinu:* — koja je već

Digitized by Google

postala književnim anakronizmom, ili kako bi se po pučku reklo, izišla je iz običaja u pisanju. Samo ću je uzdržati za ono što budem rieč po rieč donieti iz Filipovića rukopisnog Arkiva.

Jer je knjiga namienjena ljudima svake ruke, držao sam se i ovog puta živoga pučkog jezika, i čuvao sam se, što sam mogao, rieči, koje svaki prosti seljak ne bi lako razumio.

Nešto je sada izostavljeno, a nešto pridodano. Izostavljen je *dodatak o angjeoskoj krjeposti* (koji će moć biti štampan napose za osobitu vrstu bogoljubne čeljadi): pridodani su mnogi noviji dogadjaji Gospinih milosti.

Pa opet knjiga u bitnosti, i što se glavne stvari tiče, ostaje ista, koja je i bila.

Dogadjaje, što će štilac naći u knjizi, kako nijesam prije, tako ni sada ne zovem *čudesima*. Zovem ih *milostima* Gospe Sinjske; a izložio sam ih na prosto, kako meni bijahu javljeni. Tu dakle nema nikakve moje primjese; niti sam šta predrugojačio.

Svih dogadjaja, koje u knjizi donosim, i svih drugih što mi bijahu doglašeni, a izpustio sam ih, izvorne pismene obaviesti sahranjene su u naš namastirski arkiv.

Knjigu sam razdielio ovako:

Uvod. *Veličanstvo Djevice Marije. — Marija Majka Božja i Majka naša. — Početak njezina štovanja na zemlji. — Njezine Prilike.* (Ovim sam htio potaknuti bogoljubnog štioca na veću ljubav i pouzdanje u Gospu; a u isti mah pripravit ga na ono, što se u knjizi o Gospi Sinjskoj pripovieda, e se, u svojim potrebama, još pouzdanije k njoj uzmogne utjecati.)

Digitized by Google

Dio Prvi. *Povjest Gospe Sinjske i njezine obće milosti.*

Dio Drugi. *Milosti Gospe Sinjske udieljene pojedincima.*

Poglaviti izvor za Dio Prvi jest pomenuti *Arkiv* Otca Petra Filipovića. — Tu se nalazi i izvješće, talijanski pisano, što je sam poslao Mletačkom senatoru Kornaru, kad je isti spremao djelo *„Apparitionum celebriorum Imaginum Deiparae Virginis in civitate et dominio Venetiarum“*.

Uzgred ću ovdje spomenuti, da je Kornarovo djelo izišlo u Mletcima god. 1760. Povjest Gospe Sinjske u njemu je od st. 421—424. U talijanskom prievodu, štampanu druge godine (1761), ona je povjest, sa slikom Gospinom, od st. 576—580.

Jer naš narod mnogo ljubi pjesmu, pridodat ću knjizi četiri Kneževića Pjesme o Gospi Sinjskoj.[1] One su priproste i bez nakita, ali su duhom Božjim začinjene. Onakove se baš i hoće našemu puku. A pošto se svuda šire pučke škole, ter i po selima djeca, mužka i ženska, uče čitati, poštovani župnici, koji su osobito Gospi bogoljubni, dobro će učiniti ako uznastoje, da seljačka djeca ove Pjesme naizust nauče, pa da ih pjevaju kad idu za blagom i nalaze se u sastancima.

U SINJU, mjeseca februara 1899.

---

[1] On je sastavio 6 pjesama u čast Gospe Sinjske; a štampane su u njegovoj knjizi *„Pisme Duhovne razlike“* (U Mletcih 1765).

Digitized by Google

Digitized by Google

UVOD.

Veličanstvo Djevice Marije. — Marija Majka Božja, i Majka naša. — Početak njezina štovanja na zemlji. — Njezine prilike.

I. Što je god uredna, skladna i liepa; što je god ugodna, ljubka i mila; što je god plemenita, dobra i sveta igda bilo, jest, ili će ikada biti u zgoljnim Božjim stvorenjima, što se vide i što se ne mogu vidjeti, na nebu i na zemlji, sve to, ali neizmjerno izobilnije, i daleko savršenije nego bi stvoreni razum mogao zamisliti, sveznani i svemogući Stvoritelj, svojom blagodarnom rukom, izlio je u presvetu i prečistu Djevicu Mariju. Sve krasote tvarnoga svieta, sve izvrstnosti poznatih i nepoznatih stvari, svi vrhunaravski darovi duhovnih i razumnih bića imali su resiti i rese onu, koja je od iskona, od vječnosti, odredjena da bude Mati upućene božanstvene Rieči, te — kao Majka Boga Sina — osobita kći Boga Otca, zaručnica Boga Duha Svetoga, dom i ugodno prebivalište presvetoga Trojstva.

S toga je Marija najprvo i najsavršenije izmedju svih stvorenja. Pa kako je Bog, u vječnoj svojoj misli, odredio nju uzvisiti nad sve ostalo što imadijaše stvoriti, tako mu je ona od vječnih vremena pred očima bila, i njegova je misao lebdila oko nje više nego mati oko djeteta svoga; te ona mu bila slika, ili ćemo reći uzor, po kojemu je imao učiniti sve što je savršena u drugim stvorenjima. S toga razloga Crkva sveta njoj namjenjuje, u otajstvenom značenju, ove rieči: „Gospod je mene imao u početku puta

Digitized by Google

svojih, od iskona, prije neg išta bijaše stvorio. Prije viekova ja sam odredjena (za kraljicu svih stvorenja), prije početka, prije postanja zemlje. Još ne bijaše bezdanâ, a ja bijah začeta .... Kad je uredjivao nebesa, ja bijah uza nj, kad je razmjeravao krug nad bezdanom, ... kad je postavljao temelje zemlje ... ja bijah njegovo razkošje".

Kad je dakle Bog stvarao nebo i neizbrojene tisuće tisućâ velikih nebeskih tjelesa, štono zviezdama nazivljemo, koja, prevelikom, vječnim zakonima zabilježenom, brzinom obilazeći svoja putišta, plivaju po stvorenom bezkrajnom prostoru, te kazuju ljudima slavu Božju, i za vedrih i tihih noći čovječju dušu napunjaju ozbiljnim i spasonosnim mislima: kad je on iz ničesa izvodio, i od tmina razstavljao svjetlost, koja ti u sami jedan hip preleti trista i dvanaest hiljada kilometara, i daje radost i veselje svakomu živom stvorenju, te čini da vidimo sve što god na svietu vidimo, i da je liepo sve što je na svietu liepo; jer kroza nju, ako i jest u sebi jednostavna i bez boje, nebo ima svoju osobitu modrinu, more svoju, čivit svoju, a dubrave su i livade zelene, ruže rumene, kukuriek crljen, ljiljan biel, sazrijano klasje bielo-žuto, a ljubica i naranča imaju svoje boje, što se i zovu od njihovih imena; dok opet nju jednu vidimo, da se na paunu u više šara prelieva: kad je on načinjao sjajno i žarko sunce i zviezde, što se oko njega, kano oko štožine, okreću, te se zato i zovu zviezde obhodnice: kad je tvorio našu zemlju s njezinim sputnikom mjesecom, htjevši, da i sama, medju drugim zviezdama, okolo sunca, po zabilježenoj pruzi, putuje i prevali za godinu dana više od 934 milijuna kilometara, ili bismo rekli, jedan na drugi, svaki čas okolo hiljadu osam stotina i petnaest kilometara; kad je nju odievao travom, biljem i drvom rodnim, što radja plod po svojim vrstama, te činio da je danju obasjava sunce, a noću zviezde i mjesec, koji oko nje

Digitized by Google

ponosito hodi, a ona ga, svojom silom, kano o uzici, sebi privezana drži: kad je nju kitio svakojakom prirodnom divotom, i na njoj stvarao sve što je živo, od najmanjeg nevida do gorostasnog slona, od leptira zlato-šarenih krilašca, što zuji na cvietu, do orla krstaša, što se izvija pod oblake, od mrava do čovjeka, kog je učinio kraljem i gospodarom od riba morskih i od ptica nebeskih, i od svih životinja, što se miču po zemlji; — Marija mu bijaše ugled sjajnosti, uresa i krasote svega toga. Kad je takodjer, neizmjernom mudrosti svojom i mogućstvom, iz ničesa stvarao beztjelesne duhove, kojih množtvo nikakvim se brojem našim ne bi moglo izbrojiti, a sjaju bolje nego sunce, i krasniji su od svega što čovječje oko može vidjeti i ljudska pamet zamisliti. — Mariju je pred očima imao. Miline i ljepota angjeoskog bića, vrhunaravska posvećujuća blagodat (milost), kojom je njih, u prvom času njihova postanka, dobrostivi Spasitelj obdario; preuzvišeno njihovo dostojanstvo i slava, — sve ovo nije bilo nego jedan dio onih divota, kojima je, u Božjoj misli, prije njih Marija bila urešena i obogaćena.

Ovdje se časkom zaustavimo.

Pomislimo najprije ljepotu svetih angjela, i baš onu njihova slavnog poglavice svetog Mihovila. Nek je ona taka, da bi čovjek, kad bi je umrlim očima svojim vidio, od čuda i miline dušom se razstao, ona nije ni sjen (osin) prema Marijinoj, koja je najčistije, najsjajnije i najsavršenije obličje neizkazane Božje ljepote.

Zamislimo, koliko umom svojim možemo, dostojanstvo, čast i slavu najvišega angjeoskog zbora (kora). Svrnimo pogled na svete Serafine, koji su najbliži Bogu, te jer su najviše obuzeti i obasjani ždrakama nestvorene božanstvene svjetlosti — Boga jedinoga bićem, a trojednog sobstvima — od žara neizpitljivog i neiztražljivog Veličanstva sami plamte kano peć ognjena užarena. Uprimo

Digitized by Google

oči u onu dvojicu, prvih izmedju njih, koje prorok Isaija, došavši izvan sebe, ugleda, i ču im glas, gdje pred Božjim priestoljem pjevahu: Svet, Svet, Svet Gospod Bog nad vojskama (Is. 6, 2—3). Gledajmo još onu sedmoricu, što, kao osobiti dvorani, stoje pred licem Božjim (Tob. 12, 15; Apoc. 1, 4: 8, 2), ter se jošte zovu *oči Gospodnje* (Zach. 4, 10), a u njima se iztječe sedam Božjih svojstva: mudrost, jakost, dobrota, pravda, uztrpljivost, prietnja i gnjev. Pa opet, preuzvišeno dostojanstvo rajskih Serafina, previsoka čast njihovih dvaju poglavica, osobita slava one sedmorice, ako ih poredíš sa slavom, časti i dostojanstvom Marijinim, nijesu nego neznatna kapljica vode poredjena s velikim i dubokim morem, što zaprema mal da ne tri četvrtine površja svekolike zemlje. Njima je dano dostojanstvo, čast i slava koliko se prilikuje poglavitim Božjim dvoranima, a Mariji koliko se pristoji Materi Božjoj.

Što da kažemo o onoj Božjoj blagodati, koju bogoslovci zovu *milošću posvećujućom,* jer po istoj, kako jednom bijahu svi angjeli, tako i ljudi bivaju Bogu ugodni, zajedničari Isukrsta Spasitelja i Duha Svetoga, i imaju dio u Božjem biću, te postaju sinovi njegovi i nasljednici kraljestva vječnog na nebesima? Angjeli, Arhangjeli, Krjeposti, Vlasti, Poglavarstva, Gospodstva, Priestolja, Kerubini i Serafini, svih ovih devet angjeoskih zborova zajedno, nijesu ni na blizu Mariji u rečenoj milosti: jer je njoj, još od prvog časa njezina neoskvrnjenog začeća, ta milost dana neizmjerno više nego njima svima skupa, i svim drugim Božjim ugodnicima uza nje.

Spomenimo i tri angjeoska svojstva: prirodnu im moć, znanje i mudrost. Oni su, kako reče jedan glasoviti pisac[1], upravitelji i sile pokretnice zviezda nebeskih, što stajačicama zovemo, pred kojima je odveć maleno i samo

[1] Faber.

Digitized by Google

naše sunce, ako i jest ono naprama svoj zemlji što rpa pšenice od dvanaest stotina i pedeset i devet hiljada sedam stotina i dvanaest zrna, prema jednom samomu zrnu. Svaki od njih toliku u sebi snagu ima, da bi lašnje i brže mogao smrviti sunce, zemlju i sve druge zviezde obhodnice, nego bi naj jači čovjek medju prstima smrvio jedan orah. A što se znanja tiče, dosta je kazati, da jednom samom mišlju oni više vide, više znadu i dokučuju, nego bi za stotine i tisuće viekova mogli dokučiti svi najveći umovi od svieta. Oni podpuno poznavaju sve prirodne zakone, narav, bitnost i svojstva svih stvorenih bića, njihove uzroke i počela iz kojih su sastavljena, njihove odnose medju sobom, ono, to jest, što jedno biće s drugim veže, — iz česa proizlazi divni red i sklad, jedinstvo i cjelina svemira. Sve ovo njihovo znanje nadvisuje njihova mudrost, koja stoji u predubokom poznavanju vječitih i božanstvenih stvari, osobito neizcrpljive Božje dobrote prema stvorovima, te nitî, koje svakolika stvorenja k njemu privezuju, i putova, što ih k njemu vode. Neka je medjutim onolikačka moć svetih angjela, nek je onakovo njihovo znanje i mudrost, to se sve ne može ni porediti, a nekmoli izjednačiti s mudrosti, znanjem i moći preblažene Djevice. Da, silnu je moć Bog dao angjelima svojim; ali Marija može pred njim neizmjerno više, neg oni svi. Pa jošte, kako više može jedan kralj u državi svojoj, nego li svi njegovi vjerni podložnici napose i skupa: tako i Marija ima višu moć, nego svi angjeli, jer je ona njihova kraljica i gospodarica. Isto valja da kažemo o mudrosti i znanju njezinom. Što su, ako ih s njom poredîš, i sami rajski Kerubini, u kojima se poglavito iztječe znanje i nestvorena Božja mudrost? Netom se ona začela, svemogući Bog njoj je vrhunaravskom svjetlošću razum obasjao, i u pamet joj ulio onoliko znanje i mudrost, koliko on sam može da priobći

Digitized by Google

zgoljnom razumnom stvorenju: čemu ne mogu da se dosta načude svi duhovi nebeski. S toga Marija prozire u previsoka Božja otajstva do tolike dubine, do koje ne će nikada doprieti angjeosko-kerubinsko oko, i vidi veoma mnoge tajne Božje odredbe i namjere, koje su sakrivene od svih angjela.

Nije triebe govoriti o izvanrednim blagodatima i o sedam darova Duha Svetoga, što Bog, na ovom svietu, daje izbranicima svojim; jer se samo razumije, da je i ovakim milostima i darovima on Mariju obogatio preko svake mjere. O onim pak milostima, koje izazivlju u čovječjoj pameti svete misli, i u srdcu bude i razpiruju svete želje, te volju kriepe i sklanjaju na dobre odluke, ne ćemo reći više nego jest ako uztvrdimo, da su se u Mariju neprestano izlievali potoci takovih milosti: jer kako je u njezinu srdcu veća bila ljubav Božja nego li u svim angjelima zajedno; tako je svaka milost u njoj bila djelotvorna i plodna, ter je uviek radjala u njoj nove milosti. A nove milosti davahu svoj plod, to jest pritezahu na nju druge milosti; te su ove opet bez broja se množile. Stvorena pamet za hiljade i hiljade godina ne bi mogla izmjeriti ni izbrojiti milosti, što je Marija za umrlog života svoga od Boga primila.

Marija je kruna i zavrha svih zgoljnih Božjih stvorenja. Ona je remek-djelo njegovih ruku: ona je čudo svega svieta, čudo nad čudesima; pače pravi bezdan Božjih čudesa. S toga da se slože svi ljudi i svi angjeli zajedno, ne bi kadri bili izreći hvale njezine. Crkva, koja je na nebu, slavi i pjeva te hvale; a njoj, što ljepše može, odpieva Crkva, koja je na zemlji, služeći se riečima svetoga Pisma. — Liepe li su pohvale svete Crkve! Marija je ružičasta zora, kći i mati nestvorenog sunca, koja je razpudila paklene tmine i svietu doniela svjetlost, što obasjava svakog čovjeka. Ona je liepa maslina, posa-

Digitized by Google

djena u poljima, da ljekovitim uljem svojim lieči i ozdravlja od svakojakih nemoći bolane čovječje sinove. Ona je visoki i granati javor na ulici uz vodu, da ljudi, kad ih peče žega napastî, progonstva i bieda, traže zaklona i hlada pod njim. Ona je mirisavi i nerazpadljivi kedar Libanski. Ona je dragomirisni narad i cimet. Ona skupocjeni balsam Jerički. Ona krasna ruža Saronska. Ona kitna palma Kadeska. Ona zeleni čempres Sionski. Ona drvo od tamjana i stabalce od smirne. Ona je korablja Nojeva, koja spasava od potopa ne samo osmero pravedne čeljadi, nego svakoga, koji k njoj pritječe za pomoć. Ona je korablja uvjeta Božjega s ljudima, u koju je Bog metnuo ne ploče deset svojih rieči (Deut. 10, 4), nego samu sobstvenu Rieč svoju. Ona je izbrani sud, u koji je Bog sahranio sve darove, sve milosti, što je odredio dati čovječanskomu rodu. Ona je raj zemaljski i drvo od života, jer Adamovim sinovima čuva duhovni život; i ako ga, po nesreći, izgube, povraća im ga. Ona je otajstvena kula Davidova, gdje vise tisućama štitovi i svakojako junačko oružje za obranu njezinih bogoljubnika. Ona kula od slonove kosti, koju ni vas pakao ne bi mogao pridobiti. Ona kuća zlatna. Ona priestolje Božje mudrosti. Ona ljestve, što je patrijarak Jakov u utvari vidio, po kojoj Bog salazi na zemlju, a ljudi uzlaze na nebesa. Ona vrata nebeska. Ona kraljica angjeoska, patrijaraka i prorokâ, apostolâ i mučenikâ, svih svetaca i svetica Božjih.

II. Sedam stotina godina i više, prije nego će božanstveni Odkupitelj na sviet doći kazao je Isaija prorok, da će jedna djevica neoskvrnjena, bez ozlede djevičanstva svoga, začeti i roditi sina, komu će biti ime Emanuilo.

Dodje vrieme, da se Emanuilo — što znači *Bog s nama* — na sviet da. Marija bi ona sretna djevica,

Digitized by Google

od koje se imadijaše roditi. Ona življaše u Nazaretu, gradu Galilejskomu; i već bijaše izprošena za čovjeka, po imenu Josipa, iz doma Davidova. — Bog htjede, da se baš od ovakove djevice rodi Odkupitelj ljudî; jer je valjalo pod plaštom ženidbe sačuvati čast njezinu od krivih sumnja zlomišljenikâ i od jezika pakostnih.

Bog dakle šalje k Mariji onoga istog angjela, po kome, pet stotina godina prije, bješe označio proroku Danijelu vrieme Spasiteljeva dolazka. Ušavši k njoj angjeo, pozdravi je veleć joj: *Zdravo, milosti puna, Gospod je s tobom: blagoslovljena ti medju ženama!* — Ovakoga pozdrava nije se čulo do tada, a ne će se ni čuti dok je svieta i vieka: samo što mu ostade odjek, te će se po svem svietu razliegati do svrhe viekova; pa i dok je Bog Bogom, u vječnoj slavi. Kad se u staro vrieme angjeo Gospodnji javi Manoinoj ženi, pozdravi nju ovako: „Gle, ti si sada nerodkinja; ali ćeš zaći u breme i rodit ćeš sina". Kad angjeo oglasi Zakariji radostnu viest rodjenja Ivana Krstitelja, reče mu: „Ne boj se, Zakarija; jer je uslišena tvoja molitva". A Mariji angjeo veli: „Zdravo, milosti puna itd." Pozdravljajući je, ne zove je njezinim imenom *Marija,* kao što bi naravno bilo, nego joj ime izmjenjuje ovom rieči: *milosti puna;* kano da je rieč ova pravo i osobito ime njezino. A istom rieči hoće da joj objavi, kako je ona jedina, medju svim Božjim stvorenjima, koja je obdarena i urešena svim milostima, i jedina što je dostojna da ugodna bude Bogu. Riečima: *Gospod je s tobom,* on je osiguraje, da je Bog s njom više nego sa svim angjelima i sa svim svetima skupa, koliko je ona najviša dragost njegova, te nju osobitim načinom štiti i miluje, i čini je gospodaricom svoga božanstvenog blaga. Riečima: *blagoslovljena ti medju ženama,* ne zove na nju Božji blagoslov, nego kaže joj, da je ona jedina izmedju žena, koja se može nazivati

Digitized by Google

blagoslovljena, budući da Svemogući jur nju bješe svojim blagoslovima napunio.

Marija, skromna i ponizna, koja je sebe uviek držala za najmanju od svih sluga i službenica Božjih, nigda nije bila ni poumila, da bi sama mogla biti djevica, o kojoj je Isaija prorokovao, te da bi mogla postati blagoslovljena izmedju svih žena. Čuvši dakle onaj pozdrav, poplaši se, i mišljaše što bi značila rieč angjelova. S toga nebeski poklisar, koji joj na licu vidio što joj u pameti bilo, reče: „Ne boj se, Marija; jer si našla milost u Boga. Evo ćeš začeti i roditi Sina, i nadjet ćeš mu ime Isus. On će biti veliki, i nazvat će se Sin Previšnjega: i dat će mu Gospod Bog priestolje Davida otca njegova, i kraljevat će u domu Jakovljevu[1], i kraljestvu njegovu ne će biti kraja".

Marija se sada poboja za djevičanstvo svoje. Čula je, da se od nje ima roditi Spasitelj *(Isus)*, obećani prvim našim roditeljima, Adamu i Evi, kog su tisuće godina očekivali i žarkim željama od Boga prosili svi pravednici; ter da će Kralj vječni, Sin Previšnjega, postati Sin njezin. Ali nek će začeti i roditi Sina Božjega, kako će se to začeće i porodjaj zbiti, a da joj djevičanstvo ostane neoskvrnjeno? Zato sama pita angjela: „Kako će to biti, kad ja ne znam za muža?" Kako se može bez čovjeka postati materom? Tielo, koje sam Bogu posvetila, želim i hoću čisto i bez mane da mi ostane: jer ako sam se i zaručila za Josipa, Bogu sam zavjetom obećala, da ću do vieka djevica biti; i znam, da je on primio zavjet moj. A ti mi kažeš, da ću Božjom Materom postati: kad to ja ne bih htjela, ako uviek ne bih ostala čistom djevicom njegovom.

Odgovarajući angjeo, reče joj: „Duh Sveti doći će

[1] u svetoj Crkvi svojoj.

Digitized by Google

svrhu tebe, i krjepost Previsokoga tebe će osjeniti: za to i što će se roditi od tebe Sveti, nazvat će se Sin Božji".

Sad je Marija vidjela, da Duh Sveti, koji nju bješe nadahnuo, da djevičanstvo svoje Bogu zavjetuje, i koji njoj bješe dao krjepost čistoće kako može Bog, njezino će tielo još čistijim i svetijim uraditi nego li do tog časa bijaše: ter kako previšnji Bog Otac, neizkazanom čistoćom, od vječnosti sam radja jedinog svoga Sina, tako da će i ona, čistoćom, koja će biti nalik na njegovu, istog onoga Sina u djevičanskoj utrobi svojoj začeti, i na sviet dati.

Osigurana i uvjerovana od angjela, da će joj djevičanstvo netaknuto ostati, privoli se, da se u njoj odredba Božja izvrši. I gle čuda! Bog je u početku, svojom rieči: „Neka bude", sav sviet stvorio; a sada na rieč Marijinu: „Neka bude", od prečiste i bezgrješne krvi njezine Duh Sveti stvori u njoj tielo Sina Božjega; i tim dodade svemu stvorenju savršenost, što mu do tada nedostajala.

Izustivši Djevica: „Evo službenice Gospodnje: neka bude meni po rieči tvojoj", ončas postade Materom Božjom . . .

Zdravo, Marijo! Ovdje te i ja, siromah i ništ, pozdravljam s arhangjelom Gabrijelom. Zdravo, Marijo, milosti puna! Da, ti si puna milosti! Svetim patrijarkima, apostolima i prorocima, mučenicima, izpovjednicima prave vjere i djevicama, i svim dusima nebeskim Bog razdaje milost na djelove; ali je tebi dao preopuno izobilje svih milosti. Ti si milosti puna, jer si upućenjem Sina Božjega u se primila tvorca milosti i svakoga dobra. Ti si milosti puna, jere si ti Božja Majka.

Zdravo, slavna Majko Božja! Tebe je Bog na toliko dostojanstvo uzvisio, da ni sam, premda svemogući, druge matere izvrstnije i slavnije ne bi mogao stvoriti. U tvojoj utrobi uzeo je tielo Božji Sin. Ti si njega začela, ti njega rodila. On je tebe Materom zvao; tebe kao sladku Majku

Digitized by Google

ljubio: tebe, kao pravu Majku svoju, častio i poštovanje ti nosio: tebi, kao Materi svojoj, poslušan bio.

Zdravo i opet, slavna Majko Božja! Ti si činila, da raj nebeski novu slavu steče; a zemlji si našoj Boga doniela. Ti si potomcima Adamovim pravi zakon pribavila, neznabožtvo, krivovjerstva i zloće si izkorenula, svemu si čovječanstvu blagoslov Božji zaslužila.

Ali si ti i naša Mati. Ti, druga Eva, druga majka svih živih, na Golgoti, pod križem Sina svoga, u svoje si srdce nas primila. Zdravo, mila Majko naša! Ti si, uz Isusa, suodkupiteljica naša: jer si njega, neizmjerno krjepostnije nego li Abram sina svoga Isaka, Otcu nebeskomu, za naše spasenje, na žrtvu prikazala. Ti si posrednica medju nama i Sinom tvojim. Ti za nas pred Božjom pravdom govoriš: jer si ti naša odvjetnica. Ti si pomoćnica kršćanska. U tebe su ključi Božjih blagodati. Ti si žlieb Božjeg milosrdja. Kroza te grješnici primaju proštenje, a pravednici milost, da u dobru jednako ostanu do kraja. Kroz ruke tvoje mučenici dobivaju postojanstvo u trpljenju muka. Od tebe je svetim naučiteljima što im Bog obasjava pamet, i dieli im znanje i mudrost. Kroza te glasnicima vjere Isukrstove dolazi želja, kojoj ne mogu odoljeti, da trude za Boga, i spravnost da sve pregore, te ne mareći za se i ne gledajući na nezgode, što ih čekaju, da idu po svem svietu, i šire medju narodima divljim poznavanje Boga i pravoga zakona.

O Marijo, milosti puna, zdravo!

III. U isti čas kad je poklisar nebeski Mariji objavljivao, kako će se izvršiti velika tajna, koja od vječnosti do tada bijaše sakrivena u Bogu — tajna upućenja drugoga sobstva presvetoga i nerazdieljenog Trojstva, — započe na svietu bogoljubstvo prema njoj. Već onim pozdravom: „Zdravo, milosti puna! Gospod je s tobom, blagoslovljena

Digitized by Google

ti medju ženama", njoj bi podana čast, slava i hvala. A jer je angjeo nju pozdravio kao poslanik Previšnjega, sam je Bog ustima njegovim progovarao, i nama očitovao volju svoju, da i mi častimo, slavimo i hvalimo presvetu Djevicu, Majku Sina njegova.

Nebeskom glasu do čas će se odazvati naša zemlja, ustima jedne svete žene.

Marija čuvši od angjela, da je njezina rodica Elisabeta začela sina u starosti svojoj, otide brzo u Judeju, u planinski grad, u kome življahu Zakarija i Elisabeta. — Blagoslovljena medju svim ženama, da jur od tada započme posao, što joj je namienjen kao Materi Božjoj, u svojoj utrobi nosi Odkupitelja svieta u kuću njihovu. Tako će Tvorac svake svetosti posvetiti onoga, koji je imao ići napried pred licem njegovim, pa i samu majku mu Elisabetu.

Na Marijin pozdrav u Elisabeti zaigra diete od veselja . . . Čedo iz majčine utrobe ugledalo u utrobi prečiste Djevice Boga-Odkupitelja svieta: a on ga u taj hip očistio od grieha iztočnoga, napunio ga razuma i dao mu duh proročanski. Eto zašto je diete od radosti zaigralo. U isti mah Elisabeta se napuni Duha Svetoga, koji joj očitova otajstvo upućenja Sina Božjega: ter pripoznajući sada u Mariji njegovu Majku, zanese se od čuda i radosti, pa stade nju veličati i slaviti. Prihvatajući rieči, kojima angjeo Marijn bijaše pozdravio, povika glasom velikim, i reče: „Blagoslovljena ti medju ženama, i blagoslovljen plod utrobe tvoje! I odkud meni ovo, da dodje Mati Gospoda moga k meni? Jer evo, kad dodje glas pozdravljenja tvoga u uši moje, diete mi od radosti uzigra u utrobi. I blago tebi, koja si vjerovala: jer će se izvršiti što ti je Gospod rekao".

Od prvih rieči angjela Gabrijela i od prvih rieči Elisabetinih sastavljena je najmilija i, poslije Očenaša,

Digitized by Google

najljepša i najsvetija molitva: „Zdravo Marijo, milosti puna, Gospod je s tobom: blagoslovljena ti medju ženama, i blagoslovljen plod utrobe tvoje, Isus“. A od kad ove rieči prvi put bijahu izušćene, glas im otide po svoj zemlji; te će se uviek razliegati do krajeva vasionog svieta i do svršetka svih viekova.

Poklem Elisabeta bješe nazvala Mariju blaženom, presveta Djevica izreče poznatu pjesmu, koja ovako počimlje: „Veliča duša moja Gospoda: i obradova se duh moj o Bogu spasitelju momu, što pogleda na poniženje službenice svoje; jer evo odsad će me zvati blaženom svi naraštaji“. Preblagoslovljena i preradostna, ovom pjesmom svojom, kakove više nema ni medju božanstvenim pjesmama Svetoga Pisma, slavi Božju providnost, što iz nizine podiže malene i ponizne, a zbacuje s priestoljâ silne i ponosite.

O slavna Majko Božja i Majko naša, u svojoj pjesmi pred Elisabetom, kao što si i prije pred angjelom Gabrijelom, ti sebe nazivlješ *služkinjom* Gospodnjom; ali je Bog htio, da te oni prvi dično proslave na zemlji, i kažu svemu rodu čovječanskom, da tebe valja častiti, slaviti i štovati. Ama i sama si kazala, da će te od onog časa zvati blaženom svi naraštaji.

O Djevice preslavna, tvoje se proročanstvo izpunilo, i svedj se izpunja. Svi naraštaji, svi kršćanski narodi, svi jezici blaženom te zovu i proglasuju. Takovom te i mi nazivljemo; te pridružujuć se arhangjelu Gabrijelu i svetoj Elisabeti, iz dubine srdca vapijemo k tebi: Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grješnike sada i na čas smrti naše. Amen.

IV. Uči nas vjera, a i sam zdravi razum kaže nam, da valja častiti i štovati ona stvorenja, kojima je Bog

Digitized by Google

dao nešto osobito od svoje neizmjerne svetinje, dobrote i moći; jer to ide na slavu i hvalu njegovu.

Ovakovo štovanje valja da bude više ili manje prema mjeri, kojom se u istim stvorenjima prosjauju rečene Božje savršenosti.

Vjera i kršćanski razum kažu nam jošte, da kao što nam treba štovati Božja stvorenja, koja su dostojna poštovanja, tako valja i njihove prilike i likove da častimo i poštujemo: jer se to poštovanje i čast namjenjuju ne liku i prilici, nego onomu čije su obličje.

S vjerom i razumom slaže se i srdce. Kada živimo u tudjem mjestu, daleko od svojih, tko od nas ne bi mario uza se imati sliku majke svoje, otca svoga, brata ili sestre, prijatelja ili kakva dobrotvora svoga? Srdce bi naše htjelo, da je svedj kod nas koga ljubimo; a kad to ne može da bude, ništa nam draže do onih stvari, kroz koje se možemo sjećati osoba ljubljenih, te pomišlju svojom često s njima biti, s njima se zadržavati i zabavljati se. Za to su nam baš veoma mile slike njihove, i mi ih poštujemo, kao da su nam same neka svetinja; pa bi o njima mi trudno rekli: oči imaju a ne vide, usta imaju a ne govore, i ne puštaju glasa iz grla svoga (Psal. 113). Nama se čini, da nas kroza nje gledaju one drage osobe: čini nam se, da iz njih čujemo neku rieč, neki tajinstveni govor, koji mnogo puta jače i dublje u dušu nam ulazi, nego bi ikakva rieč živa. Iz onih usta kao da nam progovara dobrotom i sladkom ljubežljivošću svojom majka naša, naš brat i sestra, ili dobri i vjerni prijatelj naš, koji nam u onaj čas pametan svjet daje. Naša duša čuje onaj glas, te nam je tisuću puta miliji od najskladnije muzike, jer nam pokreće najnježnije žice srdca našega, i u njemu izazivlje sve što je plemenito, — poštovanje, zahvalnost, ljubav: čim bivamo pošteniji, bolji, krjepostniji.

Digitized by Google

Ljubimo li dakle Boga, mi ćemo imati ljubav k svemu što Bog ljubi: i ljubav će naša biti veća prema onomu koga više ljubi Bog. Za to ne možemo da ne štujemo — jer je i poštovanje ljubav — svete njegove i njegove angjele, a najviše, i nada sva zgoljna stvorenja, Majku Boga-Spasitelja.

Uz ovakovu ljubav prema svetoj Bogorodici, valja da su nam svete i drage prilike (ikone) njezine, i da im osobitu čast i poštovanje pokazujemo: što opet biva nama na korist veliku: jer, kroz prilike svoje, Marija, premilostiva i preljubežljiva Majka naša, progovara nam duši i srdcu.

U nju se, iz naručja majčina, zagleda malo diete, i angjeoskim nasmijavanjem kaže nam, da mu je ona u bezazlenom srdašcu, nešto liepo, nešto rajsko prišaptala. Stidljiva djevojčica stavljajući pred Marijinu priliku kitu cvieća, što je rukama svojim sabrala i ukitila, a nije smjela prije omirisati, u nju drži uprte oči svoje, i kroz oči dariva Mariji nevinu (bezgrješnu) dušu svoju; te radošću, što joj se na licu štije, kaže, da je Marija, kroz svoju sliku, srdce joj milošću nebeskom natopila.

Pa zar ima kršćanske duše na svietu, koja nije — bar u mladim godinama svojim — mnoge milosti kroz Marijine slike primila? A da šta su već Božje milosti one dobre misli u pameti našoj, i onaj glas naše duše, što nas nagovara na dobro, a odvraća nas od zla svaki put kad se zagledamo u Marijinu sliku? Koliko bi puta bila oslabila i sasvim klonula krjepost naša, da ne pogledasmo u kakvu Gospinu priliku? Koliko bi čeljadi tuga i nevolja obrvale, da ih Marija, kroz svoje prilike, ne utješi i ne osnaži?

Eto za što su mile i drage Marijine prilike svakomu kršćaninu, — pravedniku i grješniku, mladu i staru, zdravu i bolestnu. — Mlada nevjesta, istom udata, ostavlja

Digitized by Google

pred Marijinom prilikom vienac, pod kojim je stupila u kuću Božju da primi vjenčani blagoslov, i moli Isusovu Majku, da joj bude štit i utočište: — kako će u poštenju i pobožnosti miran i sretan život poživjeti. Mlada mati preda nju pada na koljena i čedo joj svoje prikazuje. Bonik sa svoje postelje i sužanj u puta okovan na Marijinu priliku najdraže poglédaju. Vojnik u ratu sjeća se kakve poznate Gospe i njoj se zavjetuje; a tako i mornar kad navali silna bura, te mu je o život. Propovjednici kad imaju oglasivati rieč Božju, naučitelji kad uzlaze na učiteljsku stolicu pògledaju u kakvu Gospinu sliku; i tim mole, da im Marija razum prosvietli, da da krjepost njihovim riečima i dobar plod njihovu razloženju.

Ako je ovo sve istina o Gospinim prilikama u obće, što da kažemo o onima, koje je presveta Bogorodica odabrala, da kroza nje osobite milosti dieli i čudesa tvori, s česa su i same *čudotvorne* nazvane?

Digitized by Google

Dio Prvi.

Povjest Gospe Sinjske i njezine obće milosti.

Poglavlje I.

Sveta Prilika.

U knjigama se štije, da izmedju najljepših Gospinih prilika, što se tiče majstorske savršenosti, jesu Gospe Rafaelove. Ovih ima mnogo, i razsijane su malim po svim glavnim evropskim gradovima; te ih čovjek može naći u Petrogradu, u Berlinu, u Monakovu, u Beču, u Londonu, u Madridu, u Parizu, u Milanu, u Florenciji, u Rimu, u Napulju. Divni onaj umjetnik znao je u njima — dakako u kojoj više, u kojoj manje — izraziti sve što jest i što bi igda čovječji razum mogao zamisliti najmilijeg, najnježnijeg i najuglednijeg u žensku čeljadetu. U njegovim Gospama, na licu, punu miline i veličanstva, odsievaju unutrašnja osjećanja najplemenitijeg, što je Bog stvorio, srdca, te bezgrješnost duše, združena s rajskom čistoćom; dok im opet u očima vidiš pravu materinsku ljubav.

Izmedju tih prekrasnih Gospa Rafaelovih, najljepša je ona što se zove *Gospa svetog Siksta* (Sikstinska). Nju je nabavio Saksonski kraljski dvor za pedeset tisuća talira; i sada je najdragocjeniji ures riznice kraljske u Draždjanima.

Gospa Sinjska, kao djelo umjetničkih ruku, nije doista taka, da bi je mogao poreditи s Gospama Rafaelovim;

Digitized by Google

a ni s drugim mnogim glasovitih majstora. Ali i ona je nedvojbeno vrlo liepa.

Evo kako je načinjena. Glava joj k lievom ramenu prignuta, čelo visoko i prostrano, obrve boje kestenove, oči k zemlji oborene, obrazi odugi i nešto malo zaobljeni, jagodice rumene, a na zatvorena usta rek bi da joj ljubkost teče. Lice je puno dostojanstva, kako se kraljici nebeskoj prilikuje: a s dostojanstvom je spojena skromnost i poniznost Djevice Nazaretske, te materinska dobrota i ljubežljivost. Može se medjutim uztvrditi, da se kroza nju prosjauje nešto divno, nešto neizkazano, što nedostaje Gospama velikih umjetnika: a to je ona ljepota što ide k srcu pobožna čovjeka, te u duši uzrokuje i ostavlja neko zadovoljstvo, koje dolazi od Boga i k Bogu te vodi. I to je, možebit, jedan od uzroka za što Cetinski puk ne bi dao svoje Gospe Sinjske, da mu utakmice za nju nudiš sve, što ih je na svietu. Gospe Rafaelove: kao što ti se, prema njoj, ne bi ni obazreo na sve skupa slikarije, što su najvaljaniji umjetnici uradili: te nju drži za veliku svetinju svoju, za svoje skupocjeno blago, s kojim se ništa drugo na svietu ne bi moglo izjednačiti.

Sveta Prilika jest samo obraz blažene Djevice Marije, što se poknjižki zove poprsje; jer, osim glave i vrata, zahvaća samo pola prsiju. Duga je — koliko se kroz staklo vidi — centimetara $53^1/_2$, a široka 43. Glavu joj pokriva nažuta koprena, a nad ovom je modrasta okruga. Povrh čela namještena je kruna od čistoga zlata, a prsi su zastrte zlatnim i bisernim gjerdanima, nizovima, lančićima, obocima (naušnicama), zviezdama, kolajnama, križićima, srdcima, prstenjem i drugim zavjetnim darovima, što bogoljubna čeljad, za primljene milosti, Gospi poklone.

Njezin srebrni okvir — radnja mletačka prošloga vieka — vrlo je liep. Opire se na podnožje — također

Digitized by Google

od srebra — koje rese na sriedi dvie angjeoske glave: a s krajeva mu se vide, pokrivene, dvie luknje, kroz koje se provuku dvie poluge od drveta kad se nosi Gospa u obhod. Sam okvir odozdo, na uglovima i po sriedi, izkićen je na grane: a odozgo, u sriedi, dva angjelka drže krunu, iz koje u naokolo vise mjedene pozlaćene kite. Odatle polaze, na desno i na lievo, dva zavjesa, koji, savijajući se u nabore, idu k jednomu i drugomu kraju, pa se spuštaju niza strane izbočite. Uz ove, odozgo, za jednu trećinu, pristavljen je nakit, kano da su dva krila svijena, a odgovara onomu, što se povrh okvira u vis izdiže. Zavrha je okviru poveća kruna, o kojoj obješeno je srebrno zvonce, metnuto s toga da daje glas, kad se Gospa s mjesta skiduje ili je nose. Na kruni je pozlaćena kugla, iz koje se izvija zviezdoliki križ. — Okvir od vrha do dna dug je 1 metar i 82 cm.

Gospa stoji usred oltara njoj posvećena, u žutkastom mramoru urezanu i izdubljenu, i načinjenu poput carskoga priestolja, koje je ozgo, kano trulom, pokriveno krunom od bieloga mramora, izkićenom pri dnu mermerli šarama i kitama, što o njoj vise. Četiri angjela od mramora rese to priestolje. Donja dva rukom drže Gospin okvir odozdo; a dva gornja, okrenuta u opriečnom smjeru, hoće da polete, ali još obrću pogled k svetoj Prilici, te prstom uprtim u nebo kažu, da je Marija gore u slavi rajskoj, i da oni idu k njoj, dok nama, za utjehu, ostavljaju liepu njezinu Priliku. Uz jedan i drugi bok Gospina priestolja stoje na stopicama svojim po dva stupa, obložena ili ti izkladana liepim crvenim, bielim pedicama posutim, mramorom, a nad njihovim oglavljima namješteno je okvirje[1], koje nije baš skrozi vještački izvedeno. Na okvirju, s jednog i drugog kraja, stoje četiri angjela,

[1] *modanature.*

Digitized by Google

a dva druga, u vrhu, drže vienac od dvanaest zviezda od lima pozlaćena.

Liep je dakako i žrtvenik izpod priestolja Gospina. A osobito se iztječe prednje mu lice, obloženo mramorom staro-zelenim[1], liepo uradjenim i izkićenim. Na njemu je, u sriedi, mali kip Gospin od bieloga mramora, koji predstavlja uzeće Marijino na nebo.

Poglavlje II.

Prvo naselje Gospe Sinjske, i prvo čudo, kojega nam se spomen sačuvao.

Onamo u gornjoj Bošni, u današnjem kotaru Prozorskom, izmedju planina Raduše i Ljubuše, a od visočine što se zove Ravno do Kolivrat planine, ima liepi prodol, rodan žitom i svakim voćem, više okrugao nego četverouglast, a prepleten mnogim brežuljcima i natopljen mnogim potočićima; osim što kroza nj teče rieka Rama, koja u njem i izvire, pa vijugajući se ide prema Neretvi, te se u istu slieva. Od nje se sam prodol zove Rama. On nije velik: može čovjek preko njega za jedan sahat.

Ne daleko od vrela rieke Rame i varoša Prozora, mjesto je Šćit. Tu je bio jednom franovački namastir svetog Petra. Turci uviek kivni na kršćanski zakon, te kršćanima uviek zlobe, a osobito njihovim duhovnim pastirima, godine 1557 navališe na namastir Ramski: porobiše ga i zapališe ga, a oštrim mačem izsjekoše šest redovnika, što tu nadjoše. To su prvi blaženi mučenici Ramski. Franovački Red časti im spomen dvadeset i prvog dana travnja. A ovo su imena petorice njih — jer šestoga ime nije nam poznato —: fra Luka od Broćna, fra Leon od Vrlike, fra Luka od Duvna, fra Marko od Tihaljine, fra Petar od Rame.

[1] *verde antico.*

Digitized by Google

Ne prodje vele, a redovnici opet sagradiše namastir u Rami, kao što bješe prije. Ali da i ne pominjemo turski zulum, što fratrima bijaše da neprestano podnose, godine 1653 osvanuše po njihov namastir crni dani. Turci janjičari, brzi na plien, hitri na grabež i ždni krvi kršćanske, udariše na ono sveto mjesto, ter ga oplieniše i opustošiše, poubijavši fratre, kojima ne bijaše pošlo za rukom da uteku. Srećom Božjom janjičari ne nadjoše crkvenog ruha, što fratri u neko skrovito mjesto bijahu sahranili. Deset godina po tom — jer se fratri bijahu vratili u svoj namastir — Turci opet navališe. Ali se ovog puta zadovoljiše glavom gvardijana fra Bernardina Galijaša. A kad minu još sedam godina, eto ih (1670) iznova: pa će zapaliti redovnicima stan i crkvu. Izgorje tada sve što je bilo u riznici crkvenoj. Oganj sažga tri stotine paramenata, medju kojima jedna je bila od suhoga zlata: kano da si je salio, mogaše sama o sebi stati uzgora, i misniku bi na glavu skočila kad bi na oltaru poklekao.

Fratri iztekar sagradiše namastir i crkvu. Petnaestog dana listopada 1682 svakolika zgrada bi pokrivena. Ama gledaj žalosti i nesreće prevelike! Jedan od majstora bio inovjerac, i onaj dan postio. Našavši u jelu koščicu, upalu nepomnjom kuharovom, pomisli, da je to naumice učinjeno, da ga omrse; pa, da se fratrima osveti, istu će noć lučem zapaliti krov, koji u čas zasja, i za malo sahati novi namastir bi obraćen u garište.

Redovnici, navikli svakojakim kušanjima, ne klonuše u nevolji. Ne mogavši prežaliti namastira svoga i djelovanja u Rami medju onim dobrim pukom kršćanskim, uzdajući se u Božju providnost, stanu još jednom od sama kamena graditi crkvu i namastir. Radilo se na vas mah. Nova zgrada četvrtasta, s triemovima, ljepše i urednije bi načinjena, nego li ikakva od prijašnjih.

Digitized by Google

U Rami bi prvo nama poznato naselje Gospe Sinjske. Odkud je ona tu donesena, i kako su nju imali Franovci Bosanski, tomu se spomen zaboravio. Rek'bi, da je djelo kakva slikara petnaestog vieka: — bar je tako mene uvjeravao jedan vriedni poznavalac slikarske povjesti, a i sam je slikar bio. Tko zna da nju u Bosnu ne donese iz Italije sveti Jakov od Markije (1432 . 1437), ili blaženi Bernardin od Fosse (1464), ili blaženi Marko Fantucci (1464), kad ih vrhovni starješine Reda poslaše u Bosnu, da ondje, medju redovnicima i u narodu, razviju apostolski rad svoj?

Valja medjutim zabilježiti, da sveta Prilika u Rami do najzad se nije čudotvorna pokazala. U crkvi Ramskoj, ne može se ni pomisliti da nije bilo — kao što u svim crkvama franovačkim ima — kakva oltara posvećena Božjoj Majci sa slikom njezinom. Ali naša Prilika nije bila na oltaru, nego su je držali u jednoj uložnici (izdubku) u zidu. Odatle se može suditi, da su redovnici imali drugu Gospinu sliku, koju su više cienili i častili nego nju.

Evo što o njoj piše povjestničar Sinjskog namastira: „Ova čudnovata Prilika Divice prisvete bila je u ovih fratara još u Rami, ali odkad i kako su je imali, nisam ni od starijih mogao znat; ele znam ovo, kako su mi isti rekli, da je stala u crkvi izvan otara, i da nije bila u onom poštenju, u komu je sad". Po tom dodaje, da su ipak neki kršćani njoj osobito poštovanje pokazivali i običavali u svetkovine pred njom užeći dvie male voštene svieće.

Nešto je medjutim znamenito, da je ista prilika bila sačuvana u mnogim udesima Ramskog namastira. Ni za pokolja svih fratara god. 1557, ni za progonstva god. 1653, ni u ognju što ga je triput sažizao, nje nije nestalo: te je odoljela i zlobi nekrsta i biesu janjičara carevih i sili vatre.

Digitized by Google

Mogla bi biti istina, da i mučenici Ramski, koje sam prije spomenuo, kroza nju dostigoše milost i snagu, da za vjeru Isusovu volješe smrt nego život, i drage volje proliše krv svoju.

Ali već dodje vrieme, da Bog nju očito proslavi.

Bijaše u namastiru Ramskom skroman, pobožan, bezazlen mladić, kog fratri odgajahu, da ga učine redovnikom i misnikom. Kad se, po godinama i knjizi izučenoj, imadijaše obući u redovničke haljine, ako to i svim srdcem starješine njegovi željahu, ne bilo moguće primiti ga u Red, jer bio posve maloga rasta. Valjalo ga je odpustiti: te mu rekoše, nek se vrati kući svojoj.

Mladić, koji je još od djetinstva čeznuo za redovništvom, čuvši da mu već nema stanja u namastiru, veoma se ožalosti. Kud će sada kukavan, komu će se ojadjenik jaditi? Kad. od tuge srdca, nestajaše u njemu duše njegove, sjeti se blažene Djevice Marije, koja je utjeha nevoljnikâ, i pouzda se u pomoć njezinu. Uzdanje ga ne prevari. Nu čujmo stvar kako je naš Filipović kazuje: „Ožalošćen i neveseo, otidje, scinim od Boga nadahnut, u crkvu, kleknu prid *ovom Prilikom,* i ondi poče grozno plakat, i sa svim srcem Majku od milosrdja molit, da ga u njegovoj nevolji pomože, prosvitli i po kojigod način utiši. Divica prisveta na njegove suze ljubeznivo pogleda, njegove molitve usliši, i milost učini, da u malo dana zadovoljno naraste, obuče se i bi redovnik vridan i kripostan. Ovo čudo i u dalja mista ču se; i od onoga vrimena i fratri ovu Priliku staviše u veće poštenje, i pravovirni počeše nju osobito štovat, a po njoj Bog razlike milosti podiljivat".

Redovnik komu je Gospa to čudo uradila zvao se fra Ivan Mijaljić; a Filipović, koji je s njim nekoliko godina živio u Sinjskom namastiru, e se čudo još bolje iztakne, dodaje, da je Mijaljiću Gospa dala ne samo zadovoljnu, nego i *veliku* visinu tiela.

Digitized by Google

Poglavlje III.

Redovnici ostavljaju Ramu i nose sa sobom svetu Priliku. — Gospa u Spljetu.

Posljednjih dana rujna 1686 godine Mletčani s Dalmatinskim krajišnicima oteše Turčinu Sinj, poklem nego mu bi u rukama sto i pedeset godina.

Odmah druge godine po tom sretnom dogadjaju, Kotarski serdar Stojan Janković-Mitrović, hrabar i valjatan bojnik, sakupivši vojsku od osam hiljada ljudi, po nagovoru providura Mletačkog Angjela Ema, udari, sa sokolovima svojim, na zemlju tursku, i oplieni Livno, Duvno i druga mjesta tja do Rame, ili ćemo reći sve do namastira Ramskoga u Šćitu. Unišavši u Ramu, dodje s vojskom k namastiru; a namastir, pravo onu večer u oči dolazka njegova, bješe — poslije trećega požara — posve svršen i dospiven. Stojan stao odmah nagovarati redovnike, da se, s pukom svojim, presele u Dalmaciju pod krilo principovo. „Fratri — veli Filipović — ostat ne smidoše, jer bi Turci rekli, da su oni vojsku naveli, i tursku zemlju porobili“. A već je tada narod jatomice na sve strane iz Bosne izseljavao. Redovnicima bi veoma težko s Ramom se razstati: ali ne bilo kud, trebalo je da idu. Natovariše dakle na konje ruho crkveno i prateži druge posve malo; dok ostalo vojska Jankovića popade, razjagmi i odnese. A samo se kaže, da uzeše sa sobom i dragocjeno blago svoje — Gospinu Priliku: pa s Jankovićem podjoše put Dalmacije — u Cetinu.

Starješina fratara Ramskih bi fra Stjepan Matić. Njemu se ne dade otisnuti od Rame. Obladala ga tuga, srdce mu pucalo od žalosti. Znajući što Turci, kad mogu, čine u crkvama kršćanskim, da ne bi skvrnili onu liepu kuću Božju, ni poganili redovničkog stana, vrati se nazad.

Digitized by Google

i uzevši s ognjišta goruću glavnju, njom zapožari krov namastira i crkve . . .

Sami možemo pomisliti kako je redovnicima i narodu, što s njima izseljavaše, bio težak odlazak iz domovine. Ostavljajući kuće svoje i ono malo, ma bilo kakva, imanja svoga, razstajući se za vaviek sa zavičajem svojim, s omiljelom crkvom svojom, u onim časovima, punim jada i čemera, kad je valjalo da im i živjeti dodije, ne bijaše što bi im ojadjelu dušu moglo razgovoriti i osnažiti je nadanjem boljih dana i sretnije budućnosti, do same svete Prilike, koju uza se imadijahu.

Mjeseca listopada 1687 stigoše u Cetinu, gdje je tada mal ne sve bilo opustjelo. Na mjestu gdje je današnji varoš Sinj ne bijaše ni jedne kuće. Osim grada (tvrdjave) i nekoliko malih zgrada uza nj tik do bedena, od juga i od sjevera, drugoga Sinja nije bilo.

Ali već tada bijahu u Sinju dvie crkve: jedna u gradu, sv. Mihovila, što Mletčani bijahu načinili netom osvojiše Sinj; a druga pod gradom, sa sjeverne strane, sv. Jerolima, odprije džamija turska.

Fratri Ramski bili bi najvoljeli odmah se nastaniti u Sinju, i tu se utemeljiti sa svetom Gospinom Prilikom. Ali je nastajala zima; pa gdje da nadju zaklona, kad ga tu ne bijaše? Jedni dakle s narodom, koji s njima bješe uskočio u zemlju principovu, kao pastiri duhovni razidjoše se po Cetini, po Muću, po Ogorju i po Zagori: a drugi, uzevši Gospu, odoše k Mosoru, i namjestiše se na Dugopolju, ali im ne bilo sudjeno da tu ostanu: jer ih do skora odatle pogna potreba: ili — kako neki pišu — jer se Turci — zar s Čačvine — bijahu digli u potjeru za njima. S Dugopolja podjoše na Klis: ali se i tu ne mogoše smiriti, i nakon dva mjeseca hodoše u Spljet (9 siečnja 1688), i naseliše se u staroj benediktinskoj opatiji pod Mrljanom ukraj mora.

Digitized by Google

U Spljetu fratri držaše svedjer sakrivenu svetu Priliku. Najposlije — ne zna se kako — otide glas po gradu, da je u fratara Bosanskih jedna čudotvorna Gospina slika; i puk stao govoriti, da bi valjalo iznieti je na vidjelo i staviti svakomu na očigled, nek je narod uzmogne poštovati, kako joj se pristoji. Čuvši ovo redovnici, pobojaše se, da im Spljećani na silu ne otmu Gospu S toga je sakriše u kući nekoga Jure Bubičića u Velikom Varošu: koji stavi nju u orman ili ti spremnjak od haljina, u izbi. gdje nitko nije spavao. A za to ne znadijaše nitko, osim dvaju fratara i njega.

Nu evo što će se dogoditi. Jedno jutro Bubičića. žena nadje na podu izpred ormana stvari, što sama na nj bijaše metnula; i čudjaše se kako to moglo biti, kad je izba bila zaključana. Ta se stvar dogodi više puta, i o njoj se uvjeriše, čudjenjem velikim i strahom, drugi kućani; ali izprva domaćinu ne kazaše ništa. Što bi god na orman stavili, u jutru bi se našlo pred njim; ne ipak razbacano ili oštećeno ili razbijeno — ako je što i stakleno bilo, nego sve zdravo i cjelovito i uredno namješteno. Najzad kazaše stvar Juri, u kog je bio ključ od ormana: a on im naredi, da već ništa na orman ne stavljaju, i pred njim namjesti žižak od ulja, čineći da neprestano gori.

Poglavlje IV.

Kako je sveta Prilika vraćena u Sinj.

Fratri Bosanski ne mogoše da se obiknu u Spljetu. Srdce ih nagonilo, da se vrate u Sinj k zemljacima svojim, k narodu, koga sami bijahu doveli iz Rame i drugih mjesta, u kome bilo mnogo rodbine njihove, znanaca i prijatelja im, k onom puku, kojega sami u Bosni bijahu otci duhovni i pastiri. Dadoše s toga — dok još

Digitized by Google

sjedjahu u Sustjepanu pod Mrljanom — sagraditi u Sinju, sa sjeverne strane, gdje je danas groblje *Sveti Frane,* mali namastir i crkvu, pokrivši prvi ševarom, a drugu šimlom. — Može se vjerovati, da im bješe dana crkvica sv. Jerolima, i da su istu — jer je zar bila trošna ili nepristojna — razorili, te na nje mjestu sagradili crkvu svoju.

Po što ove zgrade njihove bijahu dogradjene, priedjoše godine 1696 iz Spljeta u Sinj; ali ne ponesoše odmah sa sobom Gospinu Priliku, hotjevši se prije namjestiti i urediti u novom stanu. Ostaviše medjutim u Spljetu otca fra Antuna Pletikosića, komu naložiše da, do nekoliko dana, donese Gospu u Sinj.

Ovaj bogoljubni redovnik izvrši primljeni nalog. — Uzevši kridimice svetu Priliku iz kuće Bubičića, podje noću put Sinja pješice, a bos; — jer mu se činilo, da drugčije ne dolikuje nositi onakovu svetinju. Osvanu s Gospom na Radošiću, i otolen posla i javi fratrima, da je došao. „Fratri — piše Filipović — brzo skupiše puk bližnji, i s procešionom prama njoj izadjoše, primiše ju s velikim veseljem, a s većim poštenjem i s pismam duhovnim do crkve združiše, i na otar očitomu poklonu i poštenju postaviše".

Ovako se sveta Prilika nazad dvjesta i tri godine naseli u Sinju. A obilnim i svakojakim milostima, što je bogoljubnicima svojim odmah počela dieliti, pokaza, da hoće da postane *Gospom Sinjskom.* I od tada, glasom čudesa svojih, Sinjanima i tudjinima, ne prestade javljati: *Ovo je počivalište moje . . . Ovdje ću se nastaniti, jer mi je omiljelo.* (Psal. 131, 14.)

Filipović kaže, da su i od drugih mjesta kršćani Gospu Sinjsku odmah započeli štovati, i u potrebama svojim k njoj pritjecati za pomoć. I što veće bivaše i množaše se štovanje ove svete Prilike, „toliko — veli

Digitized by Google

on — Bog po njoj veća čudesa i veće milosti činjaše i podiljivaše. Mnogi bo od razlicih bolesti, a navlastito od sotone obsidnuti, prid ovom Prilikom biše ozdravljeni".

„Tada joj — nastavlja isti pisac — imenovani fratar Mijaljić, komu u Rami biše zadovoljnu, pače veliku visinu tila podilila, čini učinit u Mletci okviru od drveta pozlaćenu, koja joj služi tja do godišta 1748".

Gospina Prilika ostade u crkvi svetog Frane dok tu boravljahu redovnici, to jest do kraja godine 1714.

Crkva svetog Frane bijaše odveć malena, i baš nije ni bila na liepu mjestu. A bila bi ostala i s neruke Sinjanima, kad bi se k polju spustili, kao što se jur moglo unapried vidjeti, da će uraditi s vremenom. Za to fratri godine 1699 postaviše temelj novoj crkvi i namastiru pod Kamičkom.

Nova zgrada bi početak novoga Sinja. U staro vrieme, u pustoši Lauretskoj, oko Gospine crkve zametnu se i sagradi se grad Loret. Iz knjiga se takodjer zna, da su namastiri i crkve njihove stvorili u Evropi dvjesta gradova, a malih varoša i sela da im se ni broja ne zna. Nešto tako učinit će se i u ravni Cetinskoj. Oko novog namastira i crkve Gospine Sinjani započeše graditi kuće: te malo po malo podiže se najljepši varoš unutrašnje Dalmacije, kojemu Gospina Prilika, kako je bila od početka, tako će uviek biti što je čovjeku duša, — izvor života, i najviša dika i slava njegova.

Godine 1712 bi pokrivena Gospina crkva pod Kamičkom. Iznutra se radilo još dvie godine i više. A kad bi dogradjeno i sazidano jedno krilo namastira uza nju, slučajno, na osvit Mladog ljeta, izgorje namastirić svetog Frane.

Isti dan redovnici priedjoše u novu zgradu, i premda bijahu tužni s nesreće, što im se prikojasila, budući da

Digitized by Google

im bješe izgorjelo pokućstvo, knjige i gotovo sav kućni namještaj, sa svečanim obhodom ponesoše Gospinu Priliku u novu crkvu.

Poglavlje V.

Gospa izbavlja Sinj od Turaka.

Šesti dan poslije nego fratri smjestiše Gospu u novu crkvu njezinu, dodje glasnik u Sinj Mletačkom gjeneralu-providuru, Angjelu Emu, koji bijaše kod njih na konaku, i javi mu, da je Veliki vezir Damad Ali paša, u ime Visoke Kapije, naviestio Mletcima rat, i da će Turci, iz Bosne, najprije provaliti u Dalmaciju i udariti na Sinj.

Kad bilo na ljeto i prispio rat, valjalo je iznieti Gospu iz nove crkve. Redovnici s toga uzeše svetu Priliku i metnuše je u jedan sanduk. Sad će fratri na dvoje se podieliti. Jedni podjoše u Spljet; a sedmorica ih — fra Pavao Vučković, fra Nikola Brčić, fra Mate Budimir, fra Ilija Ećimović, fra Stjepan Bošnjak, fra Brno Gornicai i laik fra Luka Batarelo — skloniše se u grad, i sa sobom unesoše, sakrivenu, svetu Priliku.

Eto, Gospe Sinjska, ostavila si, nakon kratkog boravka, crkvu svoju! Nju će ti Turci zapaliti; ali će se ona opet, kao samolet ptica, iz pepela svoga podići, i ti ćeš se u nju slavna vratiti: jer ista moć, koja je u moru grčkom, pod gradom Naupaktom (Lepantom), god. 1571 slomila tursku silu, i činila da od tada počme zalaziti Muhamedov mjesec, kroza te će, pod gradom Sinjem, Turcima težki udarac zadati, i činiti da u Dalmaciji nestane straha od nekrsta.

„Sveta prilika — piše Filipović — za malo sta sakrivena u gradu, jer Bog hoti da se očituje, i da još veće u takoj prigodi nje milosti u svitu sinu. Jedan od

Digitized by Google

istih fratara, to jest fra Brno Gornicai, Prikomorac, kaza, i bi udilj zapovidjeno, da se ima stavit u crkvu; i tako ju fratri metnuše na otar svete Barbare, u crkvi svetog Mihovila.

„Kad gradjani razumiše, da je Gospa u gradu, mnogo se uzradovaše, i k njoj se odmah utekoše s molitvom i zaviti; a ona im dade taku slobodu i taku jakost, da se viteški braniše i obraniše".

Serašćer Mehmed Ćelić, paša Bosanski, da osvoji Sinj, pak cielu Dalmaciju ognjem i mačem pokori, sakupivši vojsku od šestdeset hiljada ljudi, — a kako neki pišu i više od osamdeset hiljada — dvadeset i trećeg dana srpnja 1715 spusti se niz Prolog. Odmah sutradan čete turske počeše se zaliećati kroz sela Cetinska, robeći i paleći. Dana dvadeset i šestoga Turci navališe na Otok, usred rieke Cetine, gdje bilo 360 osoba sa župnikom svojim, fra Stjepanom Vučemilovićem. Otočani se branili kao pravi junaci. Ali budući se Cetina zajazila od samih mrtvaca turskih, nastupiše preko njih nove čete, te povaljaše slabe meterize Otočke i, usrnuvši u zbjeg, izsjekoše one junake s misnikom njihovim.

Već je strah i trepet svom pokrajinom zavladao. Osvoje li Turci Sinj, zar ne će i Klis osvojiti? Pa onda eto ih u Spljet: i zavladat će svim otocima mora Jadranskoga, i bit će težko, bit će zlo i naopako Dalmaciji svoj. — Ovako se obćenito mislilo. Arhibiskup Spljetski Stjepan Kupili, razvi barjak križa, i sabra poda nj odabranu četu, pa glavom poletje k Sinju, da pripomože gradu. Ali već Turci, prešavši Cetinu, bijahu postavili obsadu oko Sinja: i njemu ne bilo moguće izvesti što bješe naumio, nego se ustavi na Dicmu, i odatle, pismom devetog dana kolovoza, obrati se papi Klementu XI. kazujući mu, kako su „biesni Turci obkolili tvrdjavu Sinjsku i nju

Digitized by Google

svom žestinom jur započeli biti"; ter molitvama njegovim preporučuje Sinj, i pita pomoći za nj i za svu Dalmaciju[1].

Osmog dana kolovoza Turci se uvrstaše da udare na Sinj. S obe strane započe živi oganj. Topovi turski izmetahu ubojita zrna, što su potezala dvjesta i trista librica. Taj dan izgorje crkva Gospina pod Kamičkom, takodjer crkvica svetog Frane i varoš, to jest ono kuća, što ih bijaše uz grad izvan bedena. Drugi dan Turci još žešće biše grad sve do mraka, i razoriše pola nutarnjih zgrada njegovih. Četiri dana jošte — od desetoga do trinaestoga u veče — topovi njihovi neprestano sipahu vatru živu na tvrdjavu. Da su zidovi bili od mazije, valjalo je da popucaju. Bedeni su dakle posve se raztresli i izpucali: pače na jednom mjestu, za dvadeset koračaja dužine, bijahu tako izprobijani, e se bilo bojati, da će se na svaki udarac zgrominjati. Četrnaestog dana, na Gospin post, još zora ne zabieljela, a serašćer naredio obćeniti juriš.

„Budući — ovako piše Filipović — sva sila turska na grad navalila, koja se uzdržaše u osamdeset i veće hiljada vojnika, Bog, po milosti naše privelike Pomoćnice, — jer fratri, žene, ditca i ostala čeljad, koja za boj ne bijahu, tada u crkvi prid ovom Prilikom s plačem i suzam prošahu milost, da ih ne pusti u ruke neprijateljâ — toliku kripost slavnomu oružju našega principa, i taku jakost braniteljem . . . dade, da u tri obilate ure juriša živim ognjem Turkom odoliše, i hrabreno svu tursku silu otiskoše".

Triput Turci bijahu jurišali: a u posljedak, iznenada, sva se vojska prepade: i sami častnici u licu prebliedješe. Paše-zapovjednici, golim sabljama u ruci, nagone vojsku da iznovice juriša; ali uzalud. Arnauti se bune.

[1] Farlati III., p. 538.

Digitized by Google

vojska obraća pleći i stane bježati bez obzira: — nema sile koja bi ju zauzbila. Ostadoše ipak topdžije pod gradom; i oni nastaviše biti ga vas cieli dan, nadajući se, da će serašćeru poći za rukom ohrabriti vojsku, i iztekar opremiti je proti gradu. Ovo se nadao i sami serašćer.

„Onda pak — veli Filipović — kad turski zapovjednik mišljaše sutradan žešći juriš na grad učinit, i sasvim svoju srdžbu, snagu i naglost protiva njemu pokazat, ova naša Odvitnica postavi u njihovo srdce jedan strah, nesklad i neposluh, da udilj na buljuke vraćajući se s juriša počeše tako bižat, da ih ne može nitko uzbit, ni ustavit; i za slideće noći prvi Prolog, a zadnji Cetinu pridjoše. I tako u jutro, na dan slavnoga nje Uzetja na nebesa, osta ovi grad oslobodjen od tolike sile, i općenoga neprijatelja vire svete".

One godine Gospa Velika bila je u četvrtak.

Turci ostaviše na Sinjskom polju deset tisuća mrtvih i mnogo prateži bojne.

„Da je ovo bilo — nastavlja naš povjestničar — Gospino dobitje sumlje nema; pak i Turci isti posli govorili su, da su gledali svaku noć u vrime obsidnutja hodit po zidu grada jednu ženu u velikoj svitlosti".

Poglavlje VI.

Krunitba Gospina poslije pobjede.

Sjajnu pobjedu, koju sam u posljednjem Poglavlju pripovjedio, svak je onda jednoglasice pripisivao milosti i čudu blažene Gospe. Vriedni i dobri arhibiskup Kupili sutradan, u crkvi Sv. Duje, po misi svečanoj, pred mnogim pukom i pred knezom-kapetanom, Julijem Donado, držao je vrlo krasni govor u hvalu Djevice Presvete, slaveći njezino mogućstvo u oslobodjenju Sinja; pošto je ona činila, da se dogodi što se nitko nije nadao, to jest da

Digitized by Google

Turci, iza duge obsade, ostave Sinj, i u smetnji na vrat na nos pobjegnu, kano da za njima neka silna nevidovna vojska idjaše u potjeru. Poslije govora, bi odpjevan *Te Deum* (Tebe Boga hvalimo). Isti arhibiskup odmah zatim podje u Sinj, da i na samomu bojištu, gdje je, s pomoći Gospinom, krst proti nekrstu slavni mejdan održao, zahvali Bogu i Bogorodici. Ustavi se medjutim do drugog dana na Klisu, kod providura-gjenerala, koji se ondje s vojskom bio ulogorio, pa je došastog jutra i tu, pod gjeneralovim čadorom, rekao zahvalnu misu. Uz pjevanje *Tebe Boga hvalimo* s tvrdjave pucahu svi topovi. Dana osamnaestoga, u nedjelju, bila je njegova misa u Sinju, u gradskoj crkvi sv. Mihovila, i prigodni govor, kako ga je sam on umio sastaviti i izreći.

Tada Sinjski providur Juraj Balbi i Mletački častnici, da izkažu milostivoj Gospi svoje bogoljubstvo, skupiše medju sobom oko osamdeset cekina, i dadoše joj u Mletcima skovati krunu od suhoga zlata.

„Plemeniti gospodin Juraj Balbi — ovako piše Cetinić u svome Dnevniku *(Diario)* — vanredni providur u pokrajini, na vječiti spomen svoje zahvalnosti blaženoj Djevici Mariji, čija se čudotvorna Prilika nahodjaše u tvrdjavi Sinjskoj, kad nju Turci bijahu god. 1715 obkolili, o svom trošku, a nešto pripomogavši i častnici, koji su za onog rata bili u Sinju, dade načiniti krunu od čistoga zlata, takodjer i jedan križ od zlata, da bi svetu Priliku uresio.

„Na njegovu molbu gosp. arhibiskup dana dvadesetog rujna (1716) podje iz Spljeta u Sinj, prateći ga kanonici Andrija Karlović i Ivan Cipiko zborni vikar Skradinski, i još dva druga domaća svećenika. Došavši u Sinj, svečano okruni Gospu na 22 rujna (1716), ovim obredom:

Digitized by Google

„Dovršivši zavjetnu misu blažene Gospe i izrekavši o njoj pobožan govor, arhibiskup, u bielom plaštu i mitrom na glavi, zapjeva *Magnificat* (Veliča duša moja itd.); a poslije ove pjesme izmoli dotične molitve iz Gospinih časova. Zatim okadivši Priliku, metnu joj na glavu onu zlatnu krunu, pa onda zapjeva *Salve Regina* (Zdravo kraljice itd.), i izpjeva obredne molitve. A kad se sve to svršilo, započe obhod".[1]

Samo se kaže, da se na ovu liepu svečanost mnogi narod, sa svojim harambašama i serdarima, iz okoline i iz Cetinskih sela sakupio; pa kad se sada iz crkve zaputio obhod i krenuo iz grada da obidje oko bedena, vidio se je onaj pobožni puk gdje od veselja i radosti plače, sjećajući se kako mu je lani bilo o život, ter ga Gospa milostivo izbavila.

Pri ovom veleslavnom provodu, po bedenu bijahu poredjani bojni barjaci, a iz mužarâ svedjerno se pucalo. Misnici pjevahu pjesmu *Ave maris stella* (Zdravo, zviezdo mora); a Gospu nošahu Preuzvišeni gospodin Providur Pavao Foskolo i gospoda, konte Bortoluzzi gjenerao od oružja, podpukovnik Brand i kapetan Manzeka. A kad obhod, obišavši vas grad, vrati se u tvrdjavu, i sveta Prilika bi unešena u crkvu; prije neg će je na oltar postaviti, arhibiskup dade njom blagoslov; i ovim dovrši crkveni obred Gospine krunitbe.[2]

Poglavlje VII.

Zgoda Gospina povratka iz grada.

Kad dovrši rat od god. 1715, koji je u uspomenama domaćim nazvan *ratom Sinjskim*, redovnici, s pomoću

[1] Gius. Alačević, *Diarîo del P. Cetinić*, p. 25. 27.
[2] *Ibidem*.

Digitized by Google

principovom i ovoga puka, obnoviše izgorjelu crkvu Gospinu. Radnja bi dovršena god. 1723.

Još prije nego će se crkva sasvim dograditi, fratri htjedoše iznieti Gospu iz grada. Al da! Častnici i vojska, koji su u njoj pripoznavali izbaviteljicu grada, ogradu njegovu i utočište svoje, stiskoše, kako veli Filipović, oko Gospe ruke, i nikako je ne dadoše. Uzalud se fratri pozivahu na pravo svoje: uzalud navodjahu razloge i kazivahu, kako je pristojnije, da sveta Prilika bude smještena u crkvu svoju, gdje bi viernim kršćanima vaviek k njoj bio slobodan pristup: — što u gradu ne mogaše biti. Uzalud im bilo moliti, kumiti, zaklinjati. Vojska ne dala, ter ne dala.

Jamačno fratri iskali su pravicu u providura Sinjskoga, pa u providura-gjenerala Dalmatinskoga: ali i od toga ne bi ništa. Napokon fra Pavao Vučković podje u Mletke, da bi izmolio što od vlasti nižih ne bilo moguće dostići. Senat izpuni mu molbu, za što ga je molio. Dostigavši dakle *dukalu* (pismo duždovo) vrati se veseo u Dalmaciju. — Ovo bijaše godine 1721.

Bi tada gjenerao-providur Dalmacije Markantonio Dijedo, na koga je pomenuta dukala bila upravljena. On pisa odmah providuru Sinjskomu Antunu Mariji Semitekolu, zapoviedajući mu, da ima izpuniti odluku i naredbu principovu.

Dijedovo pismo ponese iz Spljeta u Sinj otac fra Lovre Šitović, — prije turčin, pa kršćanin, te vriedan i krjepostan redovnik, propovjednik na glasu i učitelj mudroslovlja i bogoslovlja u arhibiskupskom Sjemeništu Spljetskom, — koji povede sa sobom otca fra Brnu Pavlovića i dva djaka, od kojih jedan bi naš povjestničar Filipović.

Fra Lovre došavši u Sinj podje, su tri druga misnika, u grad, da preda pismo providuru. Ovaj primio ih prijazno, i videći da nije kud reče, da će svesrdno izpuniti

Digitized by Google

zapovied gjeneralovu; i tako fratri s njim utvrdiše, da će sutra u jutru doći s obhodom dignuti Gospu.

Medjutim ode glas po mjestima bližnjim, da se sutra Gospa ima iz grada iznieti.

Sad pustimo da nam Filipović ovu zgodu opiše.

„Kad osvanu nedilja, puk se velik skupi, i oko četrnaest uri[1] uputi se procešion gradu; ali grad nadjosmo zatvoren, i nikoga unutra pustiti nektiše nego same fratre, i š njima bratime Mrtvih Duša. Kad u grad mi fratri ulizosmo, nadjosmo da se vas grad uzbunio, i da ne dadu nipošto Gospu izniti. Ulizosmo u *palac* (palaču), gdi se bijahu skupili svi oficijali. Prid providurom vapiju fratri, vapiju oficijali: fratri da se izpuni zapovid principova; oficijali da se u Gospu ne tiče doklen i oni svoje razloge principu prikažu. Ele najposli providur reče: Princip zapovida, a gjeneral naredjuje, ja sam dužan poslušat. Kad oficijali vidiše odluku providurovu rekoše svi, da oni ne dadu krunu, koju su svojim troškom učinili. Srićom tad ovdi nahodjaše se gjeneral Špâr, koji biše gjenerao od oružja, najpri luteran, pak katolik, koji na te riči prid providurom reče: A tko će se naći, da će metnut ruku na ovu Priliku i š nje skinut onu krunu? Ja sam bio eretik, a sad sam po milosti Božjoj katolik, i ne bih to nigda za moju glavu učinio; a to ćete vi učiniti, koji ste se krstjani rodili? Pak izvadi kesu punu cekina, i reče oficijalom: Hodi naprid svak, i uzmi što je tko u krunu dao. Tada svi umuknuše, a providur reče fratrom: „Podjite u crkvu, i najpri prid Gospom misu pivajte, pak ju onda uzmite, i nosite.

„Hodosmo udilj u crkvu svetog Mihovila, i trkom misu pivasmo. Kako se misa dospi, s velikom hitnjom Gospu na dvor ponesosmo, i kad š njom k vratim grada dodjosmo, onda nam vrata otvoriše.

[1] Kako sada brojimo oko 8 uri iz jutra.

Digitized by Google

„Da je tada (bilo) vidit plač i onih koji bijahu u gradu, i onoga puka koji biše na dvoru, — prvi plačući od žalosti, a drugi od radosti, — istinito kamen bi (bio) proplakao.

„Odtolen se procešion, s Gospom, povrati natrag, fratri pivajući duhovne pisme, a puk plačući i Bogu zahvaljujući, da ih biše opet utišio: i tako ju do ove crkve združismo, i na otar u nje kapelu postavismo: i opet piva se i druga misa. Na otaru bi fra Bono Mačukat, a pripovida fra Lovro Ljubušanin, i učini pohvalno govorenje od milostî naše privelike Odvitnice: i kako je Bog po njoj od tolike turske srdžbe ovi grad, i ovo misto, o komu, može se reći, sva Dalmacija visaše, oslobodio: takodjer i dužnost našu, s kojom je imamo sve to veće štovat, mnogo priporuči.

„Budući pak oficijali svojim vojnikom obećali jaspre dat, ako bi ju ukrali, i opet u forticu donili, fratri utekoše se istomu gjeneralu, koji im dade *mandat* (zapovied) i knjigu na providura Sinjskoga; ali sa svim tizim bili bi doisto opravili posao, da fratri ne budu noćne straže pomljivo čuvali, i to veće od tri miseca".

Ovo je bila zapovied *(mandat)*.

„Budući da bješe povraćena častnim otcima Franovcima Bosanskim sveta Slika blažene Djevice Marije i metnuta u crkvu njihovu u varošu Sinju, kako je, po naročitoj zapoviedi preuzvišenog Senata i štovanih dukala, bilo naloženo onomu presvietlomu gospodinu providuru: naredjujemo da se nitko, bilo kojim načinom, ne bi usudio, rečenim otcima, zbog iste Prilike, dosadjivati: nego svak, kako mu je dužnost, pokoravajući se odlučnoj volji Prejasnog Principa, valja da se uzdrži u pristojnim mejašima: ako li ne, snaći će ga težka pedepsa, koju ćemo sami udariti mu. — Ova naredba da bude nepovredljiva, i da se objavi kako treba, u svrhu da je nitko ne bi prestupio. — Spljet, 30 kolovoza 1721".

Digitized by Google

Pismo, što je uz tu naredbu Dijedo poslao proviđuru Sinjskomu, ovo je:

„Da se uklone neprilike, činilo mi se potrebito da napišem naredbu, koju eto šaljem, eda otcima Franovcima toga varoša ne bi tko, bilo kojim načinom, dosadjivao poradi svete Slike blažene Djevice Marije, koja je bila u gradu za obsade, a njihova je . . . Vi, presvietli Gospodine, običnim oprezom svojim, hvale dostojnim, gledat ćete, da moja zapovied bude podpuno obslužena; i ne ćete dopustiti, da istim otcima bude učinjena kakva šteta".

Poglavlje VIII.

Jedna preznamenita osobitost Gospe Sinjske.

Štije se u knjigama, da se vidjelo na nekojim čudotvornim prilikama blažene Djevice Marije gdje im suze iz očiju kapahu; na drugim, da je znoj krvav iz lica im probijao; na trećim, da je krv iz njih protekla, kad bijahu probodene od bezbožnikâ. Opet o jednim se čita, da je iz njih curilo ljekovito ulje; o drugim, da je išao iz njih miris, ili tekla neka vrst balsama. A i ovo se kaže, da su neke glasom ljudskim progovarale; i ovako mnogo koješta.

Gospa Sinjska ima jednu veoma znamenitu osobitost; a to je, da se lice njezino mienja. Velim navlaš, da se mienja, a ne da se kad i kad mienjalo: jer dok čudestne pojave, što sam o drugim svetim prilikama spomenuo, na njima se opaziše samo u nekim zgodama, jednom, ili malo puta, promjenjivanje lica Gospe Sinjske jest pojava, koja se često ponavlja, i može se reći, da na njoj ostaje. Za ovo nam svjedoči ne samo kazivanje puka Cetinskoga i namastira Sinjskoga, što im je ostalo od starijih, već i glas ljudi bogobojaznih i duševnih, te razboritih i učenih,

Digitized by Google

koji su sami mnogo i mnogo puta vidjeli, kako se Gospa promjenjuje u licu. A i ovo valja zabilježiti, da oni, osim što su svjedoci očevidci ovoga čudestnog promjenjivanja, govore o njemu kano o stvari svakomu poznatoj, o kojoj se može uvjeriti tko god hoće.

Evo kako o tom pisa god. 1756 Filipović: „A što ćeš veća svidočanstva onih milosti, koje Bog po njoj dilova i svedjer diluje, ako se svaki dan očito vide zlamenja njezinih čudesa? Kad se prid njom odkrivenom misa govori, ili Zdravo Kraljice piva za onoga (navlastito bolestnika), koji kakvu milost od nje pita, promotri i zabiliži, ako je rumena, milost je brez svake sumlje učinjena; ako li je blida, zlamenje je očito, da oni koji milost pita uslišen nije. Tako se u obličju prominjuje, da se može slobodno reći, da u njoj ima rukodila Božjega".

Za Filipovićem dolazi Knežević, koji, u Pjesmama svojim, štampanim god. 1765, veli:

„Većekrat si ti vidjena
U obrazu prominjena:
Kadgod bila i rumena,
Kadgod blida i smućena.

„Kad si godir pak rumena,
Jur je milost izprošena;
A blidilo kad se gleda,
Svak se straši i svak preda."

Glunčević, u povjestničkim bilježkama, pisanim talijanski, kaže: „Odveć je znamenito što se na licu njezinu opaža, to jest, da mu se boja promjenjuje: čemu mora da se divi svaki pravi kršćanin. Ovo se od bir zemana zgadja, kao što se od starine kazuje, a potvrdjuju i uspomene, koje se nalaze u našoj pismari namastirskoj; i ne

Digitized by Google

može se označiti vrieme kad je to započelo. Mnogo se puta i na oči naše ponavlja: ter se ona pokazuje blieda i žalostna kad Bog hoće da nas kakvim bičem pohodi, ili kad je jur bič svoj poslao; a nasuprot biva vesela i rumena kad je blizu milosrdje Božje, i dok je vrieme pomilovanja. Pače i svaki, koji k njoj za pomoć pritječe, vidjet će, ako će mu milost biti udieljena, da se Gospa, na čudnomu licu svome, pokazuje crljenkasta i rumena".

Tko zna koliko je puta isti Glunčević spazio tu promjenu na obrazu Gospinu? Otrag godinâ neki stari pametni čovjek, razgovarajući se sa mnom, kaza mi, na dušu svoju, ovi slučaj: nekoga ljeta bijaše strahovita suša, te se bilo bojati velikoga glada u krajini Sinjskoj, a može biti da i u Dalmaciji svoj. Narod i fratri moljahu za kišu. Jedan dan Glunčević odlazeći izpred oltara Gospina, neobično veseo, zapitati će njega, koji se tu desio: „Vidiš li ti ono čudo? . . . Vidiš li kako se Gospa zarumenila?" — Otče, Mnogo Poštovani, ja ne vidju ništa. Meni nije dano, da to mogu vidjeti. — „A ja ti velim, da je milost izprošena". Sa svim tim nebo je bilo kao i prije suho i zažareno, i čanjga okolo sunca: — nikakva biljega da će kiša. Ali sutradan eto kiše izobila, i natopi do mile volje.

Ovo što je Glunčević vidio, a osoba druga, koju on bješe zapitao, ne mogaše da vidi, dokaz je, da onakova pojava nije stvar naravna, sve kad se ne bismo ni osvrćali na dažd, koji je za njom pao: jer kad bi bila stvar naravna, obojica jednako bili bi vidjeli Gospu rumenu; kao što u mnogim drugim zgodama ne jedna osoba sama, nego mnoge u isti mah to spaziše.

Iz toga što je Glunčević čudestnu pojavu mnogo puta vidio, i po njoj proricao dobre i tužne dogadjaje, u Cetinski je narod ukorienilo se mišljenje, da se fratar Glumac s Gospom razgovarao. I na ovom temelju, više nego na

Digitized by Google

osobnoj dobroti i krjeposti njegovoj, Sinjani su uvjereni, da je Glumac pravi svetac: i s toga poštuju grob njegov, i mnogi, kad ih hvata groznica, ljezu na koljenima oko njega, i ozdravljuju.

Čujmo sada kako Glumac pripovieda što se dogodilo na izmak godine 1819: „Evo ja — rieči su njegove — koji dajem pisati ove uspomene, najsvečanijom zakletvom svjedočim pred nebom i zemljom, — a ovo bih uradio na svrhi života svoga i u svakoj prigodi — da dvadeset i četvrtog dana prosinca godine 1819, pa i sutradan, na Božić, vazdan, preuzorito lice preslavne Prilike pokazalo se izvanredno liepo, veselo i posve rumeno. Napunivši se čuda ja i drugi mnogi bogoljubni kršćani i kršćanke, pomislismo, da će providnost Božja udieliti kakov osobiti dar ovomu puku pravo pobožnom i dobromu.

„Ovo mogu još jednim dokazom potvrditi. Jedna duša dobra i bogobojazna videći Gospu onoliko rumenu, pomisli na prievaru, i posumnja, da sam ja (ili koji drugi redovnik ovog namastira) za božićni blagdan, na licu Gospinu, rumenilom napravio onu živahnu boju. A kad se treći dan uvjerila, da tako nije, — jer je one neobične rumeni nestalo — spopade je tuga i u dušu joj udje crv: ter se ne mogla umiriti dokle meni istomu, na samo i najtajnije što se može, ne odkri svoju sumnju".

Glumac kazuje različne milosti, za koje je, onim neobičnim crljenilom, Gospa napried javila. Izmedju ostaloga veli, da je ona godina bila sasma nerodna, i već se bila strašna glad pojavila; ali, iza spomenutog dogadjaja, sve se promienilo. Došlo mnogo žito iz zemlje turske, koje trgovci i imatnici pokupovaše, pa ga, bez ikakve dobiti, davahu svietu u dug: tako da svekolike godine 1820, a i dobar dio godine 1821, nije se u Sinju i u ovoj župi pred ičijim vratima ni sama jednog siromaha vidjelo; dok svake godine i u svako vrieme, kako isti Glunčević

Digitized by Google

dodaje, prosjaci u svakidanjim i navadnim potrebama svojim, na stotine se po mjestima ovim potucaju.

Za pojavu promjenjivanja lica Gospina moglo bi svjedočiti Bog zna koliko čeljadi žive. Ja ću samo imenovati, kano očevidca, današnjeg arhibiskupa Barskoga u Crnojgori, Pragospodina Šimuna Milinovića.

I ja sâm, kad sam djetetom bio, jednom vidjeh liepo preobraženje Gospine Prilike. Čovjek seljak, ne bih znao odakle bijaše, došao na zavjet. Bila je subota, pred podne. Molio je i dao mali prinos svoj u škrabicu Gospinu; pa onda stao na koljenima ljezti okolo oltara njezina. U to će neko spaziti, da se Gospa vrlo zarumenila; te će dotrkati gore u namastir, da fratrima stvar javi. Tu se trefio otac fra Frano Delijić, dobar misnik i veoma bogoljuban prema Gospi Sinjskoj. On sadje u crkvu i kleče pred Gospu. Za njim doletim i ja, koji sam tada u namastiru učio; a bijaše nas i više koji onu ljepotu gledasmo. — Mislim, da je to bilo godine 1851.

Poglavlje IX.

Gospa čuva Sinj od kuge.

Kako je Gospa obranila Sinj od sile turske, tako će ga sada od kuge braniti.

Bilo je god. 1731. Neki, nama nepoznati, redovnik namastira Sinjskoga, govoreći jedno jutro misu na oltaru Gospinu, ugleda i ču gdje prstenčići, o kojima visi zavjes svete Prilike, sami se miču i zvone. Ovo se više puta uz onu misu ponovilo. Ista se stvar zbi i drugog jutra uz misu drugog redovnika. Onaj prvi ne bijaše nikomu kazao što se pridesilo, dok sutradan ne poče drugi tajno njemu kazivati što je čuo i vidio, i kako je sa strahom velikim dovršio misu. — Držim, da jedan od dvojice bijaše sam naš povjestničar Filipović, koji nam je taj dogadjaj opisao;

Digitized by Google

jer, ne imenovavši ni jednoga ni drugog redovnika, dodaje: „Govorim ti istinu, i slobodno možeš mi virovati“.

Ovim je znakom Gospa napried htjela kazati, da će se nešto strahovito prikojasiti.

Zbilja do malo eto iz Bosne pomora ili ti kuge.

Kuga se pojavila u Spljetu, pa u Poljicima u selu Podstrani, pa na Gardunu, pa u Sinju, pod gradom u Gorućici, u kući Grge Matića, koji imadijaše petero djece i ženu. Kako je tu, i pravo odakle donesena, ne zna se.

Kad Matiću umrie diete od četiri godine, prije nego se znade, da je od kuge umrlo, bi mu veće od dvadesetero čeljadi na žalovanju. A kad se do dva sahata odkri, da je kuga, odmah kuća njegova bi razstavljena od svakog obćenja, i okolo nje straže stavljene. Poslije djeteta do dva dni umrie Grgo, takodjer od kuge; a za njim, sutradan, sin mu Josip od 12 godina. Četvrti dan, iza smrti Grgine, osvanu u kući mrtva žena njegova i, s njom, dvoje malahne djece. Svi bijahu ukopani u vrtlu, ukraj kuće. Ostade mu sin stariji, po imenu Miško; jer, srećom njegovom, ne nadje se tada kod kuće. Drugi nitko od ovoga varoša i mjesta bližnjih niti umrie, niti bolova od kuge. „I što je čudo veliko — kaže Filipović — od one čeljadi, koja su bila na žalovanju, a navlastito od žena, koje su dite i prija smrti na ruku držale, i posli mrtvo ljubile, nikoga ni glava ne zaboli;[1] jer svi od ovoga mista utekoše se s molitvam, s pokorom i zaviti k Materi od milosrdja, koja ljubeznivo ukloni od nas ovi strahoviti bič srdžbe Božje; i ovoj nje Prilici učiniše otar od drveta godišta 1733, koji je i danas (1757) u njezinoj kapeli“.

[1] ni samoga njega, ako i jest Matića sina, Josu, u okuženoj kući, i kad mu se već kuga na vratu pokazala, izpovjedio, ništa drugčije nego se to sa zdravom čeljadi radi.

Digitized by Google

Kuga se više puta povraćala u krajinu Sinjsku; ali nije u varošu nikad velika pomora bilo.

Godine 1764 ona se pojavila u Bosni. Proti nemilom biču bi postavljena stega (kordun); i bi proglašeno, da će biti mušketan tko iz Bosne stegu prekorači. Na Bilom Brigu bi ustanovljen lazaret (kontumacija) za trgovinu i ljude, koji bi došli iz Livna. Ali kuga, unatoč lazaretu i kordunu, pojavi se i u Dalmaciji. Na prvi mah preletjela Sinj i pokazala se na Muću.

Sinjani pribjegoše za pomoć Gospi svojoj, i učiniše zavjet, da će joj sagraditi oltar od mramora, mjesto drvenoga, što je do tada bio[1].

Kuga će medjutim, smrtonosnom kosom svojom, obilaziti Hrvatce, Potravlje, Maljkovo, Zasiok, Bitelić, Bajagić, Obrovac, Diemo i druga sela. Godine 1772 uleže se u grad nad Sinjem, i tu umrie od nje nekoliko viših i nižih častnika, a vojnika još veće. Dodje i na svećenika, koji bijaše parok tvrdjave, fra Franu Puarića: — o kome ondašnji vojnički zapovjednik ostavi upisano, da služeći, bez ikakva odmora, danju i noću, nevoljne kužnike, djelom je pokazao, kako drage volje zna pregorjeti život svoj za spas duhovni svoga iskrnjega[2]. Sa svim tim varoš i, ovaj put, sva parokija Sinjska, bjehu učuvani od kuge. A ozdravi i sam fratar Puarić: niti se tko okuži od njega.

Isto zlo zadesi Cetinu pod jesen godine 1783. Kuga je tada pomorila mnogu čeljad u ovoj krajini, a najveće na Diemu, u Kosincu, Zasioku, Dabru, Vučipolju, Potravlju, Maljkovu, Satriću i na Zelovu. Pohodila je takodjer i sela župe Sinjske, Glavice, Brnaze, Radošić, Lučane, Suhač, Postinje, Čitluk, Mrgude. Ali naše pisane uspomene, koje nam ova mjesta broje, i kažu kako su redovnici nama-

[1] Novi oltar gradio se trideset godina, i bi dovršen g. 1795.
[2] Arkiv Sinj. Nam., Svez. L.

Digitized by Google

stira Sinjskog razlietali se, da kužne po mjestima istim izpoviedaju, o kugi u varošu ne govore ništa[1]. A ipak je istina, da je tada u varošu umrlo od kuge 14 osoba, valja da najviše vojnika.[2]

Mjeseca studenoga godine 1815 kuga se pojavi u Košutima, jedan sat i po daleko od Sinja. Iz kuće, u kojoj od kuge umrie dvoje čeljadi, dodjoše neki u Sinj, i obidjoše — ne znam da li od zloće ili rad kakve praznovjerice — veći dio kuća varoških, a i namastir i crkvu. Pa ipak Gospa ne dade, da ostave kugu u varošu.

Poglavlje X.

Gospa pomaže puku Cetinskome u ljetnim sušama.

Evo što o tom piše više puta imenovani Filipović:

„Vidi se i ovo, da kad je god suša, ili ti brezvodnica, i kad god puk dodje, ili glavari na ime puka, fratrom reći, i njih molit, da se nosi Gospa u procešionu za dažd, i naviesti se s otara, da do osam dana, ili prija ako je velika stega, ima biti procešion s Gospom, i priporuči se molitva, i još post u sridu, u petak i u subotu kad je velika potriba, i pomakne se Gospa sa svoga mista malo niže na otar, i počmu se prija činiti procešioni po pijaci svaki dan samim križem pivajući velike letanije, i svaku večer pivat se letanije prid Gospom otvorenom,

[1] Nasuprot vele, da tri redovnika, koji opremahu bolestnike parokije Sinjske, (jedan na Suhaču, u Lučanima, na Mrgudama, u Postinju i na Čitluku; drugi u Brnazima i na Radošiću; treći u Glavicama) u veče se ne bi ni vraćali u varoš: — zar s toga, da ne bi sa sobom kugu donieli. Iste uspomene dodaju, da guardijan — koji u isti mah bješe parok — i drugi jedan misnik išli bi svako jutro preko Hana, i obilazili sela Cetinska, da pomagaju župnicima izpoviedati kužnu čeljad: što jamačno ne bi bili mogli raditi, da kuga bude morila u Sinju.

[2] *Archivio del Governo*, Zara. *Atti Falier*, L. II., fol. 10. 15.

Digitized by Google

kako se običaje i u subote, — vazda, ili prvi, ili drugi, ili treći, ili najdalje osmi dan daždi: tako da veće i veće puta procešion veliki s njom se i ne čini, nego daždivši, piva se prid njom misa za zahvalnost milosti primljene; i opet se podigne i na svoje misto postavi. Ako li se dogodi (što se u ridko vidi), da dažd ne padne, valja reći, da se Bog sasvim na nas rasrdio, i da nas hoće pokarane".

Prije sam spomenuo (st. 40) kako je, za neobično velike suše, Gospa čudestnom promjenom lica svoga objavila fratru Glumcu, da će Bog dati kišu puku Cetinskomu. Pa se tako i dogodilo.

A mi svi, malo stariji ljudi, sjećamo se, kako četrdeset-pedeset godina nazad, kad bi bila duga pripeka i suša, Gospa naša izprosila bi nam dažd, svaki put kad bi je narod vjerom živom i srdcem skrušenim i poništenim molio.

Kazat ću ovdje što se dogodilo nekoliko godina poslije. Ljeti godine 1870 bila velika suša, koja je, kano i uviek, krajini Sinjskoj navješćivala zlu zimu. Puk se s toga vrlo poplašio. Jedne nedjelje, kad do velike mise pučke nije se vidjelo na nebu ni najmanjeg oblačka, ondašnji župnik uz misu progovori nekoliko vatrenih rieči o mogućstvu i milosrdju Gospe Sinjske. Puk, kako ga je običaj u Sinju kad mu propovjednik spomene Gospu, iz dubine srdca i na vas glas uzdahne; a župnik videći ga skrušena, izmoli odmah, s njim zajedno, tri Zdrave Marije za kišu. Ne prodje nego malo časa i nebo se naoblači; te prije nego će se misa dovršiti poče padati kiša velika, i liepo natopi zemlju. Iza mise, isti taj dan, zahvalilo se Bogu i premilostivoj Majci na primljenom daru.

Druge godine (1871) opet bila suša. Jedne nedjelje župnik s oltara javi narodu, da će se one iste večeri, počet moliti za kišu pred oltarom Gospinim. U prvu sriedu narod i redovnici postiše na čast Gospi. Medju tim župnik

Digitized by Google

svaki dan poslije objeda. davši užgati svieće i otvoriti (odkriti) svetu Priliku, sam bi išao da se pred njom pomoli. Prvog petka spazi, da se vrlo zarumenilo Gospino lice, i da je posve veselo. Sutradan, dok misu pred njom govoraše, molio je što je, vrûće mogao Majku milosrdja, da se smiluje. Ako i jest nebo još vedro bilo i bez ikakva oblaka, on je iz Gospina lica sasvim se bio uvjerio, da će se dostići milost, koju je svak želio. Okolo devetog sahata pokaza se oblak iza Visoke[1], a do jedan sahat i po poče obilna kiša, koja je padala sve do podne. Drugi dan, u nedjelju, bi propovied o dobročinstvu Marijinu, a po misi svečana zahvala: *Tebe Boga hvalimo.*

Obe one godine, u svoj Cetini, ne zna se što nije vrlo dobro rodilo.

Ovo je meni pripovjedio, na veću slavu blažene Djevice Marije, onaj isti župnik, već prije spomenuti današnji arhibiskup Barski.

Poglavlje XI.

Spomen-zavjeti, dokaz milostî Gospe Sinjske.

Da stranac iz daljne zemlje, koji vjeruje u Majku Božju, a nikad čuo nije za milostivu Gospu Sinjsku, slučajno dodje u crkvu njezinu, pa na svetoj Prilici vidi ono zlato i onu množinu različnih stvari[2] o njoj obješenih, ako bi malko svrnuo misao na to, ne bi trebalo da ga itko uvjerava, već bi se sam po sebi uvjerio, da je ona Ikona doisto čudotvorna; kad joj kršćani, iz zahvalnog osjećanja duše svoje, onakove liepe i dragocjene darove poklanjaju. A što bi još on rekao, kad bi mu se kazalo, da što se na Gospi Sinjskoj vidi, nije, na broj, nego odveć mali dio od onoga, što je harnost bogoljubne čeljadi,

[1] planina više Sinja s jugo-zapada.

[2] Vidi Poglavlje I.

Digitized by Google

za primljene milosti, njoj poklonila kroz ova dva prošla vieka?

Zbilja: mnogo se toga uložilo u crkvenu zgradu, kad se ona triput načinjala, i više puta popravljala; mnogo u nakit Gospina oltara, u kandile, svietnjake, cvjetove, križe, misne tablice — sve od srebra. Mnogo se okrenulo u kaleže i kadionice, u svečana crkvena odiela i u drugo potrebito posudje. Pa eno i sam Gospin oltar, koji je stao puno tisuća forinta, spomenik je, kako smo prije kazali, jedne velike Marijine milosti, a u isti mah zahvalnosti puka Cetinskoga.

Što se napose tiče običnih spomen-zavjeta, oni ne bijahu svi namješteni na svetu Priliku: jer, kako se samo kaže, to nije bilo moguće. Pače, kad se god. 1748 imao uraditi srebrni okvir, u kome je Gospa, njih mnogo bijaše u isti okvir obraćeno. Znamo takodjer, kad se g. 1861—1863 crkva popravljala, da, s dopuštenjem crkovne vlasti, mnogi zavjeti bijahu dignuti s Gospe i uloženi u onu potrebitu radnju. Iza toga, drugi bijahu metnuti. A jer se od težine i pritiskivanja njihova sveta Prilika već dosta poštetila, ima nekoliko godina, da se prestalo na nju, bilo i najmanju stvar, vješati. Sada se onakovi darovi stavljaju u osobite okvire, kojih jurve ima šest.

Ali neizbrojenih Gospinih milosti najbolji su dokaz spomen-zavjeti puka prostoga, imućnije i siromašnije ruke. Tu su ti srdca od srebra, mnoge i mnoge krune, koje, u obće, malo vriede; tu su prsteni težački i srebrne vitice, tu papte ženske, puca, maite, špiode, oboci ili ti naušnice, djevojački djerdani, meduljice i križići od sedefa vezani u srebro; tu su sitne plase ili ti pločice od svakakva srebra, tanke kano tanka hartija, koje, premda jedva što valjaju, u sebi su preznamenite, jer se na njima vide različne slike, kano ti oči, uši, prsi, ruke, mišice, noge, glava, cielo tielo djeteta ili odrasla čeljadeta, prema milostima, što je tko od Gospe prosio i dobio.

Digitized by Google

Da se ovakovi spomen-zavjeti od početka do danas budu kupili, zar bi se njima mogli obložiti svi nutarnji zidovi i nebo velike crkve Gospine. Ali oni bijahu više puta iztopljeni, da se što od njih za crkvu napravi. Tako baš i prije tri godine, da načinimo jedan liepi križ za oltar Gospin, dadosmo, s dopuštenjem biskupovim, raztopiti sve što ih tada bijaše, i bi izvadjeno u šibkama 2500 grama srebra[1].

Poglavlje XII.

Bogoljubstvo naroda prema Gospi Sinjskoj.

Tko bi htio i bolje se uvjeriti o milostima očitim i tajnim, što Gospa Sinjska neprestano dieli, neka zadje svom Dalmaciom, Bosnom i Hercegovinom, od kuće do kuće, od sela do sela, od mjesta do mjesta, pa će čuti, gdje mu svak u jedan glas progovara: *Slavna i milostiva Gospa Sinjska, koga nije pomogla?*

Za to iz svih onih krajeva ljudi dolaze k njoj na poklon i zavjet ciele godine, a osobito o Gospojini Velikoj, kad se tu sila naroda sleže. Istina je, da mnogo svieta dodje tada na sajam i na pazar, ali su tisuće onih, što dolaze Gospi, i oko nje se vide u crkvi od ranog jutra na post njezin, do pred samu noć drugoga dana. Dà, hiljade su svieta oboga spola, svake ruke, svake nošnje, svake dobi, — od malene djece u naručju roditelja njihovih do mrtvih staraca — i to ne samo katolikâ već i hrišćana, što se u Sinj o Gospojini spliju samo da izvrše zavjet svoj. Oni, obično, dolaze pješice, a mnogi i mnogi bosi i gologlavi; dok opet mnogi od kuće svoje treba da putuju tri, četiri i više dana hoda[2]: ali ih sve Gospa

[1] Od toga u zavodu čistionice *(rafinerije)* Bečke izvadjeno je čistog finoga srebra grama 624.

[2] Nema puno, da mi je kazao otac fra Augustin Purgić, Franovac Bosanski, kako je mati njegova (Marija, rodjena Zubić)

Digitized by Google

kriepi; i tješi ih u srdcu tvrdo nadanje, da će im ona molbe uslišiti. I ovo dolaženje pobožna naroda ne samo što se nikad ne smanja, nego nasuprot uviek biva to veće, kako se vidi od misa zavjetnih, što se plaćaju u čast blažene Gospe.

Valja vidjeti uoči i na dan svetkovine onu veliku nalogu u crkvi, ono množtvo bogoljubna svieta, koje hoće da se približi Gospinu oltaru; dok bi svak htio da ga se dotakne, da ga poljubi, da ga na koljenima obljeze. Iz onoga množtva diže se u isti čas tisuća uzdaha, i iz svih grla čuju se slabo pridušeni glasovi: Gospe milostiva! — Gospe slavna! — Zdravo, Majko blagoslovljena! — Djevice moguća! — Prečista Djevice! — Majko milosrdja! — Gospe moja mila! — Tako što trudno da će čovjek drugdje vidjeti.

Misnici onaj dan jedva jedvice mogu govoriti misu na Gospinu oltaru. Ipak u onom velikom žamoru, u onoj velikoj navali ljudi, u onoj tišmi, kad silno množtvo, talasa se i ljulja se, kano morski val potisnut od daljnega vala, te gotovo i samog misnika na oltaru gurka i potiskuje, misnik čati svetu misu pobožnije i skupljenijom pameću, nego običnih dana. Tko ovo piše sam je to vidio i kušao kroz mnoge godine. Ne smijemo reći, da taj dan vjera prelazi u vidjenje, ali istinito postaje jača i živahnija. Srdce osjeća neopisivu ugodnost: nešto pokreće najnježnije i najplemenitije žice njegove, i od mila bi plakalo. A neka tajna sila dušu čovječju k Bogu uzdiže.

Što da rečemo o času kad Gospu snimaju s priestola njezina, da je u obhodu nose preko varoša? Ako ima

dvaput (god. 1858 i 1860) dolazila iz Fojnice u Sinj na zavjet. Oba je puta išla i vratila se kući bosa, gologlava i razpasana, ne jedući nego jednom na dan, i to sama kruha, a noseći na sebi torbu, težku dvadeset oka, punu prtenih stvari za službu crkvenu: što bješe blaženoj Gospi prilog njezin i svojte joj.

Digitized by Google

stvari znatne i dostojne gledanja, to je ova, što se sada zbiva u crkvi Sinjskoj. To je divan prizor, koji se ne bi mogao riečima izkazati. Nedvojbeno je to čas preznameniti u životu svakog čovjeka, koji se igda tu našao. Misnici s podvornicima spuštaju Gospu na oltarsku trpezu, a odatle na pod crkve: te se zvonce njezino miče i daje glas. Sva srdca bogoljubnog naroda trepeću od nekoga rajskog milinja: sve su oči u nju uprte. Sad ti se prividja, da je ona sveta Prilika kano ljestve, što je vidio patrijarak Jakov, koje stajahu na zemlji, a vrhom ticahu u nebo, te angjeli Božji po njima silažahu i uzilažahu, a na vrhu im stajaše Gospod Bog. Još bi rekao, kako je slava Gospodnja napunila crkvu Solomunovu, tako da se sada veličanstvom i milosrdjem njegovim napunila Marijina crkva. Duh Sveti oživljuje svekoliko množtvo, što se tu nalazi; i nema duše, što ne vapije, nema srdca, što ne uzdiše. A svi vapaji opet kano da se u jedan veliki vapaj stječu, svi uzdasi kano da se u jedan silni uzdah kupe. I oni vapaji i oni uzdasi, kano glas najskladnijeg organa, — ah što velim? kano glas angjela nebeskih, kano muzika rajska zavlače ti se u dušu i u srdce, napunjajući ih miljem, kakva duh svjetovni ne poznaje.

Kad misnici zapjevaju: „Zdravo, zviezdo mora“, i počmu iznositi Gospu iz crkve, svak u nju zaniet gleda, kao da je onog časa s visina nebeskih sašla; svak smatra onu ljepotu, i ne može da je se nagleda, dok u isti mah mnogima rone suze niz lice. Svak bi želio nje se dodirnuti; ter je radostan i blažen, komu je pošlo za rukom da se očenašima, maramom, ili kapom bonika, kog je kod kuće svoje ostavio, dotakne stakla što nju pokriva.

Kako leviti staroga Zakona nosiše preko Jeruzolima u grad Davidov, pa opet iz njega u crkvu Solomunovu korablju uvjeta na ramenima svojim o polugama, dok pred njima drugi leviti pjevahu, a napried idjaše puk i

Digitized by Google

udaraše muzika od trubâ, cimbalâ, psaltirâ i gusala, tako eno sada četiri misnika, obučena u levitske haljine, na sebi o polugama nose Gospu; a nju prate drugi misnici i mnoge hiljade naroda, koji je, ne samo iz mjesta okolnih, nego i iz daleka, odasvud, navrvio.

Već su ljudi parokije Sinjske, s gorućom svićom u ruci, pod barjacima svetog Sakramenta, Dobre Smrti i pod seockim Radošića, Glavica i Brnaza, u dva reda krenuli od crkve. Nu su brzo uza nje stali i pridružili im se drugi, našinci i tudjinci, pa su se redovi gdje podvostručili, gdje potrostručili; a bude i po više osoba u skupu.

Krenuo je i barjak Gospin, za kojim hode drugi bogoljubnici, medju kojima vidiš mnoge, osobito Bošnjake, gdje u naručju nose nejaku djecu svoju, što su doveli Gospi na zavjet.

Na pijaci medju tim veliko množtvo svakakva svieta, i pobožna i dokona, našega i tudjega, čeka da vidi Gospu, kad se ona iz crkve pomoli; pa kad je na dvor iznesena, kao da se pokazala sama korablja uvjeta novoga Zakona, svak nju gleda, i ne može da joj se ne udivljava: svak se preporučuje kraljici angjeoskoj.

Sada, dok na zvoniku zvona slave, dok na gradu prangije pucaju, dok udara muzika, a misnici pjevaju, Gospa, izmedju dva gusta reda velikih duplira, što neki ugledniji i jači težaci objeručke nose, uputila se preko pijace i ide napried kroz varoš.

Za Gospom su posukale se u skupu nekolike hiljade pobožnih ženskih glava, sve obučenih u stajaće (svetačne) haljine, vrlo različna kroja i nošnje.

A sav ovaj mnogi puk, mužko i žensko, veliko i malo, gospodske i težačke ruke, kroz vas dugi obhod, s očenašima u ruci, neprestano moli presvetu Djevicu, njoj se preporučuje, nju vapije i k njoj uzdiše.

Digitized by Google

Mnoga čeljad varoška, što ne mogu da ostave kuću i idu s Gospom u obhod, netom je spaze s prozora, okićenih sagovima i barjacima, sklapaju ruke, kao da im se prikazala kakva utvara nebeska, i njoj upravljaju molitve i uzdisaje svoje.

Kad se Gospa s obhodom primakne k pazaru pod Žankovom Glavicom, onog časa tu prestane vika i vreva. Ljudi zaboravljaju blago svoje i prekidaju pogadjanje s trgovcima: svak ušuti; svak skida s glave peškir i kapu, i pozdravlja Djevicu presvetu u Prilici njezinoj: kršćani kleknuvši na koljena mole, hrišćani savijajući se licem k zemlji krste se, a turci, koji su tu medju njima, zamišljeni motre i ne smiju pisnuti.

Ima još jedan znameniti čas u ovom obhodu. Kad Gospa stigne k tako zvanim kvartirima, blizu česme Petrovac, obhod stane. Misnik, koji, ogrnut zlatnim plaštom, vrši svećeničku službu, nju okadi; pa onda jedan od dvaju, što uza nj idu obučeni u zlatne dalmatike, pjevajući rekne mu: „Zapovjedi, Gospodine, da se da blagoslov". A on pjevajući odgovori: „Nas i sve pobožne sinove svoje neka blagoslovi Djevica Marija". Svi ostali odpjevaju: „Amen". Tada ona četiri što nose Gospu skinu je s ramena na ruke, pa dižući je i spuštajući, i okrećući je desno i lievo na način križa, njom blagoslove varoš i sve one hiljade bogoljubna naroda, što pred njom i okolo nje onaj čas kleče.

Jedva se u jedan sahat obhod svrši; a tada se iznovice u crkvu zgrne do tri hiljade duša, da slušaju veliku misu i pohvalni govor o svetkovini Marijinoj.

* * *

Jedan zanatlija, prije dvanaest godina, ugledavši prvi put svjetlopisnu sliku *(fotografiju)* Gospe Sinjske, budući

Digitized by Google

je nekoliko časa motrio, skide kapu, pa pružajući ruku prema njoj, uzhićen zavapi: „Nek mi dodju sada i reknu, da nema Boga“. Bliedo i slabo naličje Gospe Sinjske iztrglo je ovaj znameniti uzklik iz duše onomu prostom čovjeku, koji je od rdjavih i pokvarenih ljudi svašta čuo. Ali ne ćeš naći ni jednog čovjeka, nek je priuba kršćanin, da gledajući Gospu Sinjsku ne bi u sebi oćutio nešto plemenito, nešto sveto i krjepostno.

A tko je nju jednom vidio, ona mu je odmah omiljela, nit mu već može da izidje iz pameti i srdca. Nasuprot, ostaje mu u srdcu živa želja, da bi je i drugi i treći put, i sto puta, kad bi moguće bilo, došao vidjeti i njoj se izbliza pomoliti.

Digitized by Google

Dio Drugi.

Milosti Gospe Sinjske udieljene pojedincima.

Obznana o ovim milostima.

Kad sam ovu knjižicu prvi put započeo pisati, bilo mi u pameti, da se ne ću osvrćati na milosti osobite, što bogoljubni kršćani svaki dan dostižu od Gospe Sinjske. Takove milosti nitko do tada nije bilježio; ter sam mislio i sam pustiti, da im se uzdrži spomen u živoj sviesti i srdcu zahvalnog naroda. Opet budući da se bješe približilo vrieme svečanosti, što je Sinj imao proslaviti god. 1887, valjalo je knjižicu brže bolje napisati i štampati. Ali poslije nekoliko dana dodje mi, ne znam kako, u pamet protivna misao; pa mi se činjaše, da bi se pristojalo, i da bi baš bilo u vrieme, kad bi se nekim istinim dogadjajima dokazalo, da ni do danas nije okračala ni stjesnula se moguća ruka milostive Gospe Sinjske. Za to sam onda pismom se obratio na poštovane župnike Cetinske i Zagorske, moleći ih, da bi u župama svojim razpitali, je li tko u kakvoj potrebi, duhovnoj ili vremenitoj, zazvaši u pomoć Gospu Sinjsku, od nje milost željenu primio. Nijesam mogao da ne dodam, — što bi zaista i sami bili uradili — ako bi im se takovih osoba prijavilo, neka ih opomenu, da, na čast i slavu njezinu, kažu, po duši svojoj, zgoljnu istinu: jer bi i najmanjom laži Gospu uvriedili, a ne bi poštovali.

Ovim načinom, kroz vrlo kratko vrieme, bi mi javljeno više od trista i šestdeset pravih i očitih milosti. Iz

Digitized by Google

same župe Zlopoljske bijaše ih 124; a odanle župnik i pomoćnik njegov pisaše mi, da u tome broju nijesu sve; pridodajući, kako rek' bi nema u onoj župi ni jedne kuće, što od Gospe Sinjske nije kakvu milost dostigla.

Ako se za mjesec dana, malo više, u nekoliko parokija moglo sabrati preko 360 različitih milosti, što je Gospa Sinjska udielila osobama, koje tada još bijahu žive, koliko bi se taj broj bio umnožio, da se iztraživanje bude proteglo na sva mjesta, iz kojih se narod njoj utječe i dolazi joj na zavjet? A sada promislimo: ako je Gospa Sinjska onolike milosti učinila bogoljubnicima svojim ovih posljednjih godina, i to u ono nekoliko parokija, koliko će ih biti uradila širom sve Dalmacije, sve Bosne i Hercegovine za ciela dva vieka, od kada je u Sinju!

* * *

Poglavlje I.

Gospine milosti u slučajima težke glavobolje, a napose bolesti ušiju[1] i gluhoće.

1. Godine 1884, u Bajagiću blizu Sinja, težko bolovala od glave Ana, Nikole Čačije žena. Ne znajući što da već radi, napokon učini zavjet Gospi Sinjskoj, da će je pohoditi i obljezti oltar njezin. Podje u tu svrhu u Sinj, i dočim je Gospin oltar obljezla ostade zdrava.

2. U župi Zlopoljskoj, obćine Mućke, bolovaše takodjer od glave Ivan Hajder. Mnogo puta ne bi za se ni znao od velika bola. Netom se zavjetova Gospi Sinjskoj, ozdravi.

[1] Naš narod, u obće, ne zna kazati vrstu bolesti. Je li bolest lagana, ili prodje brzo, on je drži ni za što, niti je se spominje kad je prošla: je li težka, on je označuje po udu tiela, u kome trpi.

Digitized by Google

3. U istoj župi, Cvita Kardumova, žena Antina, god. 1882 bolovala od vrtoglavice. Čim se zavjetova Gospi Sinjskoj, ozdravi od te bolesti.

4. Toma Šarić Grgin, iz Sedramića, obćine Drniške, kaza paroku svomu u Gradcu ovaj dogadjaj: „Oko godine 1879 zabolje me strahovito jedna strana glave s uhom, tako da nijesam mogao živjeti ni umrieti. Jesti mi se nije dalo, spavati nijesam mogao, a na uho ništa nijesam čuo. To mi je trajalo sedam do osam dana. Jedne noći u mojoj se bolesti mučeći, dodje mi na pamet moguća Gospa Sinjska; te uzdahnem k njoj, da me milosti svojom pomože, i učinim zavjet, da ću poći u Sinj i platiti misu na čast Božju i njezinu. Toga istog časa, kao da si udario dlan o dlan, dok sam tako uzdahnuo i zavjetovao se, prodje mi sasvim bolest glave i uha. Obeseljen, zahvalim Bogu i Gospi; i namah zovnem ženu, da mi donese jesti. Onda joj kažem što mi je Gospa učinila, a ona reče: Hvala Bogu i Gospi".

5. U župi Čvrljevskoj, obćine Lećevičke u Zagori, god. 1883, šest mjeseci od uha bolovala Manda Milić. Već na nj ne mogla čuti nego na parove, i to malo. Najzad učini zavjet Gospi Sinjskoj; i netom zavjet izvrši ostade zdrava; kao što je i sada (1886).

6. U toj istoj župi god. 1881 bijaše ogluhnula Lucija Milić. Pravo ništa nije čula, i bila je gluha sedam mjeseci. Na dan Gospe Velike iduci na vodu, kada dodje blizu bunara zavapi Gospu Sinjsku, moleći, da je ozdravi i čini je čuti; pa se zavjetova, da će obljezti oltar njezin, taman da bi od kuće do Sinja lazila na koljenima. Počevši crpati vodu, čuje klapati vidro, čuje gdje ptica kod nje pjeva. Onog je dakle trena Gospa nju ozdravila: pa i danas (1886) dobro čuje.

Digitized by Google

Poglavlje II.

Gospine milosti u slučajima bolesti očiju.

1. Godine 1881 od očiju vrlo oboljela Matuša žena Ante Kolaka iz Zlopolja. Već je slabo mogla i vidjeti. Onda se zavjetova Gospi Sinjskoj, da će je obaći i platiti misu na slavu njezinu. U istu svrhu budući pošla u Sinj, čim je oltar Gospin obljezla, oči joj odmah ozdraviše.

2. Jednaku milost dostiže god. 1876 Jurka Čavkina, iz župe Čvrljevske. Bolovala od očiju više od godine dana. Malo je njima mogla vidjeti. Tada se zavjetuje Gospi i podje u Sinj. Dok zavjet izvršila, ostade podpuno zdrava.

3. U istoj župi bijaše tri godine bolestna od očiju Milica Čavkina, i sve to vrieme ništa ne mogla vidjeti, jer joj rane na očima bile. Godine 1883 učini zavjet Gospi Sinjskoj, i do mala ozdravi; pa evo je i sada (1886) zdrave.

4. Jerka Ćurkovića, žena Antina, s Bitelića, obćine Sinjske, kaza svomu župniku, don Frani Jerkunici, milost, što joj Gospa učinila. „Bit će — reče ona — trideset i pet godina, dok sam još curom bila, bolovala sam od očiju; i za dva mjeseca i više nijesam već mogla proglédati. Rekoše mi tada moji u kući, da se zavjetujem velikoj Majci Božjoj u Sinju. Poslušam ih, i te iste večeri, prije neg ću leći, učinim zavjet. Po običaju ležem tada u krevet, i tvrdo sam zaspala. Kad se u jutro probudih, na veliku moju radost i čudjenje, osjetim, da sam sasvim zdrava, i već ne bi ni traga mojoj bolesti. Ovo vam, po mojoj duševnosti, mogu izpovjediti“.

5. Ante Jukić Petrov, župe Zlopoljske, koga godine 1885 težko oči bolješe, poklem nego je uzalud kušao različite ljekarije, zavjetova se Gospi u Sinj; i netom je zavjet izpunio, ozdravi.

Digitized by Google

6. Ante Barun, s Kladnjica u Zagori, kaza i potvrdi sa zakletvom, kako mu godine 1885 lagum (mina) spalio oči, te bio izgubio nadu, da će ikad progledati. U tolikom strahu zazove u pomoć Gospu Sinjsku, i njoj učini zavjet; a ona mu vrati vid i ozdravi ga.

7. Godine 1880 bijaše težko obolio od očiju Marijan Jurić, župe Visočke u obćini Lećevičkoj. Kad mu se činilo, da već nigda ne će progledati, zavjetuje se Gospi Sinjskoj i počme joj se moliti; i u malo dana sasvim progleda i ozdravi.

8. Iva Bulovića pokojnog Rade, s Bitelića, hrišćanica, djevojkom bijaše takodjer vrlo oboljela od očiju. Bilo se bojati, da će izgubiti vid sasvim. U to se zavjetuje Gospi Sinjskoj, i onog časa ozdravi. — Iva je sada katolika, udata u Bajagiću.

9. Grgo Gotovac s Vinova, župe Čvrljevske, bijaše se godine 1885 u oko udario: i dugo vrieme na nj nije mogao vidjeti. Dok se Gospi Sinjskoj zavjetovao, odmah progleda.

10. Ante Stanić-Laća, iz Hrvataca, blizu Sinja, sa zakletvom kaza svomu paroku ovu milost: „Kad mi je bilo — reče — okolo osamnaest godina, veliku sam bolest dopao u lievom oku, u kojemu sam sasvim bio osliepio. Od toga mi obolje vas život, tako da sam se skroz bio osušio. Od muke sam kao pseto zavijao, i želio sam, da me Bog digne, nek više ne podnosim. Uzimao sam i činio što mi je sviet govorio. Jednog dana rekoše mi, da je u ondašnjeg paroka našega došao neki ljekar iz Sinja. Ja činim, da me moj brat Marko k njemu odprati, ne bi li mi on što pomogao. Kad me ljekar razgledao, reče mi: Eh, sinko, zakasnio si. A opet, što bih ti i mogao ovdje pomoći? Ako hoćeš, dodji u Sinj, pa će ti valjat pustiti pijavice na lievo sliepo oko, i onda ćemo ti metnuti jedan melem na vratne žile. Poslije nego mi to

Digitized by Google

ljekar rekao, mater mi jedva izčekala, da drugi dan osvane, da me k njemu u Sinj povede. A meni se nigdje ne miljelo, jer me bolest bila shrvala. Najzad na molbe materine pristanem. Sutradan dakle prije sunca podjosmo od kuće, i s mukom velikom u puklo podne dodjosmo u Sinj. A kad ćemo blizu crkve, ja rekoh materi: Majko, ja ne ću ići k ljekaru. Ona će mi na to: Moj sinko, ne luduj. Kad smo dovle došli, što ćemo sad? Valja da idjemo k njemu. A ja opet da ne ću, ter ne ću; nego da bih najvolio, da unidjemo u crkvu i Gospi se pomolimo: pa onda što joj drago. Udjemo tada u crkvu i obljezemo oltar Gospin. Mater dala banicu lemozine. Kad smo se liepo pomolili, ja oćutim, da sam lievim okom progledao i ozdravio od sve moje bolesti; i onda ću materi, da idjemo iz crkve. A kad izagjosmo, rekoh joj: Ne služi mi ljekar, evo me je blažena Gospa ozdravila. Mater videći da sam zbilja ozdravio, sva u čudu stala blagosivljati onu preplemenitu Djevicu. Odatle se, oče, ja s njom vratih kući zdrav zdravcat, da bih bio mogao ići pred vašim konjem". — Ovo je isto poslije, sve do slova, potvrdio paroku Antin brat, Marko.

Poglavlje III.

Gospine milosti u slučajima padavice.

1. Jaka Čovo, s Visoke u Zagori, trpjela je od padavice, ili kako se kod nas običnije kaže zavrtala je. Netom se Gospi Sinjskoj zavjetova, da je od te strašne bolesti izbavi, dostiže prošenu milost; i od tada je prošlo deset godina, i padavica nije joj se više povratila (1886).

2. Ivka Matozan, iste župe, kaza i s kletvom potvrdi, da je do godine 1875 i ona bolovala od padavice: i od

Digitized by Google

nje da se nije mogla nikako izliečiti, nego kad se utekla i zavjetovala Gospi u Sinj. Sada je (1886) zdrava sasvim.

3. Filip Šimleša Ivanov, iz Bajagića, podnosio je istu bolest. Ona ga često snahodila i nemilo mučila ga. Išao svuda tražeći lieka; ali nigdje pomoći. Napokon mater ga zavjetuje blaženoj Gospi u Sinj; i od onog časa bolest ga se parjala; ter će biti sada (1886) petnaest godina, da je zdrav.

4. Na Vinovu, u župi Čvrljevskoj, zavrtao je Mate Grbeša. Bolest bi ga često spopala. Jednom, netom se osviestio i podigao, zavrnu iznova i pade u nesviest. Osviestivši se drugi put, učini zavjet Gospi Sinjskoj (1875), i odmah ozdravi; ter mu se bolest, ima jedanaest godina, nije vratila nikada.

5. Josip Banovac, s Ogorja, obćine Mućke, zavjetovao se Gospi Sinjskoj, da ga izbavi od padavice, koja ga snahodila, i dok se zavjetova, ozdravi.

6. Zavrtala je Angjelija kći Mihe Ninčevića s Ogorja. Godine 1883 otac joj se zavjetova Gospi u Sinj za zdravlje njezino; i od tada Angjelija ne zavrće više (1886).

7. Ivan Škomrlj, takodjer s Ogorja, zavrtao je i mantao. Njegova mati Jaka zavjetova ga Gospi Sinjskoj. A kad je Ivan pošao u Sinj i izvršio zavjet, ostade zdrav.

8. Budiša Mate Franjin, iz Cere, bolovao od padavice nazad desetak godina (1888), pa se zavjetovao Gospi Sinjskoj, da će platiti svetu misu na čast njezinu, i da će je obilaziti kad god bude mogao, ako ga ona ozdravi. Gospa ga uslišila i dala mu zdravlje; i on je do sada (1897) bio triput u Sinju, da joj zahvali na milosti što mu je udielila.

Digitized by Google

Poglavlje IV.

Gospine milosti u slučajima ranâ i bolesti u nogama i rukama.

1. Još godine 1840, u župi Čvrljevskoj, bolovaše od rana na obrazu i na čelu Pilip Ivić. Ranâ bilo deset, i na nje izpalo mu jedanaest koščica. Lieka ne mogao naći. Napokon se zavjetova Gospi Sinjskoj, i rane mu odmah na bolje podju. A kroz osam dana, malo li više, zarastoše sasvim. Kako su težke te rane bile, i danas (1886) vidi se po šupljim ožiljcima njihovim.

2. Roko Bulić, s Ogorja, bolovao je godine 1880 od rane na nozi, i ne mogao se izliečiti. Ljekari htjeli, da će mu odpilati nogu, a on ne dao, već se zavjetovao Gospi u Sinj: i odmah mu bilo lašnje, te je brzo ozdravio.

3. Josip Perović pok. Ivana, s Nevesta, jedne nedjelje po običaju svomu, otišao u lov; a to je bilo prvog kolovoza 1897. Nasred ledine pao i ulomio nogu; te ga ni živa ni mrtva na rukama donesoše kući. Za dvadeset i četiri dana nije mogao leći. Zavjetovao se onda Gospi Sinjskoj, da će cielu godinu dana postiti u oni dan kad je nogu slomio, da ne će više nedjeljom ići u lov, i da će na čast njezinu platiti svetu misu, dade li mu ona zdravlje. Tvrdo se ufao u pomoć Gospinu; a ona ga je i pomogla: ter je spravan — kako sam reče svomu paroku — sa zakletvom potvrditi, da ga je Gospa Sinjska ozdravila.

4. Ana Ivanovića, kći Marinova, iz Sinja, g. 1892 šivaćom iglom ubode se u srednji prst lieve ruke. Dva-tri dana iza toga, šivaći stroj nekako joj pritisne isti prst; i dade joj se na zlo. Od njega, kad je već vas u jednoj rani bio, otrovaše se dva druga prsta uza nj; a s njega je dakako odpao i nokat. S prva, dala da je lieči nekakav prosti

Digitized by Google

čovjek, koji se nešto u rane razumio; a kad joj bi gore, podje k pravom ljekaru. Od tada rane su išle na bolje, i malo po malo zacielile se. Ali koja fajda? Srednji prst, nek je više nije bolio, bijaše se, što se reče, odrvenio: za nj nije čula, ni kad bi u nj ljekar oštru iglu zabadao: i ne mogla njim micati, niti ga prignuti; a bješe ostao i nakrivljen. Sad će ona obnoć u snu rukom bolestnom zamlatiti o zid: i od toga vas prst pomodri i pocrni; te bi iz njega, kad bi ga ljekar probadao, išla crna krv. Kad ljekar ne mogao povratiti joj prstu osjećanje i gib, kaza čeljadi njezinoj, da će ostati kljasta. Što budući ona doznala, učini zavjet Gospi, da će joj se moliti i pokloniti joj za spomen ruku od srebra; i odmah ču, da joj je bolje u onom prstu, a kroz malo vrieme ozdravi sasvim.

5. Istoj Ani Ivanovića godine 1895, dva-tri dni pred sv. Josipa, u postelji zabode se nekako igla usred pete odozdo, i slomi se. Komad što je unutra ušao bio je dug više od jednog centimetra. Kako se s toga trudno mogla na nogu opirati, a i vrlo je boljelo, utekla se ljekaru. On zavlačio unutra tanku kukicu, ali ne mogao naći ni iztegnuti igle. To kušao više puta i više dana, a uviek bez koristi. Napokon reče joj, da valja petu na križ razporiti: ne će li to, neka meće nekakav oblog, pod kojim će se ognoiti i rana se učiniti, pa će igla izpasti sama. To bješe licem na Blagoviest. Ona se poufa u Gospu i učini zavjet, da će joj devetnicu izmoliti. Isti dan, pred večer, otac joj htjede ondje metnuti malo smole postolarske, jer bješe čuo, da je to dobro. Kad se sutra u jutru ona probudila, čuje, da joj igla izvirila iz pete, i zovne otca, koji je kliještacima iztegnu na dvor, a da tu niti se i malo ognoilo, niti kapi krvi izišlo, niti već bilo i najmanjeg bola u peti. — Ona je i sada uvjerena. da smola, što joj otac metnuo, sve ako je u njoj kakve krjeposti,

Digitized by Google

nije mogla u malo sahati onakov uspjeh postići, nego da je to bila Gospina milost.

6. Ivan Tripalo pokojnog Mate, iz Sinja, drvodjelja, god. 1897, u oči sv. Ivana Svietnjaka, u Rudi, preko Cetine, gdje je radio u novoj crkvi, u veče, kao mlad čovjek, stao priskakati svietnjak. U tome zadesi ga nesreća. Upadnuvši u jednu rupu, razbi u ramenu dvie kosti. Seljaci utegnu mu ruku užetom, i sutradan dovezoše ga u Sinj. Dva doktora, napravivši kosti, zavežu mu ruku, pa je do mjesec dana (24 srpnja) odvežu, kad se kosti bijahu srasle. Nu kako je ruka pod utegom stala, tako mu sada i ostade: ne mogao je ni pod pazuhom k životu primaknuti, ni od lakta je nizbrdo pružiti, nego je, kano da nije njegova, nosio pred prsima. Žena njegova, u strahu za nj, zavjetova se Gospi, da će na dan njezin (15 kolovoza) ići bosa u procesionu, da joj muža ozdravi, i kupivši kvartoč ulja ponese ga Gospi, pa zamoli sakrištana, da joj da malo onoga ulja, što je tada u kandili Gospinoj gorjelo; te vrativši se kući s istim namaza bolestnu ruku svoga čovjeka: koji odmah poče njom micati. Do osam dana, ruka mu bi sasvim prosta i zdrava.

7. Ivana Vukovića, rodom iz Ćulinâ kod Sinja, vojnika konjanika u istom Sinju, god. 1887, u jeseni, jedan dan pred večer, konj udari u desnu nogu više koljena. Sreća što je udarac bio posve izbliza; premda bješe toliko jak, da ga je hitio na zemlju. Siromah mladić, digavši se, jedva jedvice pope se uza stube i odbata krevetu svomu. Do ponoći ne bilo velika zla; a od ponoći počme ga vrlo boljeti. U jutru medjutim red mu se bilo dignuti, jer mu ne vjerovahu, da ga boli koliko on kazivaše. Uza svu muku, što je u nozi trpio, valjalo je da vrši službu oko konja, na konju i pješice; a svjetlaci mu polietahu svaki put, kad bi imao udarenom nogom mak-

Digitized by Google

nuti, ili se na nju oprieti, a isto kad bi uzjahivao. Nakon dva dana, noga se dala na zlo: otekla kao vučija; a od velike muke, on neprestano vikao, jaukao i plakao na vas glas. U Sinju ne bilo tada ljekara vojničkoga, a onaj što je liečio vojnike bio nekud pošao. Zovnuli tada ljekara obćinskoga, koji mu naredi nekakvu vodu, da njom kvasi, i više ne zavirio. Bolestnika, kad bi mu trebalo rad sebe, četiri čovjeka dizahu s postelje i držahu mu nogu. Deseti dan, jer bol i otok ni malo ne popuštahu, odrediše poslati ga u Spljet, u bolnicu. Sad mu bi gora muka; jer se bojao, da bi mu mogli odpilati nogu. U tome strahu zavjetuje se našoj Gospi, da mu ona da laštinu i ozdravi ga; a da će on, na čast njezinu, živjeti do smrti u čistoći, i učiniti se redovnik, ili makar služiti u kome namastiru, ako ga u fratre ne bi primili. Netom je ovaj zavjet izustio — baš istoga časa — sve muke i oni veliki otok s njega sadjoše, kano da ih tko rukom, s bedre nizbrdo, s njega svlači. Htjede odmah kušati, hoće li moći s kreveta, i na bolestnu se nogu oprieti. Vidi, da može: i onda se obuče, pa izide iz sobe, i podje u drugu sobu, da piše jedan list, što oni čas bješe naumio. Sve se to zbilo u pet časa (minuta). Još je neko vrieme noga mu bila oslaba, i ćutio je, da ga malo boli. Ali ne prodje ni deset dana, a on bi zdrav kao dukat; i od onda do danas (13 studenoga 1898) nikad ne osjeti, da ga je ona noga boljela. Ivan Vuković sad je redovnik, i ime mu je fra Vice. On je meni stvar kazao, uzimljući na dušu svoju, da je sve prava istina.

8. Četrnaestog dana kolovoza 1894 dodje Gospi na zavjet iz Primoštena, obćine Šibeničke, Jure Gašperov, koji kaza, da je bio upao u kotao vrele vode dovrh koljenâ; ter mu sve do kosti meso odpalo. Pošavši u bolnicu, u Šibenik, ljekari govorahu, da ne će od toga preboljeti. On se tada zavjetova Gospi Sinjskoj, i odmah

Digitized by Google

osjeti pomoć njezinu. Meso mu malo po malo naraste, i nakon osam mjeseci mogao je hoditi i raditi.

9. Ante Armanda pokoj. Jure, iz Koprivna, godine 1897, padnuvši izšteti rame, i kosti mu izidjoše van mjesta. Išao k ljekarima u Sinj. Bio je i u bolnici Spljetskoj. Ali mu kosti ne namjestiše kako je trebalo; pa ni koporana ne mogaše nikako obući, i uviek ga boljelo. Podje onda u bolnicu Šibeničku. Ni tu ne pogodiše metnuti kosti na njihovo mjesto. Kad se Armanda tužio, da ga jednako u ramenu boli, ljekari odrede, da će mu sutradan iznovice ruku napravljati, poklem nego ga obamlilom uspavaju. Medjutim, i bez toga, stvar se obnoć uredi i sama. Kako se to zbilo? Ljekari rekoše, da se to moglo slučiti jednim naravnim i nemišljenim obrnućem u krevetu. Ali Armanda drugčije tumači stvar. Kaže, da se onu večer zavjetovao blaženoj Gospi Sinjskoj, da će za tri godine dolaziti pješice i bos u Sinj nju pohoditi na Gospu Veliku, i da će, dok je god živ, na čast njezinu svaki dan govoriti tri Očenaša, tri Zdrave Marije i tri Slava Otcu, ako ga ona ozdravi. Zaspao je iza toga: a kad se obnoć probudio, osjeti, da je podpuno ozdravio. U jutru se ustade, i podje zdrav kući.

10. Godine 1874, u Čvrljevskoj župi iznenada zabolje Ivana Gotovca. U jedan čas glava mu se izkrivila, a noge i ruke zgrčile se. Budući zavapio Gospu Sinjsku, onog trena ozdravi sasvim.

11. Okolo god. 1870, u župi Visočkoj oboljela u nogama Jela Jurić, tako da s njima ne mogaše ni makac. Zavjetovavši se Gospi Sinjskoj, da je od one bolesti oslobodi, kroz malo urî dostiže tu milost i osta zdrava.

12. Godine 1885 u župi Čvrljevskoj pade na nogama, ili ti bi uzet Josip Matas. Nije na njima mogao, kolik da ih nije imao. Zazva medjutim blaženu Gospu Sinjsku, da ga pomogne: i od tog časa ozdravi, ter je mogao isti dan raditi.

Digitized by Google

13. Godine 1897, mjeseca studenoga, težko zabolješe noge Matu Dukića iz Košutâ, župe Triljske. Jeva jedvice mogao se na nje opirati. Jednog dana, pred mrak, zavjetova se Gospi, ako ozdravi, da će poći obljezti njezin oltar u Sinju i dati milostinju. Te večeri od velike muke težko se mogao svući i leći; a kad legao, u postelji spopali ga u nogama veliki trnci. Medjutim kad bol malo popusti, on zaspa; a u jutru ustade se zdrav zdravcat; i od tada ga već noge ne zabolješe. — On vjeruje, da ga je Gospa ozdravila: a spravan je sa zakletvom potvrditi ovaj slučaj.

14. Od nogu takodjer oboljela bila Pera žena Mate Prkića, župe Zlopoljske, i na nje se, bez štapa, ne mogla osloniti. A čim se Gospi Sinjskoj zavjetovala, odmah se dobro ocutjela i ozdravila.

15. Ivanicu ženu Mate Vranjića, iz Suhogdoca, godine 1882 zaboljela ruka, pa se mal po malo zgrčila, i zgrčena stala deset nedjelja. Ništa joj ne pomagalo što je god kušala. Kad se Gospi u Sinj zavjetovala, ruka joj se odma pruži, i ostade zdrava.

Poglavlje V.

Gospine milosti u slučajima groznice.

1. Nikola Perić, iz Sinja, godine 1866, bio vojnik u Trstu i obolio od groznice. Cielih osam mjeseci liečili ga uzalud u bolnici vojničkoj. Bi poslan kući, i dodje u Sinj 9 lipnja 1867. Groznica hvatala ga i kod kuće. U oči sv. Petra (28 lipnja) uhvati ga posve žestoka. Sjeti se tada blažene Gospe, pa će k njoj zavapiti: „Milostiva Djevice, ti, koja si naša odvjetnica, ukaži mi, kako ću od ove nemile bolesti ozdraviti“. U ta čas kano da mu u pameti nešto govori, neka podje u crkvu i od Gospina oltara ostruže praška i popije u vodi. Nikola časa ne po-

Digitized by Google

časi, nego na svu muku diže se iz postelje i podje u crkvu, koja mu podaleko od kuće bila; pa će, nožićem, iz rečenog oltara izvrtjeti dva tri komadića klačarde. Onda se Gospi preporuči, i izašavši iz crkve satr malo one klačarde u prah, i popi. Kad proguta, onog trena, učini mu se kao da dvie ruke s njega, od tjemena nizbrdo do tabana, nešto svlače. Onog hipa ozdravi; a ozdravi tako, kao da ni malo nije bolovao.

2. Isti Nikola Perić trgovao je što se u nas kaže *galantariom* (sitnižem). Dva mjeseca poslije nego ga Gospa ozdravila, podje sa svojom trgovinom u Drniš za Gospojinu hrišćansku. Došavši u Gradac, i svrativši se u krčmu Ante Jukice, koga žena, po imenu Ilinka, a po zakonu hrišćanica, težko bolovala od groznice. On joj kaza slučaj svoj, i ponudi joj istoga praška, što je uza se u pašnjači imao. Ilinka uzdahnuv reče: „Ej, Bogorodice Sinjska, pomozi!“ Uzme i popije; a zatim odmah zaspa. Kad se Nikola vratio iz Drniša, ona mu kaza, da je ozdravila; pa će ga zamoliti, da bi joj ostavio još onoga praška, jer da u Gradcu ima pedesetero čeljadi bolestne od groznice. Dade joj što je imao. A kad je do dvadeset dana, za Gospojinu Malu, pošao u Drniš, u Jukičinoj mu kući pripovjediše, kako je u Gradcu od groznice ozdravio svak, tko se onog blagoslovljenog praška okusio.

Ove dogadjaje meni je kazao sam Nikola Perić, i s kletvom potvrdio.

3. Marko Grbeša pokoj. Bariše, s Vinova u Zagori, bolovao od groznice cielu cjelcatu godinu dana. Čim se Gospi Sinjskoj zavjetovao, groznica ga pusti, i već ga nije uhvatila. A što je više: onako iznemogao i gotovo uvenuo od duge bolesti, pred svetkovinu njezinu postio cielu nedjelju dana, pa onda, u oči iste svetkovine (14 kolovoza), pošao pješice u Sinj na zavjet, i vratio se pješice kući,

Digitized by Google

lagan kao pero, premda od Sinja do Vinova ima čovjeku na konju veliki dan hoda.

Izostavljam mnoge druge slučaje čeljadi, što se od groznice izbaviše, netom se zavjetovaše Gospi Sinjskoj.

Poglavlje VI.

Gospine milosti u slučajima grlice i ospica.

1. Godine 1885 Jurka Božića, s Čvrljeva, ležala od grlice. Bolest dovela je do skončanja. Zaniemi i sta niema pet dana. Otac joj se tada zamoli Gospi Sinjskoj, da mu Jurku ozdravi. Bolestnica u ta čas progovori, i bi joj sasvim lašnje, te je i ozdravila.

2. Dana petnaestog lipnja 1888 dodje bos, iz Lukšića u Kaštelima, u Sinj na zavjet Josip Matijača, i kaza milost, što mu je Gospa uradila prije nekoliko dana: Težka grlica bila mu sina obrvala, i ne mogahu pomoći ljekar ni ljekarije. U žalosti svojoj kukavi otac obrati se Gospi Sinjskoj, zavjetujući se, da će pješice i bos poći u Sinj k svetoj Prilici njezinoj i platiti svetu misu, a da bi mu ozdravila sina. U isti čas kad se tako zavjetovao, puče mu sinu u grlu, i ozdravi, tako da se odmah digao i hodao po kući.

3. Dvadeset i osmog ožujka 1886 dodje u Sinj Ilija Maretić s Dicma, i kaza kako je za tri godine trpio od grlice, koja bi ga dva, tri i do četiri puta na godinu snahodila. Stao bi u toj bolesti niem do dvanaest dana. Zavjetovao se Gospi, i poslije nego učini zavjet, ozdravi sasvim. Njegov župnik pismom potvrdi, da je ovo istina.

4. Osmog dana prosinca 1898, prikaza se u župski ured na Trilju Tomica, žena Joze Vidake, i kaza M. P. gosp. dekanu don Šimunu Simuniću ovaj slučaj: „Ima 4 godine, da mi je djevera Ante kćer bila težko oboljela od grlice. Povraćala joj se triput. Prva dva puta liečila se:

Digitized by Google

a trećim putem ne mogosmo poslat po ljekara. Opet smo mislili, da joj ne bi mogao ni pomoći, kad je već shrvana bila od težke boli, te ne mogla ništa primati; a i pri sebi nije bila. Pjenama je na sva usta bacala, bila ubliedila, i čekali smo već kad će izdahnuti. U toj nevolji ja sam se utekla Majci Božjoj, i klečeći na koljenima vruće se molila za zdravlje nemoćnice, obećavši, ako je ozdravi, da ću poći bosa u Sinj, te obljezti njezin oltar i dat joj zadužbinu. Toga trena ugledala se na nemoćnici promjena; pjene se povratile, i do jedne ure počela govorit tunjkajuć, ma smo joj mogli razumjeti: te po malo bilo joj sve lašnje, i drugog dana bila zdrava, bez da se ikakvim liekom poslužila. — Ja držim, a tako svi kućani misle i vas komšiluk, da je čudo što je ona ozdravila: može se reći, da je pravo uzkrsla".

5. Petar Bralić, s Dicma, god. 1872 obolje od žestokih ospica. Kad mu se već njegov kraj približio, jer mu ospice utonule, poklem nego primi svete Sakramente umirućih, uzdahne Gospi Sinjskoj, da mu se, poradi obitelji njegove, smiluje i ozdravi ga. To bilo u večer. Sutradan u jutru, očitim čudom, Petar ustade iz postelje zdrav.

6. U župi Zlopoljskoj, god. 1884, obolio takodjer od ospica Mate Miletić. Bio je izvan sebe od velike ognjice i bolesti. Mater mu učini zavjet Gospi Sinjskoj; a on se toga časa osviesti, i potla ozdravi.

7. Ivan Kunčević iz Gradca Drniškoga, godine 1889 u Šibeniku težko obolio od ospica, i već bijaše na smrti; ter i sam ljekar sudio, da ga nema više. Videći, da će do mala umrieti, strah smrtni spopade ga, i u onom času sjeti se Gospe Sinjske, čiju je sliku imao. Zaište tada, da mu tu sliku dadu, pa uzdahnuvši poljubi je, i zavjetova se, da će je svake godine pohoditi i svetu misu plaćati, ako ga ozdravi. Marija pogleda na suze njegove i ču glas njegov, pak mu je pomogla, i on se oteo smrti.

Digitized by Google

Poglavlje VII.

Gospine milosti u slučajima upale pluća i ognja.

1. Kako je Gospa od upale pluća ozdravila vriednog svećenika don Antu Simunića, kazat će nam ovo njegovo pismo: „Kad sam služio župu Vojnić-Gardun (g. 1889), jedne noći, oko 20 veljače, bio sam pozvan nad bolestnika. Kad sam se vraćao, od silne bure jedva sam kući dopr'o. Netom legoh u postelju, uhvati me led: do jedan sahat rinu mi krv na grlo, a na desnu stranu prsiju oćutjeh težki bol — upalu pluće. U jutru poslao sam momka po ljekara, vrlog Doktora Malvića, koji uloži svu pomnju, da me otme prietećoj pogibli. Treći dan bol se ponovi žešći, naskočivši jaka vrućica, ter sam malo kad bio pri sebi. Osmi se dan očekivala smrt, i liečnik dvoumio je, hoću li još koji sahat proživjeti. Bio je četvrtak. U 6 sahati u večer, u onoj nesvjestici dodje mi, ne znam kako, na um, da pošaljem momka u Sinj, eda se nastajućeg jutra reče za me sveta misa pred čudotvornom Slikom Majke Božje. Tu želju odkrih momku; a moj rodjak don Šimun napisa list gvardijanu Samostana. Netom priedje ponoći, oćutio sam se bolje; a baš u jutru, kad je u Sinju za me govorena sveta misa, bio sam izpovjedjen i pričešćen u podpunoj sviesti. Ja sam haran vriednomu i ljubežljivom liečniku; ali sam temeljito osvjedočen i uvjeren, da po odvjetovanju Majke Božje, čudotvorne Gospe Sinjske, još evo me živa u ovoj dolini suza. (Trilj, na Neoskvrnjeno Začeće Majke Božje 1898)".

2. Godine 1883 razbolje se, u Čvrljevskoj župi, od upale pluća Šimun Gotovac. Poslije osam dana podje na konju (pridržavajući ga dva čovjeka) u Sinj na ljekariju. Iste večeri kad stiže u Sinj i dodje u fratara na konak, — jer imadjaše rodjaka fratra — ljekar reče, da mu dadu svu naredbu, jer da za nj nema lieka ni življenja. Obnoć

Digitized by Google

dakle Šimun se izpovjedi i primi sveto Ulje. A po tom dodje ga želja, da se zavjetuje blaženoj Gospi. Bi li vjerovao? Sutradan u jutru sam ustade, podje u crkvu i sluša, ponajviše klečeći, tri mise jednu za drugom, što se govorile na Gospinu oltaru, premda bijaše velika vrućina, kao što je obično drugog dana kolovoza, i mnogo svieta u crkvi. Pak će taj isti dan uzjati na konja i vratit se kući — osam sahati hoda: te do malo dana bi zdrav zdravcat, kao što je i danas (1898).

3. Godine 1890 Gospa Sinjska jednom svojom milosti proglasila se u dalekoj Slavoniji, u mjestu Sibinju: što je osobitim pismom u Sinj javio sam ondješnji gospodin župnik, pop Luka Dubić. „Ugledav — ovako on pisa nekom redovniku — sliku blažene Majke Božje Sinjske, i pročitav prekrasnu onu knjižicu *(Gospa Sinjska)*, toliko mi omilje ista Sinjska Pomoćnica, da ju nikada ne pogledam, a da ju ne poljubim. Ali ne mogu prećutjeti što je najvažnije. Dne 12 prosinca obolje mi jedan ukućanin tako naglo, da moradoh odmah u grad poslati po liečnika. Ovaj nadje, da je upala pluća: a ja istu večer kleknem i stavim sliku Majke Božje Sinjske pred sebe, te se zavjetujem za bolestnika, da ću ja, ako Majka Božja bolestniku zdravlje izprosi, došastog ljeta u Sinj hodočastiti, te dati da se odpjeva jedna sveta misa na oltaru čudotvorne Gospe, i otô ozdravljenje u zapisnik ondje staviti. Pa gle! Ona, koju sveta majka Crkva pozdravlja riečima *Utočište grješnika,* nije odbacila molbe grješnoga sluge svoga. Bolestnik, koji je imao stolicu s krvlju pomiešanu, odmah je pošao na bolje. Liečnika ni se trebalo više; nu ipak ga se dovelo četvrti dan, ne radi potrebe, nego što se je hotjelo osvjedočiti. Liečnik se čudio kako je moguće, da je bolestnik tako na brzo se oporavio. Danas je 29 prosinca, a koji je bio bolestnik, nije više bolestan, nego evo hoda i veseo je. Ja ću pak,

Digitized by Google

ako me dragi Bog u životu uzdrži, na ljeto svoje obećanje izpuniti". — Tako je i bilo. Druge godine (1891), dneva petnaestog kolovoza, župnik Dubić, glavom došavši iz Sibinja u Sinj, izvršio je svoj zavjet. I tada je kazao, da je Gospa Sinjska u Slavoniji još dvie slične milosti, ili kako ih on zvaše čuda, uradila, spasivši od očite smrti dvie osobe. I ne bijaše mu dosta što je jednom pohodio Gospu Sinjsku, nego je to uradio i drugi put, naročito došavši iz daleke Slavonije god. 1894.

4. Jakov Šuštić, iz Suhogdoca, god. 1885 obolio od pošaline, što naš sviet zove *oganj*. U svojoj bolesti učini zavjet Gospi Sinjskoj; te po svojoj duši kaza, da je onog istog časa pustila ga ognjica, a kroz deset dana, da je ozdravio.

Poglavlje VIII.

Gospine milosti u slučajima bolesti prsiju (sučije).

1. Jakov Matas, u župi Čvrljevskoj, god. 1880 bijaše težko obolio u prsima. Bortao je dvie godine dana. Ljekarije, što je uzimao, ne mogle mu pomoći. Učini tada zavjet Gospi Sinjskoj, i kroz malo dana ozdravi sasvim.

2. U istoj župi god. 1884 bijaše bolestna od prsiju Pera Šilović. Učini zavjet Gospi Sinjskoj, da će obljezti njezin oltar na dan Gospe Velike; a kako izvrši što je zavjetovala, vrati se kući zdrava.

3. Od iste bolesti god. 1874 bortao je, u župi Visočkoj, Jakov Pralija. Učinivši zavjet Gospi Sinjskoj, kroz malo dana ozdravi.

4. Pera Šuštića, Božina žena, iz Bajagića, bijaše vrlo oboljela. Očevidno na njoj bijaše sučija; ter je mal ne cielu godinu dana čumijala. Kad se Gospi Sinjskoj zavjetovala, odmah steče zdravlje.

Digitized by Google

5. Ante Jurin, iz Primoštena, bijaše vrlo obolio od sučije i sasvim onemogao. Videći, da mu se život skončaje, dana dvadeset osmoga lipnja 1889 podje u bolnicu Šibensku. Ni tu ne bilo mu boljka, nego bi svaki dan bacao iz sebe mnogu hrakotinu, krv i vried, ili ti sukrvicu. Jednog dana dadoše mu Milosrdnice knjigu *Gospa Sinjska.* On je čitao; a kad došao na dogadjaje Gospinih milosti, ne mogao dalje. Srdce mu se u prsima uztreslo, a suze navalile na oči i neprestano lievale niz obraz, te nije vidio čitati. Ipak malo po malo pročita i one dogadjaje. Onda će, kroz plač iz srdca zavapiti: „Blažena Gospe Sinjska, daj mi, da ozdravim od ove jadne bolesti; a ja ću ti doći u Sinj, i pohoditi tvoj sveti oltar". Gospa ga usliši. On odmah krenu na bolje, i u malo vrieme ozdravi, i izvrši svoj zavjet, prinesavši Gospi jedan darak. A kad je drugi put, god. 1892, došao pohoditi Pomoćnicu kršćansku u Sinj, bijaše zdrav kao dukat, jak, krjepak i čil. Nitko ne bi bio rekao, da je taj čovjek igda bolovao. Sam je pak — on čovjek neuk — opisao svoj dogadjaj, te mu se srdce na pero izlievalo u ove ljubezne poklike: „Hvala ti, moja pomoćnice! Moja odvjetnice, moja radosti, hvala ti! Ti si sve moje! Što god sam pitao, dala si mi, i danas mi daješ. O Majko mila, sve si moje neprijatelje okrenula, da mi budu prijatelji dobri i pravi... Uzdam se, moja pomoćnice, da me ne ćeš nikad zaboraviti; a ja ću uviek širiti tvoju slavu, i kazivati tvoje mogućstvo i tvoju dobrotu prama meni, i prama svakome pravovjernom kršćaninu..." — Na njegovu molbu, ovaj dogadjaj bi objavljen narodu u propoviedi na Gospu Veliku one iste godine 1892.

6. Mate Medvid iz Sinja, sada c. k. izpitani prigledník *(respiciente)* financijalne straže, tri godine bolovao u prsima; pa je jednom i krvlju bacao: ter je svedj pod liečničkim rukama bio. Iza toga pošao u Trst, da se

Digitized by Google

ondje lieči; i onamo stao dva mjeseca. Potrošivši dvjesta forinta za liečenje, vrati se u Dalmaciju u gorem stanju zdravlja, nego je pošao. Napokon, videći da mu ništa ne koristuje, prodje se ljekarâ i ljekarija; a obrati se Gospi Sinjskoj, toplo je moleći, da mu da zdravlje, i učini zavjet da će platiti deset misa, ako ga ozdravi. Kroz to trebalo mu devetog dana siečnja ove godine (1899) poći iz Cavtata u Dubrovnik. More mu jako naudilo. Nu to bila njegova sreća. Izbacio iz sebe mnogu svakojaku lapavicu (katar). Od onog dana ozdravi: i kad je, nakon mjesec dana, poslao forinti 10, da se izrekne deset misa pred Gospom, pisa da već u svome životu nema nikakva betega, i da je zdrav kao od majke rodjen. — On je podpuno uvjeren, da ga je sama Gospa Sinjska ozdravila.

Poglavlje IX.

Gospine milosti ožalošćenim roditeljima u bolesti njihove djece.[1]

1. Trinaestog dana srpnja 1892 dodje iz Kastelâ Gospi na zavjet Mate Lancunić, sada nastanjen na Rieci. Prije jedanaest dana zaboljelo mu sina, koji imadijaše 7 godina. Sutradan Mate pošao u polje na radnju, kad eto mu žalostna glasa, da mu je sinčić na umoru, i već zaniemio. Doletjevši kući stao zvati: Antune, Antune. A diete kano da je umrlo. Kukavni otac zazva tada pomoć Gospe Sinjske: „Gospe Sinjska, ozdravi mi mog Antuna! Obećajem ti, da ću ti bos doći na zavjet, i dati lemozinu. I evo, netom se zavjetovao, diete poče govoriti, i do mala se diglo. A kad ga poslije ljekar ugledao, sam se čudio, kako je od onake bolesti ozdravilo.

[1] U ovom se Poglavlju govori o bolestima, koje ne znamo baš kakove bijahu.

Digitized by Google

2. Šimunu Dželaliji, iz Nevesta, vrlo obolio sinčić; i nitko se nije nadao, da bi mogao preboljeti. U tolikom strahu, otac ga zavjetova Gospi; pa kad dodje u Sinj, da izvrši zavjet, sin mu udilj ozdravi: i eno ga, kako sam veli, hvala Bogu i Gospi u Sinju, i danas (1886) zdrava.

3. Ivan Radić, s Visoke, sa zakletvom kaza (g. 1886), kako mu nazad 35 godina težko bijaše obolio sin Stjepan, i ne mogle mu pomoći ljekarije. U to on bogoljubno zazva Gospu Sinjsku, i sin mu odmah ozdravi.

4. Jednako s kletvom kaza i Miho Mateljan, iste župe, da nazad 8 godina (1876) bijahu se težko razboljeli on i sin mu. Videći Miho, da je obojici o život, zavjetova sebe i njega Gospi u Sinj, i odmah ozdraviše jedan i drugi.[1]

5. Godine 1884 u Bajagiću težko oboljе sin Luke Zeljka. Otac mu podje u Sinj, i dade izreći pred Gospom jednu svetu misu za njegovo zdravlje, i sin mu odmah ozdravi.

6. U župi Zlopoljskoj godine 1875 razboljelo se diete Pavlu Banovcu. Bila to nemila bolest. Djetetu na oči krv curila; osušilo se kao slamka: nit se već poznavalo, da li je to ljudski stvor, ili što drugo. Majka mu se tada zavjetova Gospi, da će bosa poći u Sinj k njezinoj Prilici i platiti svetu misu na njezinu čast; a Pavao hode odmah u Sinj, da tu misu čini izreći. I gle, u isti dan diete ozdravi, pa je zdravo i danas (1886).

7. U istoj župi godine 1876 Iva Delić zavjetovala Gospi Sinjskoj sina Grgu, koji je očevidno na umoru bio. Kako ona zavjet u srdcu učinila, diete oživje i bi mu lašnje, te do mala i ozdravi.

8. Na Kladnjicama u Zagori razbolje se god. 1882 sin Ivanice Matasove. Došao do skončanja, i već bio za-

[1] Ovdje dakle bijahu dvie milosti u isti mah.

Digitized by Google

niemio. Mati mu, uzdajući se u pomoć Gospe Sinjske, njoj se zavjetova; i Gospa dade joj odmah sinu prvašnje zdravlje.

9. Pilipu Duki, u župi Zlopoljskoj, bijaše se razbolio sin Grgo. Dva dana stao je kao mrtav, i ne moglo se za cielo znati, da li je još duša u njemu. Pilip, kojemu su do tada djeca umirala, u velikoj svojoj žalosti, klekne i zavapi Gospu Sinjsku, da mu se smiluje i ozdravi mu diete; a da će ga on na njezin dan donieti u Sinj u njezinu crkvu. U taj Božji čas mali se diže zdrav i, kao diete, poče se igrati.

10. U toj župi takodjer, godine 1872, težko bijaše zaboljelo diete Ante Karduma. Mati mu Cvita zavjetova ga Gospi; i čim u Sinj pošla, da izvrši zavjet, diete joj ozdravilo.

11. Osmog dana studenoga 1886, iz sela Župe, Imotskog kotara, pučki učitelj Mihovio Vrčić posla 1 forint, da mu se reče zahvalna misa pred Gospom Sinjskom; „jer mu milena kći od težke bolesti bila na umoru; a netom se Gospi za nju zavjetovao, kroz malo uri ozdravila".

12. Godine 1895, u selu Vedrine, župe Triljske, težko obolio jedini sin od četiri godine udovice Jake Šipića, po imenu Jakov. Četiri dana nije već mogao ništa sa svojim životom, nego se samo poznavalo da je živ. Peti dan, mati u svojoj žalosti ranim jutrom podje na Trilj, ne bi li joj što lieka tkogod kazao; nu uzalud išla. Ali iduć i vraćajući se molila je rožarje na čast Gospe Sinjske, uzdišući k njoj, da joj ozdravi sina; i obeća, da će bosa poći u Sinj i obljezti njezin oltar. Kad se vratila i unišla u kuću, te pristupila krevetu i žalostno pogledala na diete umiruće, opet je Gospu vapila. Do malo časa sin joj progleda, i zapita: majko, daj mi kolača. Ona mu pruži kolačić, što je na Trilju kupila, a diete će joj na to: zgrizi

Digitized by Google

ga. Mati mu ga malo nagrize, a mali sam stavi ručicom u usta i pojede. Od tada, hvala Majci Božjoj, sve mu je bilo na lašnje, i treći je dan ustao i ozdravio.

Poglavlje X.

Gospine milosti u slučajima drugih mnogih bolesti.

1. U župi Visočkoj, godine 1878 težko obolje od kamena Špiro Jurić Stjepanov. Otac ga zavjetovao Gospi u Sinj, i odmah mu bilo lakše; pače od tada ne podnosi one bolesti.

2. Anti Bijuku, s Ogorja, god. 1879 stala voda, i svak mislio, da će umrieti. Čim se Gospi Sinjskoj zavjetova, ozdravi.

3. Te iste godine, u istoj župi, stajala voda Juri Tešiji. Zavjetovavši se Gospi Sinjskoj. ozdravi.

4. Od jednake bolesti, takodjer na Ogorju, godine 1881, ozdravi Adam Bijuk po utočištu Gospe Sinjske. kojoj se on u svojoj muci bješe zavjetovao.

5. Jure Gotovac, župe Cvrljevske, osut lišajima po svem tielu, učini god. 1885 zavjet Gospi Sinjskoj, i kad ga izvrši, ozdravi sasvim.

6. Šimun Jukić, župe Zlopoljske, bolovaše od gube. Godine 1881 zavjetova se Gospi Sinjskoj, i kako izpuni zavjet, bi zdrav od svoje bolesti.

7. Ivan Bacelj, iste župe, god. 1881 bolovao je od prsiju i velika otôka oko grla. Netom se Gospi Sinjskoj zavjetova, ozdravi.

8. God. 1856, u istoj župi, obnoć nenadno čudna se bolest pokaza na Josipu Filipoviću. Ciela tri dana bio izvan sebe i kao mrtav. Razsviestivši se, učini zavjet Gospi Sinjskoj, i odmah ozdravi.

9. Pavao Šušnjara, iz Vedrina, kaza svome župniku na Trilju ovaj slučaj: Otrag 12 godina (1886), jedne

Digitized by Google

večeri nenadno, a i naglo snadje mi ženu Jaku bolest u svemu životu. Jaučući hode u krevet. Do mala podjem da vidim šta je od nje. Zovem je po imenu, a ona jedva jedvice odgovara. Protisli i trnci je umrtvili, i ne mogla micati ni rukama ni nogama; ubliedila baš na mrtvačku. i već pala u nesviest. U to ja izletim na dvor, da zovem čeljad iz komšiluka; pa onda, s rodjakom Jakovom, podjem po župnika. Ovaj došao i naredio bolestnicu, kako je mogao. Mene medjutim ponese želja, da podjem u Sinj platiti jednu svetu misu, da se izreče pred Majkom Božjom za njezino zdravlje, i to kažem župniku, pokojnom don Ivanu Baniću; a on mi reče: Sinko, vidiš, da je ona već za oni sviet, kako ćeš je ostaviti, kad nemaš odrasla čeljadeta u kući? Ali isti mi rodjak Jakov prihvati, da će on poći u Sinj. I tako bi. Došavši u Sinj ranim jutrom dade izreći misu. U misno doba, baš kad se ona misa govorila — kako nam je poslije Jakov kazao — od maha žena se prenu kao iza sna, poče progovarati, poznavati i micati rukama i nogama. Kad se Jakov vratio i kazivao kako se je sveta misa izrekla, onda i sama zavapila pomoć u Majke Božje; i dalo joj se lašnje. te je nakon jedne ure sama se nadigla sjediti na krevetu. Sutradan digla se iz postelje i počela hodati po kući i izlaziti na dvor: jer se dobro ćutjela. Isti taj dan poslije podne nije već imala nikakva bola u životu".

10. Za Gospu Veliku godine 1896 dodje Gospi na zavjet Roko Marinov iz Primoštena, koji ovo pripovjedi: „Imao sam dva sina, i oba mi umrla. Petrica moja žena, poslije njihove smrti, iznenada težko se razboljela, tako da smo joj užegli svieću, a rodbina se skupila, da joj bude na smrti. To je bilo dvadeset i šestog dana prosinca prošaste godine. Ja sam tada klekao i utekao se Gospi Sinjskoj, obećavši joj, ako mi ozdravi ženu, da ću bos poći na zavjet u Sinj, dati lemozinu i platiti misu. Čim

Digitized by Google

sam ovo odredio, žena mi se razabrala i dobila pogled u očima; a do malo dana sasvim ozdravi".

11. Lani (1898) mjeseca rujna, Šima žena Ante Kažimira iz Košutâ, težko oboljela u prsima i rukama, a i protiskivanje u krstima vrlo je mučilo; pa onda joj nadošla strašna griža (srdobolja). Trebovao joj i svećenik, da je naredi. A kad primila Svetotajstva umirućih, budući još bila u sviesti, zavjetova se Majci Božjoj u Sinju, da će poći bosa i gologlava obljezti njezin oltar, i dati svoj siromaški novčić za lemozinu, ako ozdravi. Onog je trena oćutjela laštinu u životu: srdobolja kao da joj rukom odnesena, protiska odašla i nestalo boli u rukama; ter je odmah počela primati hrane, dok prije za dvanaest dana kroz njezino grlo ništa ne moglo proći do malo vode naravne. Drugog dana bila je kao najzdravija.

12. U župi Čvrljevskoj, god. 1878, težka bolest obrvala Matu Listeša. Mjesec dana stao kano prikovan na krevetu, i već težko se bilo nadati boljku. Bolestnik se napokon zavjetuje Gospi Sinjskoj, i tog trena bi mu lakše, a sutradan ustade.

13. Ante Gjerek iz Mravnice, župe Suhogdoca, godine 1876 težko bolovao puna četiri mjeseca. Na kraju života zavjetom se uteče Gospi Sinjskoj, i po tom odmah ozdravi.

14. Cvita Radić, s Visoke, od velike bolesti ne budući mogla s postelje za cielih devet mjeseci, kad se Gospi Sinjskoj zavjetovala i počela nju moliti, kroz malo dana ozdravi sasvim.

15—16. U istoj župi, zavjetovavši se Gospi Sinjskoj, god. 1880 ozdravi od težke nemoći Jure Radić; a god. 1885 Angjelija Mandić.

17—18. Isto tako od težke nemoći, u župi Ogorskoj, odmah ozdraviše Iva Radja, žena Andrijina (1879), i Petar Topić (1881).

Digitized by Google

19. U župi Zlopoljskoj, godine 1866 težko obolio Miho Prkić, a ni sam ne znao od koje bolesti. Radio sve što mu tko govorio: liečio se, ali uzalud. Najzad se zavjetuje Gospi Sinjskoj, da će je obaći i postiti subotu do svoje smrti na čast njezinu, ako mu da zdravlje. Čim se zavjetovao, ozdravi.

20. Josip Kalaš, s Kladnjicâ u Zagori, obolio godine 1871, i ležao u postelji cielu godinu dana. Videći, da mu nema lieka ni života, zavapi blaženu Djevicu Mariju Sinjsku, i njoj se zavjetova. Po tom odmah krenu na bolje. Medjutim, za njezin dan (15 kolovoza) god. 1872, podje u Sinj na konju (jer drugčije nije mogao), da izvrši zavjet. A kad ga izvršio, pješce[1] se vrati kući zdrav.

21. Godine 1888 u Ceri, župe Nevesta, dopade težke bolesti Bariša Sunara. Bolovao cielu godinu dana, i bio naredjen. A kad je primio sve Sakramente umirućih, dodje mu u pamet, da će ga nedvojbeno Gospa Sinjska ozdraviti, zavjetuje li se njoj od srca. Učini tada zavjet, obećavši, da će je poći pohoditi i svake godine dok bude živ plaćati na njezinu čast po jednu svetu misu. Bariša je po tom ozdravio; i uvjeren je, da mu je Gospa Sinjska dala zdravlje.

22. Ana, žena Marka Babića-Pekića, iz Baškevode, dugo vrieme težko bolovala: ne pomogli joj ni ljekari ni ljekarije; pače bilo joj sve to gore. Kad već posve onemogla, zavjetova se Gospi Sinjskoj; i od tog časa krenu na bolje, te nakon malo vremena ozdravi sasvim.

23. Godine 1897 obolio od trbuha i zličice Petar Dukić, iz Košutâ. Od Božića do pokladâ ta ga bolest vrlo mučila: nije mu se dalo ni jesti ni piti. Bol mu medjutim sve viši bivao; ter je mislio, da će umrieti. Onda se zavjetova majci Božjoj Sinjskoj, da će je pohoditi; i odmah mu se dalo na lašnje; pa je kroz malo dana ostao zdrav.

[1] A od Sinja do Kladnjica ima dan hoda.

Digitized by Google

Poglavlje XI.

Gospine milosti osobama ujedenim od biesna paščeta i od zmije ljutice.

1.—2. Vrlo su znamenita dva dogadjaja, što ih je opisao puku u propovieđi na Gospu Veliku godine 1890 ondašnji gvardijan ovoga namastira. Jučer — njegove su rieči — dodju me zvati, da je jedna žena dognala junca na zavjet Gospi. Sadjem i pitam je, tko je i odakle je. — Kaže mi: „Ja sam Stana Vučkova, s Čitluka, od Vrlike, a hrišćanica sam“. — Kakvu ti je milost učinila Gospa? — „Moj oče, veliku: dvoje mi djece ozdravila moja Radostna Gospa. Predlani pobjesni mi pas od vežnje, otrgne se i ujede mi, vajna ti sam! kćer Stanu. U žalosti i strahu ne znah šta radim, nego kleknem, poljubim crnu zemlju i zovnem Gospu Sinjsku: Eh, Radostna Gospe Sinjska, ozdravi mi kćer, obljezt ću tvoj oltar, i dovest ću ti najboljeg junca. I hvala vazda budi Radostnoj Majci i Gospi Sinjskoj, mojoj kćeri ne bješe ništa, i evo mi je *(kći je bila uza nju)* do danas zdrava. Ali, moj oče, one godine ne mogoh izpuniti zavjeta, jer me stiskao dug, pa prodam junca, da izplatim dug, odredivši drugom zgodom izpuniti zavjet. — Lani opet me zadesi nesreća. Ljutica zmija ujede mi maloga Mihu od četiri godine, te mi vas oteče i pomodri kao modro sukno. Smetena i žalostna jurve ga počmem žaliti. U to sjetim se Radostne Gospe, koja mi je kćer ozdravila, pa opet kleknem na zemlju i nju zavapim: O Radostna Gospe Sinjska, ozdravi mi nejakoga Mihu, kao što si i Stanu. I milostiva ozdravi mi ga. Da mi nije nejak, dovela bi bila i njega; ali ako Radostna Gospa dade da objači, dovest ću ga, da vidi Radostnu Gospu“. — Propovjednik je u crkvi, gdje je, medju svietom, i ona dobra hrišćanica sa svojom kćerkom bila, samim njezinim riečima kazao ove dvie milosti, što njoj Gospa Sinjska učini.

Digitized by Google

3. U Hrvatcima blizu Sinja, Marko Bradarić s kletvom kaza svome župniku ovi dogadjaj: „Jednog dana hodoh u našu Plišivicu, da pasem goveda. Kad doprieh gore, sjedem na ledinu, da opočinem. Do mala odmakoše mi se goveda, i ja se digoh, da ih svrnem. Koračim nekoliko puta i oćutim, da me nešto za desnu bedru triput ljuto žicnu. Ajme ti ga meni! zavičem što od bola što od straha. Onda sjedoh, da vidim što je. Kad što? Uvukla mi se zmija, ona prava ljutica, u gaće i ona me ujela. U tren oteče mi noga kao stup, i jedva jedvice dogmižem do kuće. Otrov mi se po svem tielu razlio: ja ne imao mira ni obdan ni obnoć. Ne da se noge zgrčiti, ne da se njom krenuti. U toj se velikoj muci preporučim Bogu i blaženoj Gospi Sinjskoj, i njoj se zavjetujem, da ću na njezin dan obljezti oltar njezin, ako ozdravim. Odmah sam oćutio laštinu, a poslije svaki dan to bolje. Na Gospu Veliku odvučem se do Sinja, da izvršim zavjet; i ne prošlo vele, a ja ozdravih sasvim.

Poglavlje XII.

Gospine milosti u slučajima pomućenih moždana i ludosti.

1. Dujo Miletić, župe Zlopoljske, da ga ne bi zapalo u vojnike, sam sebi osječe prst. Čim ga je osjekao, napadne na nj čudnovata bolest, tako da bješe poludio, i samo riedko i na mahove bio je u pameti. Pri jednom od takih bistrih časova zavjetuje se Gospi Sinjskoj: i pamet mu se odmah sasvim povratila.

2. Godine 1869 u istoj župi poludi Stjepan Škomrlj. Prestravio se od nekakve čudne strahote (činilo mu se, da su mu se pakleni duhovi u kući prikazali). Žena mu Cvita za nj se zavjetovala Gospi Sinjskoj, i počela je mo-

Digitized by Google

liti. Kroz malo vrieme Stjepan ozdravi bez ljekarija, nit mu se više ta bolest vratila.

3. Andrija Kodžoman, iz Hrvataca, sa zakletvom kaza svome paroku dogagjaj, koji je on, njegovim istim riečima, ovako opisao: „Moj stric Ivan, Bože sačuvaj! pobudalio kad mu je bilo oko 45 godina. Pomahnitao bi kadkad tako, da bi ga valjalo vezati. Jednog dana njegov pokojni sin Bože i Marko Stanić, koji je i sada živ, odvedoše ga k popu Don Mihi Gojsaloviću, u Čaporice, da mu moli Boga. Ivan se vrati od popa budalast, kako je i bio. Kad se vraćahu, idući putem, navali na jednog čovjeka, vičući na nj: ti si sotona. A kad dogjoše u Sinj, htio je na silu unići u crkvu. Bože i Marko dovedoše ga k oltaru Gospinu. Onda Ivan kleče, i tu je dugo vrieme sklopljenih ruku stao. Kroz to se na njemu moglo spaziti, gdje se u licu promjenjuje. U neki čas diže se kao čovjek, koji se iz duboka sna prenuo; pa će svome sinu: Bože, hajdemo, sinko, kući: mene je Gospa ozdravila. I doista izadje iz crkve zdrav, u podpunoj sviesti. A valja mi i ovo kazati, da je uviek u svojoj mahnitosti govorio, da ga nitko ne će ozdraviti, nego blažena Gospa Sinjska; pa se tako i izpunilo. Vrativši se kući, iste one večeri išao je pozdravljati svoje komšije (susjede), a sutradan prijatelje po selu, i svima je pripoviedao mogućstvo Majke Božje Sinjske. Po tom je proživio desetak godina, i do svoje smrti uviek bio podpuno zdrav u pameti". — Ovo isto sa zakletvom je župniku potvrdio i Marko Stanić, o kom je Andrija Kodžoman rekao, da je vodio njegova strica k popu u Čaporice, pak bio s njim u crkvi Sinjskoj, kad ga Gospa ozdravila.

4. Mate Prnjak, pok. Josipa, iz Kljakâ, za tri dni i tri noći bio kano lud. Trebovalo je, da ga tri do četiri čovjeka drže. Pa opet, kad bi mu posve došlo, sve bi okolo sebe razturio. Majka mu u to pošlje u Sinj, da se

Digitized by Google

za nj reče misa pred Gospom. Devetog sahata pred podne misa bi plaćena u Sinju, i onog trena, jedno tri ure pred podne, bolestnik ozdravi, da mu lieka ni ljekara nije služilo; nego jedino pitao je, da mu dadu što pojesti.

5. Antonija Rošić, djevojka od 29 godina, iz Skrljeva, župe Kukuljanovo kod Bakra u Hrvatskoj, radnica u tvornici duhana na Rieci, osmoga dana svibnja 1898. dodje u Sinj, da zahvali Gospi na primljenoj milosti, i prikaže joj od svojih truda prinos — zlatni lanac, vriednosti for. 60. Kako je sama kazivala, ovo je bio njezin dogadjaj: Godine 1896. trećeg dana lipnja, osjetila najprije kano da joj nešto prolieće kroz vas život. Od tada snadje je čudnovata bolest. Ne mogla imati mira, ni zaspati nikada. Premda prije bješe pobožna, i već upisana u treći Red sv. Frane, ne mogaše nipošto ni Boga moliti, ni spomenuti ime Božje ili Svetaca, ni prekrstiti se, ni čuti da joj se što sveto spominje; već nasuprot svete bi stvari proklinjala. Lice joj bilo potamnjelo. Htjela bi bježati van kuće, i hodala bi bosa. Kućani joj se bojahu, da ne skoči u bunar; pa su ga držali zatvorena, i nju čuvali. Jednom je sama sebi sve kose izčupala. Liečnici je liečili, a svećenici molili joj Boga: nu sve bilo uzalud. Bolest držala je do trinaestog dana siečnja 1898. A evo kako je se tada parjala, nakon 19 mjeseci i deset dana. Neki redovnik poslao njezinim kućanima sliku Gospe Sinjske, preporučivši im, da je dadu poljubiti bolestnici, i da je zovu u pomoć. Kad Antonija ugledala sliku, obori glavu na svoje ruke. To bilo u večer oko desete ure: Čeljad kućna već pošla spavati. U neki će mah bolestnica pogledati na sliku, koja joj se prikaza vanredno liepa, i svojom je ljepotom zanese; a u isti čas učini joj se, kano da nekakav vjetar oko nje prozuja. Antonija tada klekne pred sliku Gospinu, i uprtim očima u nju gleda: pot joj oblije lice; ali je tog trena s nje sašla sva

Digitized by Google

muka. Puno vremena gledala je u Gospu; ter je u zanosu ljubavi nju ovako pozdravljala: Zdravo Majko Božja! Ma si mi liepa i dobra! Još mi nikada nijesi tako liepa bila, kako sada. Ti si mi liepa kano raj nebeski! Pa onda stala vapijati: „Evo me Gospa ozdravila!“ Doletje joj brat; a ona mu kaza, kako je Gospa Sinjska nju ozdravila. Veselje obuze svu čeljad: svi se digli, da vide čudo; te sklapaju ruke, plaču od milinja, padaju na koljena, i s njom zajedno mole sveto ružarje pred slikom Gospe Sinjske.

Sada sama tvrdi, da je bila obsjednuta od nečastivoga; ali je nije onako bacao i mučio, kako je mučio i bacao obsjednute, o kojima je pisano u evangjelju. Mnogi u njezinu mjestu misle, da je ona imala pamet pomućenu.

Njezino odielo u Sinju mnogima zapelo za oko; a i bilo je neobično i čudnovato. I nitko ne zna, zašto se onako obukla, kad je u Sinj pošla u crkvu, da se prikaže Gospi. Imala je na sebi bielu odjeću s pojasom modrim: glava joj bila zastrta crnom koprenom, koja se niz pleća spuštala; a na prsima joj bijaše pristavljeno veliko, od crljene svile, srdce, s ovim nadpisom: „Srdce i dušu Mariji na dar“. U rukama nošaše tepsiju, i na njoj kitu od suhog cvieća i lanac od zlata, što je imala položiti na Gospin oltar. — Ovo odielo ona nije nosila, nego dok se iz crkve vratila kući Angje Penića.

Je li u njoj bilo još nešto uzhićenja? Ja ne govorim ni da je, ni da nije. Svakako prosuo se glas, da ona nije ozdravila, pače da je, poslije neg se vratila iz Sinja, poludila gore nego prije.

Ja sam se tražio obaviestiti o tom, i javljeno mi je, da je to puka laž. Pisao sam zatim njezinu gospodinu župniku, i kazao mu za što mi treba znati istinu. On mi je odgovorio, da su samo dva mjeseca od kada župnikuje

Digitized by Google

u Kukuljanovu, i s toga ništa pozitivna (izvjestna) ne može mi reći. Zna samo, da „se ona prikazuje kao dobra i nabožna kršćanka“. Završio je list ovim riečima: „Toplo Vam preporučam, prije nego li uvažite kazivanje ove djevojke, da pitate mnienje vele častnog otca Marijana na Trsatu“. — Pismo je od 3 studenoga 1898. — Obratio sam se tada na Trsat, i dobio sam ovaj odgovor: .... „Milost, koju je spomenuta djevojka (Tonica Rošić), kroz zagovor Gospe Sinjske, dobila, jest neobičajna i izvanredna. Tonica bijaše doista veoma bolestna, i to na umu (u pameti). Pohodio sam ju i vidio: mučila ju strahovita sdvojnost, i nije bila ni za kakav posao . . . Dobivši sliku Gospe Sinjske, njezina očajnost preobrati se na jedno u veliku radost: i premda duh njezin nije bio odmah čist, ipak je sdvajanja nestalo; a za nekoliko tjedana oporavila se je vrlo dobro, tako da sada obavlja, kao zdrava, svoje poslove. Još prije bolesti upisala se je u III Red; a sada, nakon ozdravljenja, umolila me je za redovni zavjet: koji je, ovih dana, i položila . . . Trsat, 16 studenoga 1898. P. Marijan Sirča“.

Poglavlje XIII.

Gospine milosti ženama kad su rdjava radjanja.

1. Angja, žena Joze Ivišića, župe Triljske, rodila petero djece, i kad je god bila u bremenu nije podnosila tegoća, niti radjanjem imala težkih muka. Sasvim se stvar okrenula, kad je šesti put zatrudnjela; i koliko se više približavalo vrieme porodjaju, toliko je sve većih tegoća u životu ćutjela, te napokon ne mogla ništa u kući privredjivati. S toga su kućani na nju bili zamrzili, ne vjerujući joj, da ne može. Došlo vrieme da rodi. Po Gospi Velikoj (1898) u četvrtak, dan i noć radjala, i imala je taku muku, da je mislila da se ne će oprostiti, već baš

Digitized by Google

da će umrieti. Onda joj pade na pamet uteći se Gospi, i zavapi ovako: „Gospe Sinjska, Gospe Velika, oprosti mi tielo i dušu, i daj mi oblakšanje: poći ću bosa i ni s kim govoreći u Sinj; platit ću svetu misu i obljezti tvoj oltar“. Netom je ovo srčeno i poufano izrekla, odmah je oblakšanje oćutjela, i bez ikoje tegoće rodila najprije žensko, pa mužko diete; a ta su djeca i danas sasvim zdrava.

2. Krste Gjerek, iz sela Mravnice, župe Suhogdoca, nepozvan dodje kazati svome župniku, da dvadeset i osmog dana siečnja 1898, težko mu zabolje ženu Matiju pri porodjaju. Radjala tri ciela dana: petak, subotu, nedjelju, do u ponedjeljak u jutru. Svi kućani mišljahu, da će se već s dušom razstati od velikih muka. U tom isti Krste smućen i žalostan zavapi Gospu Sinjsku: „Eh, Gospe Sinjska, majko naša milostiva, ti si majka moguća, po tebi su mnogi utješeni, utješi i mene nevoljnog grješnika: daj da uminu one strašne boli, i da se porodjajem oprosti; a ja ti se zavjetujem, draga moja Gospe, ako li me uslišiš, da ću ti od talira krunu u Sinj poslati“. Istog trena kad on ovaj zavjet izusti, ženu minuše muke; a nakon jedne četvrti sahata, porodi sina, koji mu je hvala Bogu i Gospi, zdrav i veseo.

Poglavlje XIV.

Gospine milosti roditeljima koji moljahu, da im da porod.

1. Matuša žena Marka Bugića, župe Zlopoljske, dvanaest je godina živjela s mužem svojim, a nije se mogla zaroditi. Učini tada zavjet Gospi Sinjskoj, da joj izprosi porod. Čim je zavjet izvršila, pohodivši u Sinju njezinu svetu Priliku, zadje u breme, i kad dodje vrieme rodi diete.

Digitized by Google

2. Božica, žena Grge Vidovića, iz Gradca Drniškoga, po svome vjenčanju, kroz tri godine imala dvoje mužke djece. I prvo i drugo joj umrie, možebit s toga, što ih ne mogaše dojiti; jer bi imavala mlieko samo za osam dana iza rodjenja, pa bi joj sasvim presahnulo. Godine 1873 rodi opet mužko diete: ali mlieko, nakon osam dana, prestade kao i prva dva puta. U velikoj svojoj tuzi i nevolji zavjetuje se Gospi Sinjskoj, i mlieko joj odmah dodje. Od tog časa imala ga uviek, i mogla odgojiti do četvero djece.

3. Petar Kelava, Bitelićki glavar, kaza god. 1886 svome paroku, kako njegova mati dugo vrieme ne imala mužkog poroda, ter se zavjetovala Gospi Sinjskoj, da će je svedjer moliti, i svome sinu, ako joj ga da, uviek peliti, da njoj bude osobito bogoljuban; i dade skovati srebrnu krunu, pa je pokloni Gospi. Kako je zavjet učinila, zatrudnje, i rodi njega. S toga i mati mu i svi susjedi govorahu, da se on imao po odvjetovanju Gospe Sinjske.

4. Tomažina Cerineo, od rodbine Škarića, iz Postira na otoku Braču, radjala žensku djecu (bit će ih rodila četvero). Zavjetova se tada Gospi Sinjskoj, obećavši joj svoje zlatne naušnice, ako bi rodila mužko. Iza toga ona u istinu sina rodila. — Ovo kaza njezin brat, c. k. kotarski poglavar Škarić, kad poslije njezine smrti († 9 lipnja 1897), posla Gospi obećane naušnice.

Poglavlje XV.

Gospina milost trima vojnicima u ratu.

1. Petar Šarić, Pilipov, iz Hrvataca, kao vojnik, god. 1878, bio u Bosni. U oči Gospe Velike (14 kolovoza) bi u ratu pod Banjomlukom. Zametnuo se krvavi boj: sve bilo u dimu i u vatri. On mišljaše: nema me više živa. U to dodje mu na pamet, da je sutra dan velike

Digitized by Google

Bogorodice, Gospe Sinjske; pa će iz sve duše k njoj uzdahnuti: Oh, Gospe milostiva, koja si Sinj i svu Cetinu od Turaka oslobodila, molim te, oslobodi i mene od turskog ubojnog zrna! Pa se zavjetova, ostane li živ, da će, na njezinu čast, uviek postiti subotu. — Kad boj svršio, vidio je da nije mogao ostati živ, nego po čudu: jedno mu puščano zrno prestriglo preko prsiju savijeni kaput, drugo mu provrtjelo *gamelu* (zdjelicu od lima) na kostima, a treće mu, pod lievim pazuhom, odnielo predjicu, što drži telećak. Pače i u drugoj bitci, pod Ključem, jedno mu zrno proletjelo izmedju nogu i prožeglo mu gaće.

2. Po milosti Gospe Sinjske iznese takodjer živu glavu iz rata Bosanskoga (1878) Marko Jolić, iz Gradca Drniškoga. Nekog dana bi odredjen, s jednim drugom, da uhodi gdje je neprijatelj. Turci iznenada na nje navališe, i otvoriše proti njima živu vatru. Jolić i drug mu legoše u travu. On se, u taj čas, zavjetova Gospi Sinjskoj. Drug mu do trena pogine. Oko njega smjeralo i vrcalo na stotine taneta. Jedno mu pogodi u kapu, drugo u kajiš, treće u telećak i t. d.; a njega ne pogodi ni jedno. Medjutim, ležeći u busu, vidi gdje Turci sa svih strana na nj pucaju. Najzad čuje gdje govore: *krepo je* (lipsao je); i tako se odmakoše. — Jolić reče svome paroku u Gradcu, da su i njegovi starješine poslije govorili, da je bilo s Božje što je ostao živ.

3. U istom Bosanskome ratu Gospa Sinjska učuva od smrti Matu Čaju iz Kljakâ. Turci ga sa svih strana zaokupili. On, odieljen od svojih, ne imao kud, nego se u grm zavalio. Turci pucali u grm: pucali i pucali, dok su već za cielo držali, da su ga ubili. Dodjoše tada, da ga vide: to t' on živ; samo ranjen u desnoj ruci. Biesni povadiše mače, da ga izsieku. Nevoljnik tog časa učini zavjet Gospi Sinjskoj, da će je svake godine, o njezinoj svetkovini, pohoditi. On to u sebi pomislio, a jedan od Turaka

Digitized by Google

se diže, i reče: ne siecimo ga, nego ga zarobimo. Tako i učiniše; te on poslije, bez ikojih drugih nezgoda, bi povraćen carskoj vojsci.

Poglavlje XVI.

Gospine milosti osobama nepravedno okrivljenim, i čovjeku komu se htjelo oteti njegovo.

1. Godine 1873 nepravedno bio tužen carskome sudu Jure Kolak, župe Zlopoljske, da je ubio čovjeka i zapalio tudju kuću, što li. Dok je sud stvar iztraživao, Jure čamio u tamnici. Nakon dva mjeseca i po što je tu sjedio, uteče se sa zavjetom Gospi Sinjskoj, moleći je, da ona pokaže njegovu pravednost, i izbavi ga iz nevolje. Do mala, bez ikakvih svjedoka, koji bi za nj bili, sud ga proglasi pravedna, i bi pušten iz tamnice. On je tvrdo uvjeren da to nije bilo bez osobite pomoći Djevice Marije.

2. Nešto tako dogodilo se i Anti Bartuloviću, iste župe. U nekakvoj seljanskoj svadji radi mejašâ, izmedju Ramljanaca i Čvrljevljana, poginuo čovjek. Sedmorica ih s toga bilo metnuto u zatvor; a medju njima i taj Ante Bartulović, koji bi osudjen u tamnicu dok je živ. Znajući da je pravedan, zavjetova se Gospi Sinjskoj, da na nj pogleda. U to — on ne zna kako ni s česa — o istom se slučaju parnica nanovo povede; te, nakon osam mjeseci, što je pod iztragom bio, bi odpušten slobodan, jer ga sud nadje pravedna.

3. Mate Staničić, pok. Lovre, iz Baškevode, bio osvadjen od jednog seljanina, da je upalio mrežu, koja je bila smotana na žalu kraj mora. Znajući da je pravedan, podje u Sinj Gospi na zavjet, moleći da ga Gospa obrani. Kako on izvršio zavjet, na klevetnika dodjoše strašne boginje (ospice), te nahodeći se u najvećoj pogibli života, pred svietom izpovjedi, da Mate Staničić nije mreže upalio.

Digitized by Google

4. Marko Stanić, iz Hrvataca, s kletvom kaza svome župniku što se njemu bilo dogodilo: „Kad mi je bilo — reče — dvadeset godina umre mi otac. Tetka mi onda nepravedno zametne parnicu; jer htjela da joj dam viši dio, nego li joj pristojaše. To me vrlo ojadilo, i skončavalo me, pa sam i obolio. Bio sam se kao bačva naduho: činilo mi se, da ću puknuti. Medjutim došao dan, da sam se imao prikazati u sud, i jedva jedvice dopuzoh do Sinja, smućen i bolestan. Kad bijah u Sinju, te ću stupiti na pijacu, okrenem se prema crkvi, i tu kleknem na koljena, pa zavapim: Oh, Gospe draga, kojoj se moli vas puk kršćanski i klanja se vas okoliš zemaljski, molim te, pomozi mi i utješi me. Kad sam te rieči izustio, odmah, onog trena, ućutjeh da s vrha moje glave započe mi neka laština, pa hajde, hajde niz kosti, pa niz vas život, i čudnovatim načinom svuče s mene svu muku, i onog časa ostadoh sasvim zdrav. Odtole, kroza sviet, stupim napried nekoliko koračaja i susretnem tetku, kojoj stadoh govoriti, da odustane od krive pravde. Ona se tada sva promienila: ne htjela se više pravdati, i sa mnom se nagodila, kako sam god ja hotio. Tu svoju sreću, ja ne znam drugačije iztumačiti, nego da mi je to uradila velika i milostiva Gospa Sinjska“.

Poglavlje XVII.

Druge neke osobite Gospine milosti.

1. Doniet ću ovdje najprije jedan dogadjaj, koji nam svjedoči kako Gospa čuje glas bezgrješnih i priprostih duša, kad se k njoj utječu i za najmanje stvari. — Ivka Živalj († 1892), kad bijaše diete išla za janjcima, koji joj bijahu dragi kao oči u glavi; te bi voljela, da joj se oni dobro napasu, nego da je sama sita. Ona bi svakomu janjetu znala nadjenuti osobito ime: pa bi se s njima razgovarala,

Digitized by Google

milovala ih i grlila. A jedno joj bilo najdraže. Kad bi ga njegovim imenom zovnula, da mu da po koju mrvu svoga kruha, ono bi skakutajući odmah k njoj dotrčalo. Nu što će se dogoditi? Razboljelo se jedan dan ovo njezino milo janje, izgubilo svoje veselje, slabo već moglo travu grizkati. Napokon poče se lešurati, i padne na zemlju da krepa. Ivka udri u plač; pa klekne prema crkvi i zavapi Gospu: „Gospe moja! ozdravi mi moje janje; reći ću ti dvie krunice". U ta Božji tren, janje skoči živo, zdravo, veselo, i doletje k njoj; a ona, dok još suze žalostne lievahu joj niz obraz, od radosti udri da ga ljubi.

2. Ivanu Badžoki, u Trolokvama, župe Suhogdoca, godine 1882, sinčić od četiri godine, po imenu Ante, upade u jamu, duboku 45 aršina (lakata). Jadni otac, u strahu da ga ni mrtva ne će moć izvaditi, zavapi blaženu Gospu Sinjsku, obećajući, da će joj doći na zavjet, ako sina, bar mrtva, nadje u onoj dubini. Zatim donesoše uža i konope, i Ivan dade se spustiti u jamu. Kad u dnu jame, diete živo; samo što se malo očeprljalo.

3. Godine 1882, na post Gospin (14 kolovoza), od nepomnje zapali se strnište pod kućom Luke Runje u Bajagiću. Vjetar u čas razširi vatru. Luka bio u veliku strahu, da će mu se sada granice (stogovi snopova) i kuća zapaliti. U toj nevolji zazva u pomoć Gospu Sinjsku, i onog časa puhnu protivan vjetar i odagna vatru bez ičije, ma i najmanje, štete.

4. Godine 1880 silna voda udje u kuću Marka Skelina, u Sitnom u Zagori. Tu mu bilo žito i svakolika zimnica. U strahu velike svoje štete, zavapi Gospu Sinjsku, da mu ona pomože. U ta čas vode nestade u kući, i nije mu nikakve štete uradila.

5. Dneva dvadeset i prvog listopada 1892, okolo sedme ure u jutru, zaplovi iz Visa k Spljetu svojim tra-

Digitized by Google

bakulom „Hrvat“, po nelošu vremenu, Marko Vojković. Oko jedanaeste ure uhvati ga velika oluja, kad brod bješe 15 milja daleko od Visa. Nigdje ne mogavši da se dohvati kopna, pusti se niz morsku pučinu, kud ga vjetar odnese. Ali evo težkog jada; biesni valovi odnesoše mu korman *(timun)*. Sad već nije spasa ni brodu, ni brodarima. More i vjetar nosili ih nazad k Visu: a tko je ikada vidio more uzbunjeno, kad oluja biesni, ter su u strahu i jezivosti da se potope i najveći parobrodi, može se domisliti kakovo bijaše plovljenje gospodara Marka i njegovih drugova u brodu bez timuna. Dodjoše medjutim blizu otoka Visa: svi misle, sad će s brodom o kraj, o kakov hrid . . . Vjetar ih goni k jednom malome zatonu, koji Višani zovu „Mala Travna“, 4 milje od luke Viške. Zaton je golo visoko kamenje, a pred njim iz mora koso se izdiže veliki greben. S jedne strane ovoga, ulaz u zaton širok je do 7 metara, a s druge je puno širi. Vidjevši gospodar broda, da ih oluja tjera baš prema uzkome ulazu, sjeti se Gospe Sinjske, čiju je sliku držao u trabakulu, i zavapi nju ovim riečima: „Premilostiva Majko Božja, molim te da pogledaš na naše živote, i spasiš nas radi naše siromašne djece. Gospe Sinjska, koja si svemu Cetinskome puku udielila mnoge milosti, pomozi i nas u našoj pogibli, i nemoj nas zapustiti, o sladka Majko!“ I gle, kroz onaj uzki ulaz, kroz koji prolaze samo mali brodići, i to kad je more mirno, trabakuo od dvadeset bačava *(tonelata)*, za biesne oluje, prodje zaton, kano da ga nešto prenese. Nije ni tu sve. Sutradan u jutru, oko pete ure, okrene sjeverni vjetar, i brodu ne bijaše zaklona, te valjalo da se razbije. Ljudi se s toga izkrcaše na kopno. Nu je brod opet stao mirno: jer morski talasi, kano po čudu, ne dopirali u zaton. Tako se spasi i brod, bez druge štete nego što je timun izgubio. — Ovo je sam gospodar trabakula javio u Sinj, Gospi na

Digitized by Google

čast, poslavši jednu zavjetnu misu; a drugim je opet pismom dao neka razjašnjenja, koja još bolje potvrdiše stvar.

6. Prepisat ću iz *Narodnog Lista* još jedan događjaj, koji je njemu iz Spljeta bio javljen: „Jutros (12 srpnja 1898), okolo $2^1/_2$ sahata, uzbjesnila strašna oluja . . . . Na Lušcu, grom udario u Pantovu kuću, te dimnjak razorio i prelomio tavan. Od silna udara, razpuknu se zid nad gornjim prozorom. U kuhinji grom uništi mal da ne svekoliko pokućstvo i posudje. Isto tako u blagovaonici nože, viljuške, žlice, zrcala i ostalo; a čovjeka, koji je tu spavao, baci na zemlju s blazinjom: nu, na veliko čudo, ni malo ga ne ozledi. Nad glavom istog toga čovjeka, visjela je slika milostive Sinjske Gospe: — *jedina stvar* u sobi, koja ostade netaknuta. Ona je obranila njega i ostale stanare od očite smrti". *(Nar. List,* 13 srpnja 1898).

Posljednja rieč.

„Kad bih — ovako govoraše neki sveti čovjek — na veliku svoju nesreću, svakoga se drugoga bogoljubstva odrekao, čini mi se, da nikako ne bih mogao zanemariti bogoljubstvo prema prečistoj, presvetoj i premilostivoj Djevici Mariji. Pa baš da bih i do pola svog života propao u pakao, još i tada Marija bi bila ufanje moje". — Tako misli i osjeća svaki pravi kršćanin.

U Gospino bogoljubstvo ide i to, da se o njoj propovieda i piše, kako je komu Bog dao. S toga i jesu o njoj napisane tisuće tisućâ knjiga svake vrste i sadržaja: da i ne spominjem neizbrojene milijune svakojakih pohvalnih govorenja, što su po svem svietu, kroz osamnaest viekova i više, u njezinu slavu bila sastavljena i izrečena u svim poznatim jezicima svieta.

Digitized by Google

Pisati o Mariji, perom i rieči braniti njezinu čast, širiti njezino štovanje, navješćivati njezinu slavu i mogućstvo, kazivati njezine milosti, to je svagda bilo najdraže crkvenim piscima i učiteljima.

Ovom malom knjigom i ja sam hotio svoje slabo pero metnuti pod noge Marijine. Znam da ona nije napisana, kako bi se pristojalo; ali sam učinio što sam mogao i umio. Medjutim, ja Sinjanin, na čast moje Gospe Sinjske, kažem, da ova moja mala knjiga, u kojoj nema ni znanja ni nauka, draža je duši i srdcu mome, nego svi moji drugi književni radovi. I želim, da se tko sjeti poslije moje smrti, pa mi je metne uz prsi; te sa mnom da bude u grob postavljena.

Molitva Gospi Sinjskoj.

O moguća i slavna kraljice neba i zemlje, da si hiljadu hiljadâ puta blagoslovljena u ovoj tvojoj svetoj Prilici, po kojoj daješ znakove mogućstva tvoga i dieliš milosti svojim bogoljubnicima! Ti si ovu liepu Priliku odabrala, da kršćanima u nevolji bude utočište i pomoć. Ti si činila, da Sinjanima, kad velika turska vojska na nje bila navalila, ona bude kameni grad i tvrda ograda; ter si kroza nju nekrstu silu slomila. Ti si njoj dala moć, da, očitim čudesima, Sinj od kuge čuva. Ti činiš po njoj, da molitveni glas tvoga puka dostiže dažd u suši, a vedrinu neba u štetnim povodjima. Ali tko bi mogao izkazati mnoge svakdanje i svakojake milosti, što po ovoj tvojoj čudotvornoj Prilici ne samo Sinj i njegova okolica, nego ljudi sve Dalmacije, pa i daljih zemalja i pokrajina od tebe primaju?

O liepa i slavna i uviek milostiva Gospe Sinjska, koju nitko živom vjerom nije zamolio, a da utješen i okriepljen u duši nije bio, evo i mene neharna i nedostojna pred

Digitized by Google

svetim nogama tvojim. Molim te, sladka Majko, radi milosrdja tvoga i radi ljubavi Isusove, pogledaj na me, i u mojoj me nevolji pomozi. Ti mi budi obrana; ter me od paklenog zlotvora brani. Ti me od kuge smrtnoga grieha čuvaj. Ti mi dušu i srdce blagotvornim nebeskim daždom natapaj. Ti crne oblake napastî od mene razgoni. Ti mi budi Majka i Odvjetnica vaviek, a osobito na čas smrti moje. Amen.

Digitized by Google

Dodatak.

Pjesme Fra Petra Kneževića o Gospi Sinjskoj.

Pjesma Prva.

O Priliko priblažena,
I jur svuda proglašena
Slavne Majke, koja svoga
Rodi Stvorca svemogoga.

U tebi se svi klanjamo,
I ponizno pozdravljamo
Onu Majku pričestitu,
Koja život dade svitu.

Reć od tebe htili bismo
Stogod; ali pak nebismo
Htili nereć što je dosti,
Buduć puni mlohavosti.

A tko može sva kazati,
Koja Sin tvoj hoti dati
Ovom puku poštenomu,
Ovdi danas skupljenomu?

A po komu, neg po tebi,
Koja bio dao nebi,
Da nebudeš ti molila,
I milost jim isprosila?

Po tebi je kuga stala,
I pomor si odtirala;
Suša kiši misto dade,
I svakoga zla nestade.

Digitized by Google

Tursku ti si oborila
Jakost, i grad obranila
Ovi, koji tebe štuje,
I moć tvoju proglasuje.

Sinju dakle bi ti srića,
Kak' i turkom bi nesrića.
Jerbo za te ova stade,
Ter te njima i ne dade.

Nek svidoče pak zaviti,
Jer svidoci mogu biti
Od onoga, što primiše,
Svi, koji ti virni biše.

A što brojim tvoja čuda,
Kad čuvena jur su svuda;
Svak te dobro jur poznaje.
Svak ti častnu slavu daje.

Što pak čuda sva nadhodi,
Jest da koji te god pohodi,
Ljubav začme prama tebi.
I oćuti slast u sebi.

Većekrat si ti vidjena
U obrazu prominjena:
Kadgod bila i rumena,
Kadgod blida i smućena.

Kadsigodir pak rumena,
Jur je milost isprošena,
A blidilo kad se zgleda,
Svak se straši i svak preda.

Što svidočit mnogi može,
A naravno bit nemože;
Dakle reć je, da j' ozgora.
Brez nijednog pogovora.

Digitized by Google

Slavni puče od Cetine,
I od Sinjske sve krajine,
Sam sva druga možeš znati,
Pak i drugim izkazati.

Veseli se sam u sebi,
Jer Bog milost dade tebi,
Da nju često moš viditi,
I nje čuda svidok biti.

A sad k tebi obrativ se,
I priklono pokloniv se,
Molim, digni tvoju ruku,
I blagosov tvoj daj puku.

Jerbo k tebi jest došao,
Da b' utišen otišao:
A svak želi čast ti dati
I blagosov tvoj priati.

Nek se svaki domu svomu
Zdrav povrati, i svakomu
Sva čudesa kaže tvoja,
Kojim nigda nije broja.

Ak' ovako svi velite,
I blagosov nje želite,
Nju ponizno pozdravite
I iz srdca svi recite.

O prislavna Božja Mati
Dostoj nam se pomoć dati,
Da s' od grihâ svi bolimo,
I tvom sinku ugodimo.

Od zla čuvaj nas svakoga
Rad ljubavi Sina tvoga,
Komu s tobom tja do vika,
Nek je poklon, čast i dika. Amen.

Digitized by Google

Pjesma Druga.

(Ovu je pjesmu Knežević izpjevao pred Prilikom Gospinom, kad je po njezinoj milosti vid stekao).

Klanja ti se, o **Mario,**
Jedan, koji slip je bio;
I nek svak te častno štuje,
Čuda tvoja proglasuje.

Tvoj se vičnji rob naziva,
I prid tobom tle celiva,
Moleć da ga pomiluješ,
I da vapaj njegov čuješ.

Iz srdca te častno štuje,
I svesrdno zafaljuje,
Jer si njega ozdravila,
Buduć vid mu povratila.

Ja sam, sladka Majko moja,
Slipac, kog je ruka tvoja
Milodarno ozdravila,
I vid oku povratila.

Ja sam, ja sam, nek svak čuje,
Koga dužnost usiluje,
Da čudesa kažem tvoja,
I falim te brez pokoja.

Jur su sada dva godišta,
Da nevidjah s livim ništa,
A u desnom vid pristade,
Kad Prišastja post nastade.

A sad vidim, fala Bogu,
Vidim pisat, i štit mogu,
Ti buduć me ozdravila,
I vid meni povratila.

Digitized by Google

Istina je da likari
Činili su svoje stvari,
Al brez tebe bit nemože,
Da lik koga pomoć može.

Isti ličnik ličeći me,
Reče: Gospe pomozi me!
Znajuć, da lik nema moći
Nit brez tebe zna pomoći.

Dakle bit slip, pak viditi,
I već vodca nesliditi,
Ovo milost jedna biva,
Koju slipcu Bog dariva.

A po komu Bog milosti
Našoj daje mlohavosti,
Neg po tebi, o **Mario**
Svih betega likario?

Ako dakle milost biva,
Da slip opet vid uživa,
Istinito, sumnjit nije,
O **Mario**, po tebi je.

Tebi dakle sladka Mati
Nemogući fale dati
Onolike, kolik želim,
Fala tebi, opet velim.

Ozdravit me kasnila si,
Jer izkušat hotila si
Moju stavnost u molenju,
Moju jakost u trpljenju.

I jer nisam stavan bio,
U molenju, ni podnio
Dobrovoljno, oprosti mi,
I blagosov podili mi.

Digitized by Google

Sinu tvomu prisladkomu,
A mom Bogu pridobromu
Čast i poklon najpri bio,
Jer vid mi je poklonio.

Za tim Tebi slava bila,
Koja si ga porodila,
Jer po tebi progledao
Jesam, i vid dostigao.

Po tom i vam zafaljujem
Sveti, koje svakdan štujem,
Jer znam da ste za me bili,
I milost mi isprosili.

A sad molim sve kolike,
Sridnje, male i velike,
Opomenu moju čujte,
I svesrdno nju poštujte.

Dostojna je da se štuje,
I s poštenjem imenuje
I jerbo je Božja Mati,
I jer može svaka dati.

Ako koji stegu čuje,
Il mu štogod dosadjuje,
Evo vaše utočište,
Evo vaše obranište.

Ovu štujte i dvorite,
Pak na pomoć nju zovite;
Svaku milost imat ćete
I vik vičnji primit ćete. Amen.

Digitized by Google

Pjesma Treća.

„Na slavu čudotvorne Majke od Milostî, koja je pod Sinjem, i koje slavna Prilika od sve Dalmacije i Bosne častno se štuje“.

Sinjska slavna, o Priliko
Sladke Majke Isusove,
Sinjska slavo, Sinjska diko,
I države sve njegove.

U tebi su izvrsnosti
Sve zajedno sastavljene,
U tebi su svršenosti
Čudnovato sve skupljene.

Ako želi tko viditi
Lipost, taka u tebi je,
Da ju lipšu učiniti
Ljudska ruka vridna nije.

Ako prave poniznosti
Izgled hoće tko gledati,
Tebi vazda pofalnosti
Izvrstite valja dati.

Veličanstva paka tvoga
Ures tolik i taki je,
Da ga jezik umrloga
Izkazati vrstan nije.

Sve j' u tebi plemenito,
Što se vidi i nahodi
Sve je sasvim izvrstito,
I sve ljudski um nadhodi.

Da smim reći, i Božanstva
Zrak u tebi nahodi se,
Od kog našeg čovičanstva
Slabost preda i straši se.

Digitized by Google

Jerbo većkrat ti se vidiš
Sva vesela i rumena,
A mnogokrat pak ublidiš
Kako tužna, i smućena.

Po naravi bit nemože,
Da je taka mast u sebi;
Dakle stavno reć se može,
Da Božanstva jest u tebi.

Mnogi drugi, izvan mene,
Ovo mogu potvrditi,
Ovo ljudi, ovo žene
Svagdi mogu svidočiti.

Kad se vidiš pak rumena,
Tad svim nami daješ znati,
Da je milost učinjena
I da ćeš nam ti nju dati.

Ali kad te ugledamo
Blido lice imajući,
Tad strašeć se mi predamo,
Milosrdje pitajući.

Zlamenja su ovo samo,
Koja daješ nam viditi,
Da videći, mi poznamo,
Hoćemo li dar primiti.

A sve dare i milosti,
Koje ti nam hoti dati,
Nije jezik moj zadosti,
Za moći jih izkazati.

Još u Rami počela si
Ti milosti darivati,
A pak ovdi slidila si
Širom rukom njih davati.

Digitized by Google

Iz Ramskoga manastira
Ti bo jesi donešena,
Kad je turskog rad nemira.
Crkva bila izžežena.

Od sinova Frane tvoga
Držana si vazda bila;
Nit od koga kad drugoga
Držana si bit hotila.

Rekoh, da moj nije dosti
Jezik za moć izkazati
Sva čudesa i milosti,
Koje ti nam hoti dati.

Al sva sasvim ostaviti,
I nekazat nijednoga,
Tog nemože pak podniti
Malovridnost pera moga.

K Splitu budući donešena
Stana jošter nejmadući,
Stala jesi sakrivena.
U poštenoj jednoj kući.

Bubičića ova biše,
Jur poznata od svakoga,
Ali zato neznadiše
Nego glavar doma svoga.

U ložnicu on te stavi,
U kôj nitko nestajaše,
Nit on toga komu pravi,
Nit tko za te znat mogaše.

Kovčeg shrana tvoja biše,
Gdi stajaše sakrivena
Tako, da to neznadiše
Ni njegova ista žena.

Digitized by Google

Ona dakle neznajući,
U kovčegu što stajaše.
A potribu imajući,
Na nj i pratež svoj stavljaše.

Što b' u večer pak stavila,
Kak' običaj nje bijaše,
U jutru bi nahodila,
Da na podu sve ležaše.

Većkrat osta začudjena,
Kako biti to mogaše,
Kad ložnica zatvorena
Običajno svedjer staše.

Po tom mužu svom povida,
I dogodjaj vas mu pravlja,
A on njojzi zapovida,
Da na nj ništa već nestavlja.

Pak svićnicu obisiti
Čini nad njim neka gori,
I da s' ima Bog moliti,
Al da s' o tom negovori.

S ovim samo znat nam dade,
Kakva tvoja moć bijaše,
I nek svak ti čast podade
Koja ti se pristojaše.

Ovu sriću Split imade,
Da ti kod njeg dilovati
Poče čuda, koja dade
Pak Sinjanom uživati.

Tebi dakle čest zapade
Splite grade plemeniti,
Da ti Majka ova dade
Prvog čuda svidok biti.

Digitized by Google

Hoti tebi pokazati
Ljubav skupa i moć svoju,
Za moć lašnje pak imati
Prama sebi ljubav tvoju.

Spomeni se nje ljubavi,
Jer j' i tvoja ovo Mati,
I svu pomnju tvoju stavi
Za nju falit i štovati.

Bogoljubstvo tvoje svuda
Poznato je od svakoga,
I zato ti vidit čuda
Čini Majka Svemogoga.

Ovdi za reć mista nije
Druge tvoje izvrsnosti,
Jer je mučat podobnije,
Neg nereći što je dosti.

Taki slidi vazda biti
Prama Majki od milosti,
Pa ćeš od nje i primiti
Slavnu krunu od vičnosti.

Sad se natrag povratimo,
Jer iz reda izašli smo,
I red isti priuzmimo,
Kog nespazno ostavismo.

A ti Majko meni prosti,
Jer t' ostavi pero moje,
I moć mojoj daj slabosti,
Da proslidim fale tvoje.

Redovnici bojeći se,
Da Splićani teb' ustave
Ako kadgod dogodi se,
Da zrak sine tvoje slave.

Digitized by Google

Na pleća te obnoć stavi
Jedan misnik, i otide,
Tere pod Sinj put upravi,
I s tim s drugih vas strah skide.

Kakvu radost puk imade
Ovi tada pričestiti,
U svom srdcu, kad poznade,
Da Sinj ima tvoj stan biti.

Kako Bogu zafaljuju,
Jer jim taku dade Mati,
Kako l' tebe častno štuju,
A tko može izkazati?

Prama tebi izajdoše
Cetinjani s barijaci
A za njima svi dojdoše
I misnici sa svim djaci.

Na kolina svi padoše,
Kako tebe upaziše,
Fale Bogu svi dadoše,
I tebi se pokloniše.

Jedni plaču od dragosti,
Jer u srdcu radost čuju,
Drugi sa svom poniznosti
Od griha se svi skrušuju.

Svak se želi nagledati
Prilipoga lica tvoga,
I svak želi tebi dati
Čast iz svega srdca svoga.

Svi ti rade ugoditi
Za blagosov tvoj priati,
Svi kod tebe žele biti,
Za lašnje te moć gledati.

Digitized by Google

Dan srićniji nis' vidio,
Nit je vidjen od drugoga,
Neg je tebi ovi bio,
Puče knežtva Cetinskoga.

S ovom spravom ponesoše
Tu korablju od uvita,
I pod Sinj te donesoše
Svaka srićo svega svita.

Šestdeset je prošlo lita,
Da si pod Sinj donešena,
I svim daješ što tko pita,
Kadsigodir ti moljena.

Ovo čuda potvrdjuju,
I milosti, koje slide,
Jer ove se često čuju,
A od mnogih češće vide.

Kad je turska došla sila,
Da bi Sinj grad osvojila.
Ti kakono Majka mila,
Čudno si ga obranila.

Jer kad turci ugledaše,
Da nad gradom ti stajaše,
Žestoko se uzbojaše,
I smeteni pleća daše.

Vidiše bo jednu ženu
Prigizdavo narešenu,
Čudnim zrakom obkoljenu,
A u sunce obučenu.

A tko može ovo biti,
Da tu može moć imati,
Tko li silu razrušiti
Taku, neg ti slavna Mati?

Digitized by Google

Ti si dakle njih pomela,
Ter smućeni ostadoše,
Ti si jakost njim uzela,
Da smeteni pobigoše.

Ovo turci protivnici
Svete vire dokazuju,
I prem da su nevirnici,
Ovo kažuć, tebe štuju.

Koliko te dakle imamo
Sa svom štovat mi jakosti,
Koji svaki dan primamo
Nove dare, i milosti?

Prije kuge i zatvora,
Veružice tresle su se,
Il ti petlje tvog zastora,
I od mnogih čule su se.

A zvek ovi dogodi se,
Kad se Mise govorahu,
I strah niki porodi se
U svim, koji njeg slišahu.

Kad se kuga pak proglasi,
Jedne kuće čeljad smaknu,
Svu koliku, pak s' ugasi,
Nit se dalje kud pomaknu.

Pod Sinjem se ovo sgodi,
Kad se svakim svak mišaše,
Al se dalje nerazplodi,
Kako svak se jur bojaše.

A tko kugu tad ustavi,
Da tu poče, i pristade,
Neg ti, koja ruku stavi,
I naprid joj poć nedade?

Digitized by Google

Kad nam kiša potribuje,
I k tebi se utečemo,
Ljubav tvoja udilj čuje,
I prošenje dostignemo.

Većkrat tebe mi noseći,
Oblak te je poslušao,
I još putem puk hodeći,
Dažd ugodan jest nam dao.

Ako dažd nam dodijaje,
Ter vedrinu zapitamo,
Tvoja milost nami daje,
Da se vedra nagledamo.

Kada bolest jest u volih,
Il u drugom kom imanju,
A puk tebe za njih moli,
U zdravu se najdu stanju.

Druga čuda sva nestavljam,
Kratak biti svim želeći,
Neg jih skupno ovdi stavljam,
Jednom ričju govoreći:

Nije bola, ni betega,
Komu lika nisi dala;
Nit je komu bila stega,
Koju nisi oblakšala.

Ovo kažu i zaviti,
Za poznanost tu stavljeni,
Koji mogu svidočiti,
Buduć dari jur primljeni.

Ako l' kadgod neprimismo
Udilj vazda što prosismo,
Il prosili dobro nismo,
Il jer Bogu sagrišismo.

Digitized by Google

Jer il grisi brane tebi,
Da nam nedaš što želimo,
Il nam prudno bilo nebi
Ono vazda, što prosimo.

A štogodir ti pak dadeš,
Sve je milost, sumnje nije.
Jer ti vrlo dobro znadeš,
Što je nami koristnije.

Ah kol'ko si milostiva
Prama Sinjskom puku tvomu.
Kolikol' si dobrostiva
Njemu svedjer, i svakomu!

Puče Sinjski blago tebi.
Ovo blago imajući:
Veseli se sam u sebi,
Ovo Sunce gledajući.

A vi Sinjski vitezovi,
Za nju s vami vazd imati,
Bud'te spravni i gotovi
I vaš život za nju dati.

Jur ste svuda proglašeni
U junaštvu, i u ljudstvu,
Jur ste svuda pofaljeni
U vašemu bogoljubstvu.

Vi čestiti biti ćete
Ako život za nju date,
Jerbo život primit ćete
Po njoj, koga sad čekate.

Prirumena o ružico,
Opet k tebi okrićem se,
Prigizdava o ljubico,
Opet k tebi utičem se.

Digitized by Google

I najnajpri poklanjam se,
Kako Majki Svemogoga,
I u krilo postavljam se.
Milosrdja mnogog tvoga.

Za tim molim, da svim dadeš
Tvoj blagosov, i svakomu
Ona, koja dobro znadeš,
Da s' ugodna Sinu tvomu.

Ti grad ovi vazda brani
Od turaka, a od kuge
Vas puk čuvaj, i sahrani
Od nevolje svake druge.

Nek i drugi svi poznadu,
Kak' osobno ljubiš njega,
I nek častnu falu dadu
Teb' iz srdca svoga svega.

Sinu tvomu čast i dika,
Koji Sin je Otca Boga,
Njemu slava sva kolika
Nek je svedjer od svakoga.

Za njim, Majko, čast i fala
Od svakoga tebi bila,
Koja si ga na svit dala,
I nami ga porodila.

Slavna, sladka, i ugodna,
U lipoti izvrstita,
Čista Divo, Majko plodna,
Sveta, srićna, i čestita.

Izprosi nam da budemo
Sa svim ljubit Sina tvoga,
Pak uživat da dojdemo
Slavu raja nebeskoga.

A m e n.

Digitized by Google

Pjesma Četvrta.

Za veću vazda slavu Čudotvorne Majke od Milostî koja je pod Sinjem.

Zdravo sviju nas uſanje,
I ugodno počivanje,
Slavna Majko od milosti,
Živo vrilo sve sladkosti.

Jersi srićna Božja Mati,
Ti nam svaka možeš dati,
Koja znamo mi želiti,
Il od tebe zaprositi.

Ova većkrat kušalismo,
Jer od tebe prialismo
Što smo godir kad hotili,
I moleć te zaprosili.

Kad je kuga ovda bila,
Naokolo, i morila,
Mi po tebi sasvim zdravi
Ostalismo, i čitavi.

Kad smo kišu poželili,
I od tebe nju prosili;
Brzo si nas uslišala,
I obilni dažd nam dala.

Kad bi mnogi dažd hodio,
I dosadan polju bio,
Opet k tebi vapilismo,
I vedrinu primilismo.

Kad je koji bolovao,
I k tebi se utekao,
Bolest si mu oblakšala,
I prvašnje zdravlje dala.

Digitized by Google

A što čuda tvoja brojim,
Kolik da ću perom mojim,
Moć jih kako izkazati,
I na znanje svitu dati?

U njim tako obiluješ,
Da kada ih ne diluješ,
A moć tvoju tko zaziva,
Tada nami čudo biva.

A što ćemo reć od tvoga
Lica svetog, i slavnoga,
Koje taka lipost kiti,
Da ne može lipše biti.

Tebi sličnu učiniti,
I do svrhe izvaditi,
Kušala je ruka višta,
Al ne može biti ništa.

Jer izvadi tvoju sliku
Slike tvoje na priliku,
Al se malo poznavaše,
Da tu tvoju slikovaše.

Nije s' ovom ni čuditi,
Nit je prosto tvor kuditi,
Jer ti jedna vazda nisi,
Premda jedna vazda ti si.

Nisi jedna, jer se vidi,
Da ti kadgod lic' ublidi,
A kad god si sva crljena,
Kako ruža prirumena.

Kad si lipa i rumena,
Jur je milost učinjena,
A nek rečem, i primljena,
Za koju si tad moljena.

Digitized by Google

Tad u srdcu sladkost čuje
Svak, i svak se tad raduje,
Jer svak dobru tad nada se,
I uslišan bit uzda se.

Ali kad te svak ugleda,
Da si blida, tad svak preda,
Svak u srdcu gorkost čuje,
Svak se boji, i tuguje.

Ovo nije izmišljenje,
Da je veće njoj poštenje,
Nego stvar je jur vidjena,
I od mnogih potvrdjena.

Ah prisladka, i pridraga,
Primilostna, i priblaga,
Svi hvale ti uzdajemo,
I častno te svi štujemo.

Ah uzdano utočište,
I nas sviju obranište,
Od zla svakog nas zaštiti,
Pak nam u raj daj dopriti.

Daj, da, kad te uzmolimo
Rumenu te svi vidimo,
Za čast veću Sina tvoga
Našeg Boga pridobroga.

Nek je slava pak i tvoja,
Koje milost jest brez broja;
I nek bistro svak poznade,
Koga Sinjski puk imade.

A vi častni Redovnici
Franceškovi naslidnici,
Vašu Majku tu pazite,
I za vas puk nju molite.

Digitized by Google

Vašu, rekoh, jer vi jeste
Nju donili, kada sve ste,
Neka rečem, ostavili,
Nju da biste sahranili.

Kad iz Rame pobigoste.
I k Principu dobigoste,
A Manastir vaš izgori,
Vas sprži se, i razori.

Ovo progon uzrokova
Turski, jer vas usilova
Kraljevinu prominiti,
Ne moguć ga već trpiti.

Ne budi vam ništa žao,
Ako pratež vaš j' ostao,
I sva koja imaliste,
Kad odonud pobigliste.

Sva ste vaša tad odnili,
Kad ste Blago to donili,
Koje niti zna pristati,
Nit ga može kad nestati.

To je Blago, kog je taka
Cina, da su pri njem svaka
Blaga kolik skup smetlišta,
Koga cina jest od ništa.

Svaka će vam Ona dati
Dobra, jer je dobra Mati,
Hazne Božje Blagajnica,
I nebeska Cesarica.

Dobra dati, čim živete,
Pak i vičnja, kad umrete,
Tako da nju vidit ćete
I š njom uvik biti ćete.

A m e n.

Digitized by Google

Sadržaj.

Strana

Predgovor . . . . . V—VII

U v o d.

I. Veličanstvo Djevice Marije 1
II. Marija Majka Božja i Majka naša 7
III. Početak njezina štovanja na zemlji 11
IV. Njezine Prilike 13

Dio Prvi.

Povjest Gospe Sinjske i njezine obće milosti.

Poglavlje I. Sveta Prilika 17
„ II. Prvo naselje Gospe Sinjske i prvo čudo kojega nam se spomen sačuvao 20
„ III. Redovnici ostavljaju Ramu i nose sa sobom svetu Priliku. — Gospa u Spljetu 24
„ IV. Kako je sveta Prilika vraćena u Sinj . . . 26
„ V. Gospa izbavlja Sinj od Turaka 29
„ VI. Krunitba Gospina poslije pobjede 32
„ VII. Zgoda Gospina povratka iz grada 34
„ VIII. Jedna preznamenita osobitost Gospe Sinjske 38
„ IX. Gospa čuva Sinj od kuge 42
„ X. Gospa pomaže puku Cetinskome u ljetnim sušama 45
„ XI. Spomen-zavjeti, dokaz milostî Gospe Sinjske 47
„ XII. Bogoljubstvo naroda prema Gospi Sinjskoj . 49

Dio Drugi.

Milosti Gospe Sinjske udieljene pojedincima.

Obznana o ovim milostima 55
Poglavlje I. Gospine milosti u slučajima težke glavobolje, a napose bolesti ušiju i gluhoće 56
„ II. Gospine milosti u slučajima bolesti očiju . . 58

Digitized by Google

Strana

Poglavlje III. Gospine milosti u slučajima padavice . . 60
„ IV. Gospine milosti u slučajima rana i bolesti u nogama i rukama 62
„ V. Gospine milosti u slučajima groznice . . 67
„ VI. Gospine milosti u slučajima grlice i ospica 69
„ VII. Gospine milosti u slučajima upale plućâ i ognja 71
„ VIII. Gospine milosti u slučajima bolesti prsiju (sučije) 73
„ IX. Gospine milosti ožalošćenim roditeljima, u bolesti njihove djece 75
„ X. Gospine milosti u slučajima drugih mnogih bolesti 78
„ XI. Gospine milosti osobama ujedenim od biesna paščeta i od zmije ljutice . . . 82
„ XII. Gospine milosti u slučajima pomućenih moždana i ludosti 83
„ XIII. Gospine milosti ženama kad su rdjava radjanja 87
„ XIV. Gospine milosti roditeljima, koji moljahu da im da porod 88
„ XV. Gospine milosti trima vojnicima u ratu . 89
„ XVI. Gospine milosti osobama nepravedno okrivljenim, i čovjeku komu se htjelo oteti njegovo 91
„ XVII. Druge neke osobite Gospine milosti . . . 92
Posljednja rieč 95
Molitva Gospi Sinjskoj 96

Dodatak.

Pjesme Fra Petra Kneževića o Gospi Sinjskoj.

Pjesma I. 98
„ II. (Ovu je pjesmu Knežević izpjevao pred Prilikom Gospinom, kad je po njezinoj milosti vid stekao) 101
„ III. 104
„ IV. Za veću vazda slavu Čudotvorne Majke od milostî, koja je pod Sinjem 115

Digitized by Google

Nekoje štamparske grieške.

St.	V	red.	8	i ovim	mjesto	i s ovim
„	34	„	2	mitrom	„	s mitrom
„	50	„	18	množtvo,	„	množtvo
„	„	„	23	reći, da	„	reći da
„	60	„	21	brat.	„	brat
„	76	„	11	nazao	„	nazad
„	81	„	13	pješce	„	pješice

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ALF Collections Vault
3 0000 097 292 738